

31 januari—4 februari.

Debatter m. m.

Sid.

Tisdagen den 3 februari.

Interpellationer av:

Fröken Vinge ang. reglerna för tillsättande av huvudmän i sparbankerna	9
Herr Onsjö ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår	10
Herr Andersson i Björkäng ang. hyressättningen för tjänstebostäder	11
Herr Nyberg ang. förbättring av musikorganisationen inom försvaret	12
Herr Jansson i Hällefors ang. översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik	13

Onsdagen den 4 februari.

Meddelande av utrikesministern	14
--------------------------------------	----

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 4 februari.

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. anslagen till hov- och slottsstaterna	94
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet)	94

Lördagen den 31 januari

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 in-nevarande januari.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 27, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket;

till bevillningsutskottet propositionen nr 28, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m.; och

till behandling av lagutskott propositionen nr 29, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 632) angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. samt till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna: nr 125 av herr *von Friesen m. fl.*; och nr 126 av herr *Dickson*;

till statsutskottet motionen nr 127 av herr *Dahlén m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionerna nr 128 och 129 av herr *Ohlin m. fl.*;

till statsutskottet motionerna: nr 130 av fru *Sjöstrand m. fl.*; nr 131 av herrar *Sjölin* och *Åqvist*;

nr 132 av herr *Ståhl*;

nr 133 av herr *Svensson* i Göteborg;

nr 134 av herrar *Widén* och *Utbult*;

nr 135 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 136 av herr *Nilsson* i Bästekille;

nr 137 av herr *Åkerström*;

nr 138 av herrar *Kyling* och *Nilsson*

i Svalöv;

nr 139 av fröken *Höjer* och fröken *Liljedahl*;

nr 140 och 141 av herr *Munktell*;

nr 142 av herrar *Munktell* och *Braconier*;

nr 143 av herrar *Kyling* och *Nilsson* i Göingegården;

nr 144 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl.;

nr 145 av herr *Onsjö m. fl.*;

nr 146 av herr *Dickson*;

nr 147 av fröken *Elmén m. fl.*;

nr 148 av herr *Hammar*;

nr 149 av herr *Hammar* och fröken *Elmén*;

nr 150 av herr *Lundberg*;

nr 151 av herr *Lundqvist m. fl.*;

nr 152 av herrar *Nilsson* i Göingegården och *Kyling*;

nr 153 av herr *Andersson* i Dunker m. fl.;

nr 154 av herrar *Hansson* i Önnarp och *Andersson* i Dunker;

nr 155 av herr *Håstad m. fl.*;

nr 156 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl.;

nr 157 av herr *Hagård m. fl.*;

nr 158 av fru *Ewerlöf* och herr *Håstad*;

nr 159 av herr *Hagård m. fl.*;

nr 160 av herr *Fröding m. fl.*;

nr 161 och 162 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 163 av herr *Rylander m. fl.*; och

nr 164 av herr *Hammar m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 165 av herr *Jansson* i Benestad m. fl.;

till statsutskottet motionerna:
nr 166 av herr *Larsson* i Hedenäset
m. fl.;

nr 167 av herr *Ohlin m. fl.*;
nr 168 av herr *Bengtsson* i Varberg;
nr 169 av herr *von Friesen*;
nr 170 av fröken *Höjer m. fl.*;
nr 171 av herrar *Swedberg* och *Rylander*;
nr 172 av herr *Andersson* i Mölndal
m. fl.;

nr 173 av fru *Ericsson* i Luleå *m. fl.*;
nr 174 av herr *Ericsson* i Näs *m. fl.*;
nr 175 av herr *Håstad*;
nr 176 av herrar *Nilsson* i Bästekille
och *Munktell*;

nr 177 av herr *Nilsson* i Bästekille;
nr 178 av herr *Nelander m. fl.*;
nr 179 av herr *Cassel m. fl.*; och
nr 180 av herr *Cassel*;

till jordbruksutskottet motionen nr
181 av herrar *Nilsson* i Bästekille och
Nilsson i Svalöv;

till statsutskottet motionerna:
nr 182 av herr *Skoglund* i Umeå
m. fl.; och
nr 183 av herr *Åhman m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionen nr
184 av herr *Rubbestad m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:
nr 185 av herr *Cassel*;
nr 186 av fru *Johansson* i Skövde;
nr 187 av fru *Sandström m. fl.*;
nr 188 av fröken *Wetterström m. fl.*;
nr 189 av herr *Håstad*;
nr 190 av herr *Ward m. fl.*;
nr 191 av herr *von Friesen*;
nr 192 av herr *Jacobsson* i Igelsbo
m. fl.;

nr 193 och 194 av herr *Kyling m. fl.*;
nr 195 av fröken *Höjer m. fl.*; och
nr 196 av herr *Andersson* i Bräm-
hult;

till behandling av lagutskott motionen
nr 197 av herr *Rylander*;

till bevillningsutskottet motionerna:
nr 198 och 199 av herr *Nilsson* i
Bästekille *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen
nr 200 av herr *Cassel m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:
nr 201 och 202 av herr *Hjalmarson*
m. fl.;

nr 203 av herr *Andersson* i Dunker;
nr 204 av herr *Gezelius m. fl.*;
nr 205 och 206 av herr *Åqvist m. fl.*;
nr 207 av herr *Nilsson* i Svalöv;
nr 208 av herr *Nilsson* i Svalöv
m. fl.;

nr 209 av fru *Sjöstrand* och herr
Thapper;

nr 210 av herrar *Sjölin* och *Dahlén*;
nr 211 av herrar *Holmberg* och *Hag-
berg* i Stockholm;

nr 212 av herr *Edström*;

nr 213 av herr *Kyling*;

nr 214 av herrar *Edström* och *Nils-
son* i Svalöv;

nr 215 av herrar *Kyling* och *Nilsson*
i Göingegården;

nr 216 av herrar *Larsson* i Stock-
holm och *Nyberg*; samt

nr 217 av herr *Lundberg*;

till bankoutskottet motionerna:

nr 218 av herr *Larsson* i Hedenäset
m. fl.;

nr 219 av herr *Cassel*;

nr 220 av herr *Birke m. fl.*; och

nr 221 av herr *Jansson* i Benestad
m. fl.;

till behandling av lagutskott motio-
nerna:

nr 222 av herrar *Carlsson* i Stock-
holm och *Stenberg*;

nr 223 av herr *Rubbestad m. fl.*;

nr 224 av herrar *Kyling* och *Håstad*;

nr 225 av herrar *Gustafsson* i Stock-
holm och *Henriksson*;

nr 226 av fröken *Liljedahl m. fl.*;

nr 227 av herrar *Dickson* och *Cassel*;

nr 228 av herr *Gustafson* i Göteborg
m. fl.;

nr 229 av herr *Edström m. fl.*;

nr 230 och 231 av herr *Lundberg*;

nr 232 av herr *Cassel*;

nr 233 och 234 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 235 av herr *Gezelius m. fl.*;

nr 236 av herr *Håstad*;

nr 237 av herr *Stenberg m. fl.*;

nr 238 av herr *Adamsson m. fl.*;

nr 239 av fru *Sjöstrand* och herr *Thapper*; och

nr 240 av fru *Sjöstrand* och herr *Netzén*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 241 av herr *Staxäng m. fl.*;

nr 242 av herrar *Spångberg* och *Andersson* i Ryggestad;

nr 243 av herr *Adolfsson m. fl.*;

nr 244 av herr *Staxäng*;

nr 245 av herr *Cassel m. fl.*;

nr 246 av herr *Hagård*; och

nr 247 av herr *Staxäng*;

till andra kammarens allmänna beredningsutskott motionerna:

nr 248 av herr *Widén m. fl.*; och

nr 249 av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 250 av herrar *Adolfsson* och *Hansson* i Skegrie;

till statsutskottet motionen nr 251 av herr *Lundberg*;

till bevillningsutskottet motionen nr 252 av herr *Lundberg*;

till konstitutionsutskottet motionerna: nr 253 och 254 av herr *Hjalmarson m. fl.*;

nr 255 av herr *Löfroth m. fl.*;

nr 256 av herrar *Hansson* i Skegrie och *Hansson* i Önnarp; samt

nr 257 av herr *Håstad*;

till statsutskottet motionerna:

nr 258 av herr *Hammar*;

nr 259 av fru *Eriksson* i Stockholm;

nr 260 av fröken *Olsson* och herr *Johansson* i Södertälje;

nr 261 av herr *Nihlfors m. fl.*;

nr 262 av fru *Svedberg m. fl.*;

nr 263 av herr *Braconier m. fl.*;

nr 264 av herrar *von Friesen* och *Swedberg*;

nr 265 av herr *Lindström m. fl.*;

nr 266 och 267 av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*;

nr 268 av herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Carlsson* i Stockholm;

nr 269 av herr *Wedén m. fl.*;

nr 270 av herrar *Holmberg* och *Hagberg* i Stockholm;

nr 271 av fröken *Wetterström*;

nr 272—277 av herr *Hagberg* i Stockholm *m. fl.*;

nr 278 av herr *Swedberg m. fl.*;

nr 279 av fru *Wallin m. fl.*;

nr 280 av herr *Holmberg m. fl.*;

nr 281 av fröken *Wetterström*;

nr 282 av fru *Johansson* i Skövde *m. fl.*;

nr 283 av fru *Sandström m. fl.*;

nr 284 av herr *Edberg m. fl.*;

nr 285 av herrar *Carlsson* i Tibro och *Mårtensson* i Smedstorp;

nr 286 av herr *Kollberg m. fl.*;

nr 287—289 av fröken *Ager m. fl.*;

nr 290 av fröken *Ager*;

nr 291 av fröken *Ager m. fl.*;

nr 292 av fröken *Ager*;

nr 293 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*;

nr 294 av herrar *Johansson* i Stockholm och *Holmberg*;

nr 295 av herrar *Stenberg* och *Kristensson* i Osby;

nr 296 av fröken *Öberg m. fl.*;

nr 297—299 av fröken *Liljedahl m. fl.*;

nr 300 av herrar *Skoglund* i Umeå och *Jansson* i Kalix;

nr 301 av herr *Skoglund* i Umeå *m. fl.*;

nr 302 av herr *Sjölin*;

nr 303 av herr *Ståhl*;

nr 304 av herr *Ståhl m. fl.*;

nr 305 av herrar *Andersson* i Brämhult och *Larsson* i Luttra;

nr 306 av herr *Hallén m. fl.*;

nr 307 av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.*;

nr 308 av herr *Henriksson m. fl.*;

nr 309 av herr *Jonsson* i Järvsand;

nr 310 av herr *Svensson* i Ljungkile *m. fl.*;

- nr 311 av herr *Mårtensson* i Uddevalla *m. fl.*;
- nr 312 av herr *Andersson* i Mölndal;
- nr 313 av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.*;
- nr 314 av fru *Ericsson* i Luleå *m. fl.*;
- nr 315 av fröken *Ager m. fl.*;
- nr 316 av herr *Nyberg*;
- nr 317 av herr *Wedén m. fl.*;
- nr 318 av herr *Wallentheim*;
- nr 319 av herrar *Löfgren* och *Nilsson* i Svalöv;
- nr 320 av herr *Lindberg*;
- nr 321 av herr *Andersson* i Sundsvall *m. fl.*;
- nr 322 av herrar *Jacobsson* i Igelsbo och *Andersson* i Alfredshem;
- nr 323 och 324 av herr andre vice talmannen *Olsson m. fl.*;
- nr 325 av herrar *Helén* och *Rimmerfors*;
- nr 326 av herr *Utult m. fl.*;
- nr 327 av herr *Rimås m. fl.*;
- nr 328 av fru *Nilsson* och herr *Hagberg* i Stockholm;
- nr 329 av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.*;
- nr 330 av fru *Sandström m. fl.*;
- nr 331 av herr *Hjalmarson m. fl.*;
- nr 332 av herr *Onsjö m. fl.*;
- nr 333 av herr *Löfgren*;
- nr 334 av herrar *Staxäng* och *Carlsson* i Bakeröd;
- nr 335 av herrar *Jansson* i Kalix och *Åkerström*;
- nr 336 av herr *Persson* i Norrby *m. fl.*;
- nr 337 och 338 av herr *Håstad*;
- nr 339 av herr *Agerberg m. fl.*;
- nr 340 av herr *Lundqvist*;
- nr 341 av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*;
- nr 342 av herr *Sundström* och fru *Johansson* i Skövde;
- nr 343 av herr *Jonsson* i Järvsand;
- nr 344 av herr *Lindström m. fl.*;
- nr 345 av herrar *Håstad* och *Severin* i Stockholm;
- nr 346 av fröken *Ager m. fl.*;
- nr 347 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*;
- nr 348 av herr *Eriksson* i Sandby; och
- nr 349 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*;
- till bevillningsutskottet motionerna:
- nr 350 av fru *Sjöstrand m. fl.*;
- nr 351 av herrar *Gezelius* och *Severin* i Stockholm;
- nr 352 av herrar *Edström* och *Schmidt*;
- nr 353 av herrar *Åqvist* och *Kollberg*;
- nr 354 av herr *Staxäng*;
- nr 355 av herr *Edberg*;
- nr 356 av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.*;
- nr 357 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*;
- nr 358 av fröken *Wetterström*;
- nr 359 av herrar *Svensson* i Ljungkile och *Ohlin*;
- nr 360 av herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*;
- nr 361 och 362 av herr *Jansson* i Aspeboda *m. fl.*;
- nr 363 av herr *Agerberg m. fl.*;
- nr 364 av herr *Ohlin m. fl.*;
- nr 365 av herr *von Friesen m. fl.*;
- nr 366 av herr *Widén m. fl.*;
- nr 367 och 368 av herr *Sjölin m. fl.*;
- nr 369 av herr *Sjölin* och fru *Sandström*;
- nr 370 av herrar *Sjölin* och *Edström*;
- nr 371 av herr *Dickson*; och
- nr 372 av herrar *Ekdahl* och *Jönsson* i Gårds Köpinge;
- till bankoutskottet motionerna:
- nr 373 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*;
- nr 374 av herr *Hjalmarson m. fl.*;
- nr 375 av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*; och
- nr 376 av herrar *Nilsson* i Göingegården och *Håstad*; samt
- till behandling av lagutskott motionerna:
- nr 377 av herr *Edström*;
- nr 378 av herrar *Åqvist* och *Stenberg*;
- nr 379 av fröken *Elmén* och herr *Schmidt*;
- nr 380 av fru *Nilsson m. fl.*;

nr 381 av herrar *Hagberg* i Stockholm och *Holmberg*;

nr 382 av herr *Spångberg m. fl.*;

nr 383 av herr *Hagberg* i Stockholm *m. fl.*;

nr 384 av herr *Vigelsbo m. fl.*;

nr 385 av herr *Johansson* i Mysinge;

nr 386 av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*;

nr 387 av herrar *Jansson* i Kalix och *Gavelin*;

nr 388 av herr *Hagberg* i Stockholm *m. fl.*;

nr 389 av herr *Andersson* i Alfredshem *m. fl.*;

nr 390 av herr *Wedén m. fl.*; och

nr 391 av herr *Hjalmarson m. fl.*

Vid härefter skedd föredragning av motionen nr 392, av fru *Sandström m. fl.*, om förhöjning av vattenregleringsavgifterna lämnades på begäran ordet till

Fru SANDSTRÖM, som anförde: Herr talman! På mina egna och medmotionärernas vägnar anhåller jag att få återkalla denna motion.

Kammaren biföll denna anhållan.

Härpå föredrogos följande på kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 393 av fru *Johansson* i Norrköping *m. fl.*;

nr 394 av herrar *Andersson* i Björkäng och *Persson* i Norrby;

nr 395 av herr *Andersson* i Björkäng *m. fl.*;

nr 396 av herrar *Pettersson* i Degerfors *m. fl.*;

nr 397 av herrar *Lindström* och *Asp*;

nr 398 av fru *Löfqvist m. fl.*;

nr 399 och 400 av herr *Jansson* i Aspeboda *m. fl.*;

nr 401 av herrar *Widén* och *Löfgren*;

nr 402 och 403 av herr *Nilsson* i Östersund *m. fl.*;

nr 404 av herr *Almgren m. fl.*; och

nr 405 av herr *Dickson*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 406 av herr *Gezelius m. fl.*;

nr 407 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*;

nr 408 av herr *Rimås m. fl.*;

nr 409 av herr *Vigelsbo m. fl.*;

nr 410 av herr *Johansson* i Norrfors *m. fl.*;

nr 411 av herr *Svensson* i Krokstorp;

nr 412 av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*;

nr 413 av herrar *Jansson* i Kalix och *Gavelin*;

nr 414 och 415 av herr *Jacobsson* i Igelsbo *m. fl.*;

nr 416 av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*;

nr 417 av herr *Staxäng*;

nr 418 av herr *Staxäng m. fl.*;

nr 419 av herr *Magnusson m. fl.*; och

nr 420 av fru *Sandström m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 421 av herr *Kollberg*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 422 av fru *Ewerlöf m. fl.*;

nr 423 av herr *Andersson* i Björkäng *m. fl.*;

nr 424 av herr *Holmberg m. fl.*;

nr 425 av herr *Nihlfors m. fl.*;

nr 426 av herr *Utbult m. fl.*;

nr 427 av herr *Arweson m. fl.*;

nr 428 av herr *Agerberg m. fl.*; och

nr 429 av herrar *Antby* och *Widén*;

till andra kammarens allmänna beredningsutskott motionerna:

nr 430 av herrar *Stenberg* och *Åqvist*; och

nr 431 av herr *Severin* i Stockholm *m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 432 av herr *Ohlin m. fl.*;

till andra kammarens allmänna beredningsutskott motionerna:

nr 433 av herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Löfroth*;

nr 434 av fröken *Elmén m. fl.*; och

nr 435 av herr *Johansson* i Norrfors *m. fl.*; samt

till behandling av lagutskott moti-
onen nr 436 av herr *Pettersson* i Dahl
m. fl.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Svensson* i
Stenkyrka vid kammarens nästföregå-
ende sammanträde gjorda, men då
bordlagda anhållan att få framställa
interpellation till herr statsrådet och
chefen för försvarsdepartementet an-
gående kustbevakningen på Gotland.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Adamsson* vid
kammarens nästföregående samman-
träde gjorda, men då bordlagda anhål-
lan att få framställa interpellation till
herr statsrådet och chefen för inrikes-
departementet i anledning av de olycks-
händelser, som orsakats genom pojkers
innehav av luftgevär och luftpistoler.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes statsut-
skottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande egentliga statsutgif-
ter för budgetåret 1953/54 under första
huvudtiteln, avseende anslagen till hov-
och slottsstaterna; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat II till riksstaten för budgetåret
1952/53, i vad propositionen avser
ecklesiastikdepartementets verksam-
hetsområde.

§ 7.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts
propositioner och skrivelse tillställts
kammaren, nämligen

nr 30, angående godkännande av
konvention för skydd av den industri-
ella äganderätten, m. m.;

nr 31, angående befrielse i vissa fall
från betalningsskyldighet till kronan;

nr 32, angående ratifikation av till-
läggsprotokoll till Europarådets kon-
vention angående skydd för de mänsk-
liga rättigheterna och de grundläggande
friheterna; och

nr 33, angående muntligt meddelan-
de till riksdagen.

Propositionerna och skrivelsen bord-
lades.

§ 8.

Anmäldes, att till herr talmannen
under sammanträdet avlämnats en moti-
on, nr 437, av herr *Dickson*, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition, nr
20, med hemställan om bemyndigande
för Kungl. Maj:t att förordna om resti-
tution i vissa fall av skatt å bensin,
som användes vid jordbrukets drift.

Denna motion bordlades.

§ 9.

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökan:

Till Riksdagens Andra kammare.

För utrikes resa i offentligt uppdrag
anhåller undertecknad om ledighet
från riksdagsgörömlen under tiden
1—7 februari.

Stockholm den 29 januari 1953.

A. Olsson.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.16 em.

In fidem
Gunnar Britth

Tisdagen den 3 februari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 27 nästlidne januari.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 30, angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 31, angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; samt

till utrikesutskottet propositionen nr 32, angående ratifikation av tilläggsprotokoll till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

§ 3.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 33, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Av denna skrivelse, som nu föredrogs och lades till handlingarna, inhämtades, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning till riksdagen gjordes meddelande rörande Sveriges utrikespolitik ävensom förordnat, att meddelandet skulle framföras i första kammaren av statsministern och i andra kammaren av ministern för utrikes ärendena.

Herr talmannen meddelade, att det i Kungl. Maj:ts skrivelse omförmälda meddelandet komme att lämnas vid morgondagens plenum kl. 10 fm.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet motionen nr 437 av herr *Dickson*.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1 och 20.

§ 6.

Interpellation ang. reglerna för tillsättande av huvudmän i sparbankerna.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Fröken VINGE (fp), som anförde: Herr talman! Det sätt, på vilket huvudmännen i våra sparbanker utses, är av allt att döma mycket skiftande. Enligt sparbankslagen skall i sparbanksreglemente stadgas, att minst en tredjedel av huvudmännen skall utses av kommunal eller annan allmän korporation eller av häradsrätt. Eftersom kommunallagarna inte föreskriver proportionella val i här angivna fall, lär det förekomma i vissa kommuner att huvudmännen utses genom majoritetsbeslut. Men därtill kommer, att sparbankslagen endast reglerar valet av en minoritet bland huvudmännen. Fortfarande utses i ett mycket stort antal sparbanker den bestämmande majoriteten bland huvudmännen genom s. k. självkomplettering. Endast i ett fåtal fall utses huvudmän genom av insättare förrättat val. Man kan alltså konstatera, att huvudmännen långt ifrån alltid utses efter demokratiska principer.

Självkompletteringsystemet kan förklaras av historiska skäl. Sparbankerna

Interpellation ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår.

i vårt land har ju i regel bildats på initiativ av enskilda personer, som tillskjutit det erforderliga begynnelsekapitalet utan rätt för stiftarna att få tillgodonjuta någon andel i den å rörelsen uppkommande vinsten. Det var ganska självfallet, att stiftarna härvid kom att utgöra ett slags överstyrelse för sparbanken, som valde styrelse och revisorer, beviljade decharge o. s. v. samt utsåg de personer, som skulle ersätta avlidna eller på annat sätt avgångna stiftare. Denna självkomplettering kom sedan att bibehållas även sedan huvudmansinstitutionen införts enligt bestämmelse i 1892 års sparbankslag. Systemet kändes måhända ej lika stötande på den tiden, då de små inkomstagarna också i så många andra avseenden saknade möjligheter att öva inflytande på förvaltningen av gemensamma angelägenheter. Kritik har dock riktats mot självkompletteringen vid upprepade tillfällen både i och utanför riksdagen, utan att någon lagändring ännu kommit till stånd.

Mot självkompletteringssystemet har bl. a. anförts, att det medfört en konservering av den ursprungliga, ofta ensidiga sammansättningen, så att majoriteten av huvudmännen kommit att tillhöra yrkes- och åldersgrupper, som ansetts stå främmande för småspararnas synpunkter. I vilken grad denna kritik är berättigad förtjänar att undersökas. En reform, som medför ökat inflytande för kommunvalda huvudmän, har ibland förordats. En sådan reform är dock i viss mån dubiös ur insättarnas synpunkt, eftersom kommunerna kan väntas intressera sig mer för låntagarnas än för spararnas intressen. Möjligheterna att i ökad utsträckning låta insättarna själva välja åtminstone en del av huvudmännen bör också undersökas.

På grund av de bekymmer, som det nuvarande systemet vållar sådana sparbanksmän, som strävar efter att göra sparandet till en verklig folkrörelse, an-

håller jag, herr talman, om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande frågor:

1) Anser statsrådet nuvarande regler för tillsättandet av huvudmän i sparbankerna tillfredsställande?

2) Om så inte är fallet, har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för en rekrytering, som ökar insättarnas inflytande på valet av huvudmän?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation ang. ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår.

Ordet lämnades på begäran till

Herr ONSJÖ (bf), som yttrade: Herr talman! För två år sedan beslutade riksdagen efter förslag av 1943 års järnvägskommitté att låta ombygga järnvägen å linjen Källby—Kinnekleva till normalbredd i samband med att den tillhörande huvudlinjen Forshem—Lidköping—Håkantorp utbygges till normalspår. Ombyggnaden av banan Forshem—Lidköping—Håkantorp är nu i full gång och snart kan sidolinjen Källby—Kinnekleva beräknas stå i tur. I årets statsverksproposition hemställs om ett investeringsanslag för budgetåret 1953/54 av 3 300 000 kronor till ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva, och dessutom har å tilläggsstat för innevarande budgetår för samma ändamål begärts ett anslag av 700 000 kronor. Kostnaderna för breddning av den 9 km långa banan Källby—Kinnekleva beräknades av den statliga järnvägskommittén till 400 000 kronor.

Förhållandena beträffande Källby—Kinneklevabanan synes emellertid nu vara sådana, att en omprövning av det tidigare fattade beslutet är motiverad. Källbyortens RLF-avdelning hemställer — med instämmande av Skaraborgs

Interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder.

länsförbund av RLF — i en skrivelse till kungl. järnvägsstyrelsen, att bandelen Källby—Kinnekleva skall nedläggas. I skrivelsen framhålles, att »trafiken på järnvägen efter hand nedgått till ett minimum och f. ö. helt är nedlagd», samt att inga tecken tyder på förbättring härvidlag. Det heter vidare i skrivelsen: »I en tid, då medel saknas till avsevärt viktigare omläggningar av vårt trafiknät, anser vi det svårförklarligt, att en samfärdsled som denna bibehålles utan möjlighet att bli ekonomiskt bärande eller på något sätt fylla ett behov för det område, som järnvägen passerar. Då järnvägen dessutom till 90 procent går fram genom brukad åker, anser vi att bygden vore bättre betjänad, om järnvägsdelen slopades.»

Man måste förutsätta, att ifrågavarande RLF-skrivelse är representativ för den uppfattning, som råder i bygden. Då järnvägslinjen Källby—Kinnekleva alltså knappast synes motsvara något behov ur bygdens synpunkt, måste man ifrågasätta, om det kan vara en riktig politik att för linjens ombyggnad till normalbredd investera ett så betydande kapital, som det dock här är frågan om.

Med anledning av vad som sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

Anser statsrådet, att järnvägslinjen Källby—Kinnekleva bör ombyggas till normalspår?

Om så icke är fallet, har statsrådet då för avsikt att upptaga frågan till omprövning?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder.

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Enligt uppgift i ortspressen är

distriktsveterinärtjänsten i Kopparbergs distrikt alltjämt förklarad i blockad av veterinärförbundet. Anledningen till blockaden är, att tjänstebostad kräves för innehavaren av distriktsveterinärtjänsten. Kopparbergs köping, där befattningshavaren hittills hyrt bostad, torde knappast vara intresserad av att delta i byggandet av en tjänstebostad, för vilken byggnadskostnaderna torde komma att uppgå till minst 175 000 kronor. Ljusnarsbergs kommun, inom vilken finns ett mycket stort antal kreatursbesättningar, har visat sin goda vilja att söka lösa bostadsfrågan för distriktsveterinären och erbjudit sig att anskaffa bostad i en bostadsrättsfastighet. Detta anbud har dock förkastats av veterinärorganisationen, då den fordrar att friliggande bostadshus, inrymmande lokaler för mottagning, skall ställas till förfogande. Den lämpliga hyresersättningen för en sådan tjänstebostad borde enligt organisationens mening fastställas till 2 400 kronor per år.

För att få blockaden hävd torde kommunen tvingas att tillmötesgå veterinärförbundets krav, vilket innebär att vederbörande tjänsteman utom sin fastställda lön kommer att erhålla en dold hyressubvention. 2 400 kronor är nämligen en alldeles för låg hyra för en tjänstebostad av den beskaffenhet, som fordras för att tillmötesgå organisationens krav. Även i fråga om andra tjänstemannagrupper eller enskilda tjänstemän förekommer det att hyressättningen för tjänstebostäder är för låg i förhållande till rådande hyrespriser på den allmänna bostadsmarknaden. Många tjänstemän erhåller således förutom sin av staten reglerade lön plus eventuellt andra inkomster, t. ex. arvoden för tjänsteförrättningar, betydande dolda löneförmåner i form av för låg hyra för tjänstebostad. Vid upprepade tillfällen har också anmärkningar framförts mot hyressättningen för tjänstebostäder. Sålunda har statsrevi-

Interpellation ang. förbättring av musikorganisationen inom försvaret.

serorna vid ett par tillfällen framfört dylika anmärkningar. Förmånen av låg hyra för tjänstemän med tjänstebostad innebär ju också en orättvisa mot andra tjänstemän inom statsförvaltningen, som inte kommer i åtnjutande av en sådan förmån. En hyressättning för tjänstebostäder, som anpassar hyran efter den allmänna bostadsmarknadens hyrespriser på orten, måste därför anses nödvändig.

Med anledning av vad som sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat, att enskilda statstjänstemän eller grupper av statstjänstemän utöver sina av statliga myndigheter reglerade löner av kommunerna begär och också erhåller betydande subventioner i form av för låg hyra för av dem innehavda tjänstebostäder?

Om så är förhållandet, har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en hyressättning på tjänstebostäderna, som anpassar hyran för dessa efter den allmänna bostadsmarknadens hyrespriser på orten?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Interpellation ang. förbättring av musikorganisationen inom försvaret.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr NYBERG (fp), som yttrade: Herr talman! Det är i dag — den 3 februari 1953 — på dagen två år sedan 1947 års musikutrednings betänkande rörande militärmusikens uppgifter och organisation överlämnades.

I en interpellation till försvarsministern den 21 november 1950 efterlyste undertecknad åtgärder för en snabb lösning av frågan angående befordrings- och löneförhållandena vid de militära

musikkårerna. I interpellationen pekades särskilt på den oförmånliga situation, som de små kårerna av typ II och III befann sig i. Vidare erinrades om att frågan överlämnats till 1947 års musikutredning. I sitt svar på interpellationen, vilket avlämnades den 12 december samma år, erinrade dåvarande chefen för försvarsdepartementet om de överväganden, som tidigare förekommit i denna fråga. Statsrådet förklarade sig vidare vilja avvakta förslaget från 1947 års musikutredning, innan ställning kunde tagas till musikpersonalens krav på förbättrade befordringsförhållanden.

Musikutredningens betänkande kom, som förut nämnts, den 3 februari 1951. I detta föreslogs bl. a., att sex kårer av typ II skulle ombildas till kårer av typ I och tre kårer av typ III ombildas till kårer av typ II. Femton kårer av typ III samt Göteborgs örlogsstations kår skulle nedläggas. I övrigt utmynnade utredningens hemställan, som omfattade sju olika punkter, bl. a. i förslag om att militärmusikerna skulle erhålla civilmilitär anställning, att en militär musikskola skulle inrättas och att en musikinspektion skulle komma till stånd.

Betänkandet blev enligt tillgängliga uppgifter starkt kritiserat under remissbehandlingen. Särskilt vände man sig emot att så många kårer skulle slopas. Det har icke heller hittills föranlett några mera betydande åtgärder. Vid 1951 års riksdag föreslogs i proposition nr 110 att vissa jämkningar skulle ske vid försvarets musikkårer, innebärande att ett antal volontärbeställningar ombildades till furirbeställningar. I motioner vid samma riksdag — I: 384 och II: 504 — föreslogs, att man skulle förbättra befordringsmöjligheterna även för furirerna på så sätt, att vissa volontärbeställningar ombildades till sergeantbeställningar. Propositionen bifölls, medan däremot motionerna avsågs med anledning av den föreliggande utredningen.

Interpellation ang. översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik.

De osäkra förhållanden, som nu kännetecknar den militära musikorganisationen, är givetvis ägnade att skapa oro och vantrivsel inom musikkårerna. Befordringsförhållandena är fortfarande sämre än vid andra militära personal-kategorier. Därtill kommer de svårigheter, som följer med de osäkra framtidsutsikterna. Det synes sålunda vara angeläget, att man snarast möjligt kommer fram till en definitiv lösning av denna fråga. För min egen del håller jag för troligt, att musikutredningens förslag icke är ägnat att läggas till grund för ett beslut i riksdagen. Massindragningen av musikkårer är ingen önskvärd åtgärd. Vad som ekonomiskt står att vinna därmed, svarar knappast mot de förluster, som skulle uppstå genom försämrad trivsel inom berörda regementen och negativa verkningar inom vederbörande orters musikliv. Långt mera tilltalande skulle det vara att ge musikkårerna en förbättrad organisation, innebärande gynnsammare befordringsförhållanden för personalen m. m.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att förbättra musikorganisationen inom försvaret?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation ang. översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik.

Ordet lämnades på begäran till

Herr JANSSON i Hällefors (s), som anförde: Herr talman! Den ökade mekaniseringen av jordbruksdriften har i landets skogrika delar framkallat ett allvarligt problem om den tillgängliga dragkraftens rationella utnyttjande.

Tidigare utfördes huvudparten av landets skogskörslor med användning av hästbeståndet inom jordbruket. Inom Norrland med dess korta somrar blev hästarnas användning i skogens virkeskörslor en självklar sak, på vilken småbrukets bestånd i hög grad byggde. Med mekaniseringen följer att hästarna i allt större utsträckning ersättes av traktorer för utförande av körslorna i jordbruket. Några siffror visar den förskjutning som inträtt. Antalet hästar i landet, som åren närmast före kriget räknades till 630 000, har till 1951 sjunkit till omkring 375 000. Samtidigt har antalet traktorer ökat, så att deras antal nu uppgår till i runt tal 90 000. Utan tvivel hänför sig denna förskjutning i övervägande grad till jordbrukets område.

Ur jordbruksdriftens synpunkt är det rationellt att ersätta hästen med traktor för vinterkörslorna. I landets skogsbygder, framför allt i Norrland, där somrarna är korta, innebär övergången till jordbrukstraktorer en försämring i jordbrukarnas ekonomiska villkor, därest de icke får möjligheter att vintertid använda traktorn även för virkeskörslor. Gällande bestämmelser lägger emellertid avsevärda hinder i vägen för användningen av jordbrukstraktorerna i skogskörslorna. De trafiktillståndsgivande organen — länsstyrelserna och statens biltrafiknämnd — har för dessa bestämmelsers skull nödgats vara ytterst restriktiva vid beviljande av rätt för en jordbrukare att använda sin traktor i skogsarbetet.

Starka krav på en översyn och jämkning av nu rådande bestämmelser har därför rests både från de fackligt organiserade skogsarbetarnas sida och från de industriföretag, som sedan gammalt anlitat hästägande jordbrukare för att få sina virkestransporter i och från skogen utförda. Från jordbrukarnas sida har därtill understrukits den nuvarande ordningens menliga inverkan på jordbrukarnas villighet att skaffa sig den

Meddelande av utrikesministern.

ur jordbrukets synpunkt rationellare dragkraften, därest denna icke, liksom hittills skett med hästarna, kunde utnyttjas för att skaffa arbetsinkomst även vintertid.

Inom arbetsmarknadsstyrelsen, där man utfört betydande utredningar om möjligheterna till en tryggad arbetskraftsförsörjning för skogsbruket och en jämn sysselsättning för skogsarbetarna, har man funnit de nuvarande restriktiva bestämmelserna rörande traktorernas användning vara hinderliga för de syften styrelsen velat främja. Styrelsen har därför för sin del förordat, att en översyn av de åsyftade bestämmelserna kommer till stånd.

Eftersom den utveckling som sker på trafikteknikens område går synnerligen snabbt, synes det önskvärt att de åtgärder som befinner sig önskvärda på detta område snarast kommer till utförande.

Jag tillåter mig därför anhålla om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande spörsmål:

Är herr statsrådet beredd att snabbt låta verkställa den översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för

traktortrafik, som här ovan antydda förhållanden påkallar, och är herr statsrådet villig att, om översynen ger skäl därtill, framlägga förslag till de ändringar, som kan möjliggöra jordbruks- traktorers användning vid skogsbygder- nas virkeskörslor?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 34, angående försäljning av en fastighet i Västerbottens län; och

nr 35, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 4.18 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 4 februari.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Meddelande av utrikesministern.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN** för framförande av det i Kungl. Maj:ts skrivelse nr 33 avsedda meddelandet.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena inledde sitt anförande med följande ord:

Herr talman! Innan jag övergår till

ämnet för dagens debatt vill jag gärna, med talmannens tillstånd, ge uttryck åt svenska regeringens varma medkänsla i anledning av den fruktansvärda naturkatastrof som drabbat de brittiska och holländska folken. Kam- marens ledamöter liksom hela svenska folket förenar sig säkerligen med re- geringen i våra känslor av deltagande och sympati.

Detta yttrande åhördes av kamma- rens ledamöter stående.

Meddelande av utrikesministern.

Härefter framfördes det i förenämnda skrivelse avsedda meddelandet, som var av följande lydelse:

Herr talman! Såsom i årets trontal framhållits, kan för närvarande ingen varaktig ljusning skönjas i det allmänna internationella läget. Förhållandet mellan öst och väst kännetecknas alltjämt av den politiska och ideologiska spänning som brukar betecknas såsom det kalla kriget. Någon uppgörelse om Tyskland tycks inte ligga inom räckhåll. Inga framsteg har gjorts i den österrikiska frågan. Kriget i Korea fortgår sedan mer än 2 $\frac{1}{2}$ år. Förhandlingar om stillestånd har ägt rum under mer än 1 $\frac{1}{2}$ år utan att något definitivt resultat har nåtts. I en annan del av Asien, det av Frankrike protegerade Indokina, rasar ett inbördeskrig som pågått sedan 1946 och som av västmakterna numera betraktas som ett led i motsättningen väst—öst. Från Afrika kommer allt emellanåt meddelanden om allvarliga oroligheter bland den inhemska befolkningen.

I den splittrade värld, i vilken vi lever, söker staterna sin säkerhet i ständigt ökande rustningar. En kollektiv säkerhetspolitik av den art som man tänkte sig vid Förenta nationernas grundande är ett ännu avlägset framtidsmål, och dagens läge kan snarare karakteriseras som en jämviktspolitik av gammalt snitt. Betecknande är att i båda de ledande stormakterna man synes hoppas på en inre omvandling i det andra landet, som skall göra ett krig onödigt och omöjligt.

Mot bakgrunden av den internationella spänningen och den allmänna kapprustningen måste även vårt land underkasta sig ökade offer för det militära försvaret, trots vår föresats att stå utanför de stora maktblocken och deras militära allianssystem. Siffrorna på anslagen under försvarets huvudtitel i den framlagda budgeten understryker denna uppfattning.

Några händelser under senare tid har utgjort en belastning av Sveriges förbindelser med Sovjetunionen.

En sådan händelse var den ensidigt fastställda utsträckningen av Sovjetunionens territorialvatten i Östersjön till 12 nautiska mil, tidigare omnämnd i riksdagen. Före inkorporeringen av de baltiska staterna i Sovjetunionen har ingen strandstat vid Östersjön gjort anspråk på bredare territorialvatten än 4 nautiska mil. Utsträckningen av den ryska territorialzonen har för Sverige medfört särskilt den nackdelen att svenska fiskare berövats fiskerätt i områden som tidigare varit internationellt vatten. Med hänsyn till de stränga ryska reglerna om trafik i och över territorialvatten har även olägenheter uppkommit för sjöfarten och lufttrafiken. Som bekant har Sverige liksom Danmark yrkat på rättslig prövning av den tvistefråga, som här uppkommit, men detta förslag har från rysk sida avböjts.

Frågan om territorialvattnets bredd kommer i sinom tid upp i ett större sammanhang inom FN, när spörsmål rörande territorialvatten hänskjutits till den lagkommission som är sysselsatt med kodifiering av vissa internationella rättsproblem.

Ett annat tvisteämne mellan våra länder skapades genom nedskjutningen i somras av två svenska flygplan över fritt vatten i Östersjön. Detta allvarliga övergrepp, varigenom bägge planen förolyckades och det ena planets besättning på åtta man omkom, väckte stor förstämning och indignation i vårt land. Händelsen var som bekant föremål för en notväxling med Sovjetunionens regering som offentliggjorts. Jag skall därför icke nu redogöra för noternas innehåll.

Sovjetunionens regering vägrade godtaga den svenska framställningen av sakförhållandet och avböjde varje form av internationell undersökning eller skiljedom. Frågan upptogs sedermera av mig i ett anförande under FN:s gene-

Meddelande av utrikesministern.

raldebatt i höstas, vilket anförande utförligt refererades i svenska pressen. Därjämte gavs vidsträckt publicitet åt fakta i saken genom utgivandet av en blå bok på svenska, engelska och franska språken.

Jag hade också tillfälle att vid personligt sammanträffande med utrikesminister Vysjinskij under FN-församlingens möte understryka allvaret i den svenska reaktionen mot Sovjetunionens handlingssätt och mot den sovjetryska ståndpunkten att vägra godtaga internationellt undersökningsförfarande eller skiljedom i dessa tvistefrågor.

Tysklands öde efter kriget har varit och är ett av de stora tvisteämnena mellan öst och väst. Denna uppgörelse om tysklandspolitiken, som för den närmaste övergångsperioden efter kriget hade träffats mellan de segrande stormakterna, kunde ju inte länge upprätthållas. Något subsidiärt politiskt program eller en politik på längre sikt synes inte ha från början övervägts eller utformats. När den provisoriska uppgörelsen bröt samman, kom därför stormakternas tysklandspolitik att i hög grad präglas av improvisationer.

Så småningom har västmakternas tysklandspolitik fixerats därhän att de med stöd av Västtysklands regering eftersträvat dels ett allianssystem mellan Västtyskland och de europeiska västmakterna, dels Västtysklands upprustning, dels ock — med hänsyn särskilt till farhågor för ett framtida upprustat Tysklands politik — bildandet av en Europaarmé, sammansatt av kontingenter från de deltagande sex staterna — Frankrike, Västtyskland, Italien och de tre Beneluxländerna. Möjligheten av Tysklands enande under demokratiska former hålles öppen. Man synes dock på västmaktshåll inte på allvar tro, att denna programpunkt för närvarande kan realiseras och det är oklart, vilka konsekvenser dess genomförande skulle få för västmakternas övriga tysklandsprogram.

Sovjetunionens tysklandsprogram har skisserats i en not av den 10 mars förra året, riktad till västmakterna. Där föreslås ett återställande av Tysklands enhet genom avslutande av ett fredsfördrag och tillbakadragande av ockupationstrupperna i bägge zonerna inom ett år efter fredsfördragets avslutande. Vidare skulle Tyskland tillåtas ha de nationella stridskrafter som behövs för landets försvar. Tillika skulle Tyskland förplikta sig att icke ingå någon förbindelse eller något militärt förbund riktat mot en makt som med egna stridskrafter deltagit i kriget mot Tyskland — en programpunkt, som brukar betecknas som krav på Tysklands neutralisering.

Den sovjetryska noten av 10 mars blev inledningen till en notväxling som kanske ännu inte är avslutad. I västmakternas svarsnot av den 25 mars gjordes gällande, att förhandlingar om ett tyskt fredsfördrag inte kunde börja förrän betingelserna för fria val i hela Tyskland föreligger och förrän en samtysk regering bildats, som kunde delta i förhandlingarna om fredsfördraget. Från Sovjetunionens sida har yrkats att ordningen blir den omvända: först förhandlingar om Tysklands neutralisering, dess rätt till rustningar och dess gränser och därefter förhandlingar om bildandet av en alltysk delegation med representanter för Öst- och Västtyskland, som skulle delta i diskussionen om fria val och bildandet av en alltysk regering. Sista etappen borde enligt denna ståndpunkt vara utformandet av fredsfördraget, varvid i slutskedet en alltysk regering, tillkommen genom fria val, skulle medverka.

Denna tvist om ordningsföljden är uppenbarligen betingad av taktiska skäl. På västmaktshåll betvivlas att Sovjetunionen är uppriktigt beredd att medverka till fria val och att släppa sitt politiska grepp över Östtyskland utan att få säkerhet för politiskt inflytande över det enade Tyskland. Därför skju-

Meddelande av utrikesministern.

tes frågan om fria val i förgrunden från västmakterna sida såsom en preliminär fråga.

Det har i pressen gjorts gällande, att den tyska frågan synes rymma två stora bytesobjekt mellan öst och väst. Sovjet skulle göra en väsentlig eftergift genom att utrymma östzonen och medge uppriktandet av ett enat Tyskland med demokrati i västerländsk mening. Väst å sin sida skulle göra en stor eftergift genom att låta det enade Tyskland stå fritt från militärallianser och sålunda avstå från dess infogande i västerns försvarssystem.

Mot en kompromisslösning av detta innehåll torde västmakternas invändning vara, att ett enat, alliansfritt Tyskland — även om det vore militärt någorlunda rustat — skulle bli ytterst känsligt för ryskt tryck samt utsatt för kommunistisk infiltration. De fruktar möjligen också, att Tyskland på grund av sin ekonomiska struktur och sina gamla förbindelser med Östeuropa skulle komma att av ekonomiska skäl gravitera åt öst. Sovjet torde befara en motsatt utveckling. I ett demokratiskt Tyskland kan kommunismens inflytande komma att väsentligen minska, och det enade Tyskland kan så småningom ta både upprustning och utrikespolitik i egna händer och välja att alliera sig med västmakterna.

För närvarande förefaller det som om dessa ömsesidiga farhågor från de bägge stormaktslägren skulle hindra en verklig lösning av den tyska frågan. Man räknar därför på bägge håll med en för lång tid framåt bestående delning av Tyskland. Men Tysklands delning för obestämd tid är ett abnormt tillstånd, som innesluter betydande faror för Europas politiska och ekonomiska framtid.

Alla lösningar av den tyska frågan är förenade med risker för framtiden ur den ena eller andra främmande maktens synpunkter. Dessa risker kan knappast undanröjas genom några helt bindande garantier. Till slut kan dock inte

Tyskland betraktas som blott objekt för de segrande makternas politik. Det tyska folket avstår i längden inte från att se landets enhet och självständighet förverkligade.

Förenta Nationernas församling inledde sitt årliga sammanträde i höstas med en allmän debatt. Under dennas första skede gavs från svensk sida, såsom nyss nämnts, en redogörelse för våra mellanhavanden med Sovjetunionen på grund av de nerskjutna svenska flygplanen och tvisten om territorialvattengränsen i Östersjön.

Den dominerande frågan vid FN-församlingens möte var Koreafrågan. De förhandlingar om ett militärt stillestånd i Koreakriget, som pågått så länge, har lett till samförstånd i åtskilliga punkter, men spørsmålet om utväxlingen av krigsfångar har varit olösligt.

Bland de frågor, vari preliminär uppgörelse redan tidigare hade träffats, är det en som speciellt berör Sverige. Parterna har nämligen överenskommit att, ifall ett vapenstillestånd träder i kraft, uppgiften att övervaka vissa militära bestämmelsers iakttagande skall tillkomma en kommission av fyra neutrala makter, två utsedda av FN-sidan, två av motsidan. De förstnämnda två makterna är Sverige och Schweiz, de sistnämnda Polen och Tjeckoslovakien. Svenska regeringen har liksom den schweiziska i princip antagit uppdraget.

Meningsmotsättningarna i krigsfångefrågan har uppstått därigenom att ett stort antal krigsfångar från Nordkorea och Kina vid förfrågningar förklarat sig icke under några förhållanden vilja återvända till hemlandet. Det har uppgivits att av 120 000 krigsfångar omkring en tredjedel ställt sig på denna ståndpunkt. Under stilleståndsförhandlingarna har FN-kommandots representanter hävdat, att man icke bör bruka våld för att återföra dem till hemlandet, medan motparten krävt alla krigsfångars återsändande.

Det problem som här har uppstått och

Meddelande av utrikesministern.

vållat så stora svårigheter har knappast varit förutsett. Endast sällan har det förekommit att i sammanhang med ett fredsslut krigsfångar till större antal motsatt sig att bli utväxlade och att få återvända till sitt hemland. I allmänhet synes internationella konventioner i ämnet — såsom nu senast 1949 års Genèvekonvention — icke ha räknat med att krigsfångar skulle motsätta sig återvändandet till hemlandet eller att hemlandet skulle kräva återlämnandet av krigsfångar, som själva inte vill återvända.

Under diskussionerna om krigsfångarnas repatriering i samband med ett stillestånd i Koreakriget har både rättsliga och politisk-moraliska argument anförts. Från östsidan har gjorts gällande, att det är en konstant folkrättslig grundsats att alla krigsfångar återvändes och att hänsyn ej bör tas till krigsfångarnas egna meningar. Det har också påståtts, att krigsfångar i Sydkorea, som sagt sig inte vilja återvända hem, varit utsatta för påtryckning och inte kunnat ge uttryck åt sin fria vilja. Från västsidan har påpekats, att Sovjetunionen efter första världskriget ingått ett stort antal internationella avtal, vari medgivits att krigsfångar, som vägrade återvända till sitt land, icke behövde återlämnas. Några rättsliga hinder mot överenskommelser av sådant innehåll kunde icke påvisas.

Beträffande konstaterandet av krigsfångarnas egen vilja har från västmaktsidan sagts, att man vore beredd att acceptera vilken som helst form av opartisk kontroll. Endast de krigsfångar skulle undantagas från utväxlingen, som vore beredda att göra våldsamt motstånd mot ett utlämnande. Det har också hävdats, att 1949 års Genèvekonvention icke ålägger ett land att bruka våld för krigsfångars hemsändande.

Ett resolutionsförslag framlades av USA, med anslutning från ett 20-tal andra delegationer. Däri gavs uttryck åt uppfattningen, att ett stillestånds-

avtal borde eftersträvas som innehölle bl. a. att alla krigsfångar bör få tillfälle att återvända till sitt land men att våld icke finge användas för att framtvinga deras återvändande. Den svenska delegationen tillkännagav sin anslutning till denna ståndpunkt.

Sovjetunionen föreslog tillsättandet av en kommission av elva stater med uppdrag att vidtaga omedelbara åtgärder för uppgörelse i Koreafrågan på grundvalen av ett enat Korea, vilka åtgärder borde innefatta genomförandet av alla krigsfångars repatriering.

Ett kompromissförslag framlades av Indiens delegation. Däri upptogs tanken att ge en särskild kommission i uppdrag att övervaka och i sista hand bestämma om repatrieringen av krigsfångar. Kommissionen borde antingen utgöras av den tidigare avtalade kontrollkommissionen (Schweiz, Sverige, Polen och Tjeckoslovakien) eller av fyra andra medlemmar, utsedda två av FN-parten och två av motsidan. I bägge fallen skulle i händelse av delade meningar en femte »skiljedomare» ha avgörande röst. Såsom allmänna direktiv skulle gälla att våld icke får brukas vare sig för att kvarhålla eller för att återvända krigsfångar.

Församlingen antog det indiska resolutionsförslaget med viss jämkning. Endast östblocket röstade emot detsamma. Församlingens resolution översändes till pekingregeringen och Nordkoreas regering, vilka emellertid avböjt att acceptera densamma som grundval för ett stillestånd. Koreafrågan i dess olika aspekter kommer att behandlas av församlingen under den nya session som väntas börja någon gång i februari.

Ett av de väsentliga dragen i den allmänpolitiska utvecklingen efter kriget är den ökade motsättningen mellan å ena sidan de folk i Asien och Afrika, som helt nyligen förvärvat nationell oavhängighet eller alltjämt befinner sig i beroendeställning, å andra sidan de stater, som härskat eller fortfarande

Meddelande av utrikesministern.

härskar över dem. Den nämnda motsättningen sammanfaller ofta med spänningen mellan färgade och vita, mellan en på gamla produktionsformer vilande kultur i öster och en hög industriell civilisation i väster, mellan länder, där svälten tar sin jämna skörd av befolkningen, och stater med en relativt hög levnadsstandard. Motsättningen präglar i hög grad förhandlingarna i Förenta Nationerna och kommer där till uttryck i talrika frågor, t. o. m. i sådana av teknisk och administrativ natur.

De två mål, som kolonialfolken satt för sina strävanden, är nationell oavhängighet och ekonomisk utveckling för höjande av de breda lagrens levnadsstandard. Vad det ekonomiska målet angår kan detta uppnås endast genom att bättre utnyttja råvarutillgångarna, att bygga ut en inhemsk industri och att effektivisera lantbruket. Härför erfordras bl. a. betydande kapitalinsatser, vilka icke inom rimlig tid kan uppbibras inom länderna själva. Ett samarbete måste i deras eget intresse komma till stånd med de mera utvecklade och kapitalstarka länderna. Huvudproblemet på denna punkt består i att låta kapital och teknisk expertis komma de underutvecklade länderna till godo i former, som icke av dessa länder uppfattas såsom hindersamma eller förnedrande eller siktande mot en av enskildas vinstintressen dikterad exploatering. Samtidigt måste rimliga garantier ges åt de utländska statliga eller enskilda instanser, som ställer kapitalet eller expertisen till förfogande. Det är av vikt att samarbetet så organiseras, att det icke kan framställas som dominerat av enskilda staters politiska intressen, och också att de underutvecklade länderna lämnas frihet att mot bakgrunden av sina egna förutsättningar och traditioner själva välja de politiska och organisatoriska formerna för utvecklandet av sitt näringsliv. Glädjande nog synes dessa synpunkter vinnna beaktande i det betydelsefulla hjälp-

arbete, som bedrivs såväl av Förenta Nationernas olika organ som inom ramen för Förenta staternas fyrapunktsprogram och enligt den s. k. Colombo-planen.

Strävandena att nå det andra av de mål, som kolonialfolken satt sig före, den nationella oavhängigheten, har fört vidsträckta kretsar inom dessa folk i en ofta våldsam konflikt med de förvaltande staterna. Längtan att befria sig från vad som uppfattas som ett främlingsok är förstäelig och måste mötas med sympati. Men det är olyckligt om kraven på nationellt oberoende och statlig suveränitet drives så häftigt, att de omöjliggör det internationella samarbete, utan vilket ingen stat i vår tid kan lösa sina egna politiska och ekonomiska problem.

FN:s stadga uppställer vissa riktlinjer för behandlingen av dels sådana områden som ställts under ett internationellt förvaltarskapssystem, dels andra icke självstyrande territorier. Som en allmän grundsats gäller för bägge grupperna av områden, att skyddsmakterna skall främja deras utveckling emot självstyrelse och beakta deras politiska strävanden under hänsynstagande till varje områdes och befolknings särskilda förhållanden och skiftande utvecklingsstadier. Hela kolonialsystemet har genom dessa allmänna förpliktelser till en viss grad — men endast i mycket begränsad omfattning — ställts under FN:s överinseende. Stadgans formella regler ger utrymme för skilda tolkningar beträffande FN:s rätt till ingripanden, och ryssnämnda motsättningar i sak gör sig starkt gällande i debatter och vid voteeringar.

I viss mån beslätade med dessa frågor är sådana som gäller behandlingen av infödingsbefolkningen i länder med ett ledande skikt av annan ras. Särskilt har Sydafrikanska unionens skärpta raspolitik väckt stort uppseende inom FN såsom innebärande ett förnekande av hela den målsättning för behandling

Meddelande av utrikesministern.

av främmande raser, varåt FN:s stadga ger uttryck.

Den svenska delegationen har genom sina inlägg och sin röstning hävdad en liberal tolkning av reglerna om FN:s behörighet att ingripa till främjande av stadgans principer på dessa områden. Delegationen har samtidigt vid sina ställningstaganden utgått ifrån att verkliga framsteg hän emot ökad självstyrelse icke uppnås utan frivillig medverkan av vederbörande stater själva och att denna medverkan ofta vinnes säkrare genom lämpor än genom antagande av skarpa resolutioner med fördömande av deras hållning. Det kan icke heller bortses från att somliga av de stater, vilkas företrädare är mest högljudda i sitt klander mot behandlingen av kolonialfolk eller infödingar av främmande ras, själva förvägrar verklig medborgerlig frihet för folkgrupper, som kommit under deras välde, även om diskrimineringen inte sker på grund av ras.

I detta sammanhang må också beröras frågan om Spaniens inträde i ett av FN:s fackorgan, UNESCO.

Bakgrunden till denna spanska fråga torde vara väl bekant. Under generalförsamlingens första session 1946 antogs en resolution, vari rekommenderades en partiell bojkott av Spanien i vad gällde dess diplomatiska förbindelser med FN:s medlemsstater och dess deltagande i FN:s fackorgan och internationella konferenser. Orsaken till denna hållning var den ofria regimen i Spanien och landets samröre med den tyska nazismen och den italienska fascismen före och under det andra världskriget. Bojkotten skulle vara på en gång en demonstration och en påtryckning. Demonstrationssyftet vanns givetvis, men påtryckningen visade sig under årens lopp ineffektiv. Under FN:s femte möte 1951 togs den spanska frågan upp av en grupp latinamerikanska stater. Resultatet blev att bojkotten hävdades. Såsom ofta inträffade i liknande fall

hade ett till synes abnormt och tillfälligt läge så småningom stabiliserats. Andra stater har måst räkna med det Spanien som faktiskt är och som företrädes av den bestående regeringen. Beslutet av 1951 om bojkottens hävande var ett uttryck för denna ändrade syn på den spanska frågan, av många stater dock endast motvilligt accepterad och av några få helt avvisad. Vid voteringen 1951 nedlade Sverige sin röst i sällskap med de andra skandinaviska länderna, Storbritannien, Frankrike m. fl., sammanlagt tolv stater.

Sedan generalförsamlingen sålunda med stor majoritet visat grönt ljus för Spaniens inträde i FN:s fackorgan, har Spanien blivit medlem av ett halvt dusin sådana organisationer: jordbruks- och livsmedelsorganisationen, världshälsoorganisationen, civila luftorganisationen, teleunionen, meteorologiska världsorganisationen, världspostföreningen. Det var att vänta att frågan om Spaniens medlemskap även i det fackorgan som sysslar med intellektuellt samarbete, folkupplysning och folkuppföstran skulle resas. Dock föreföll det inte självklart att vad som hade accepterats beträffande FN:s övriga fackorgan också skulle tillämpas i fråga om UNESCO, vars program så starkt understryker betydelsen för organisationens verksamhet av andlig och politisk frihet och av respekt för de mänskliga rättigheterna. Vid voteringen i UNESCO:s generalförsamling visade det sig emellertid att en stor majoritet, 44 delegater, röstade för Spaniens upptagande, under det att 4 röstade emot och 7 nedlade rösten, bland dem Sverige, Norge och Danmark. Svenska regeringen ansåg sig alltså, trots det principiella beslutet av 1951, oförhindrad att genom röstnedläggning markera en från majoriteten avvikande standpunkt.

På det ekonomiska området har det internationella samarbete, i vilket även Sverige deltagit, gått vidare.

Inom *Organisationen för europeiskt*

Meddelande av utrikesministern.

ekonomiskt samarbete har arbetet under senare tid huvudsakligen inriktats på att sammanställa en rapport rörande den ekonomiska situationen i Europa och dollarproblemet. Den tid, som ursprungligen åsyftades med det amerikanska hjälpprogrammet, har gått till ända, och enligt tidigare planer skulle man nu vara framme i ett läge, där Europas finansiella och ekonomiska balans mot världen i övrigt vore återställd. Förväntningarna om att dollarbristen vid denna tidpunkt skulle ha övervunnits har icke besannats. De utredningar, som verkstälts om orsakerna härtill, har sammanfattats i den nyss berörda rapporten. Det har visat sig, att hindren mot återställande av en dollarbalans är mera djupgående än man tidigare gjort klart för sig och kan övervinnas endast genom ytterligare gemensamma ansträngningar på båda sidor Atlanten. Beträffande de europeiska ländernas politik har man framhållit nödvändigheten av återställd eller bibehållen intern finansiell stabilitet. För de nordamerikanska staternas del har särskild vikt fästs vid en liberalare importpolitik och vid främjandet av kapitalrörelser till underutvecklade länder såväl som till Europa. Det är möjligt att en brist på finansiell balans mellan de nordamerikanska staterna och Europa kommer att fortbestå även om alla ansträngningar göres att förbättra läget efter angivna linjer. Denna risk är dock inget skäl att icke göra allt för att, så vitt möjligt, återställa balansen inom världshandeln, så att nuvarande valuta-politiska restriktioner kan upphävas.

Vad här sagts är ur svensk synpunkt av omedelbar betydelse bl. a. när det gäller att bedöma möjligheterna att bibehålla och vidareutveckla den av Parisorganisationen skapade Europeiska betalningsunionen. Unionens verksamhet har varit avgörande för utvecklingen av Sveriges handel med Europa och måste betraktas som en förutsättning för den liberalisering av importen, som det varit

möjligt att genomföra. Strävandena går för närvarande ut på att ge unionen en fastare finansiell ställning. Därjämte önskar man att vidga unionens arbetsfär för att på så sätt närma sig konvertibilitet för de europeiska valutorna. Vad resultatet kan bli av pågående överväganden är det ännu för tidigt att uttala sig om.

Sveriges ställning i betalningsunionen är för närvarande tillfredsställande. Till följd av gynnsamma bytesvillkor med utlandet växte vår behållning i fonden in på förra halvåret 1952 mycket snabbt, dock utan att föra oss över den gräns, vid vilken särskilda kontroll- och spärråtgärder enligt reglerna för fonden skall träda i tillämpning. Därefter har vår behållning i fonden förblivit i huvudsak konstant trots sänkta priser på svenska exportvaror.

Under hösten har den i enlighet med den s. k. Schuman-planen upprättade kol- och stålunionen mellan Frankrike, Italien, Tyskland och de tre Beneluxländerna trätt i funktion. Efter förhandlingar med unionen har upprättats en särskild representation gentemot denna. Denna representation motsvarar i princip den som brukar förekomma vid handelsförhandlingar, med den praktiska skillnaden likväl att den svenska delegationen i detta fall är permanent och har en fast företrädare på platsen för unionens verksamhet.

Det är givetvis ännu för tidigt att uttala sig om de återverkningar, som skapandet av en gemensam marknad för kol och stål mellan unionsländerna kan få för Sverige. Det är angeläget att åstadkomma fruktbärande relationer till unionen med hänsyn till dess betydelse både såsom led i de europeiska samarbetssträvandena och såsom en av de stora avnämarna för svensk export i synnerhet av järnmalm.

Inom Europarådet har under det gångna året vissa allmänna principfrågor dominerat överläggningarna. Ehuru de olika spörsmålen delvis är inflätade

Meddelande av utrikesministern.

i varandra kan man urskilja åtminstone två komplex av frågor. Dels har den i mars 1952 från brittisk sida lanserade s. k. Eden-planen diskuterats, dels har den alltsedan församlingens första sammanträde diskuterade tanken om bildandet av en europeisk politisk myndighet närmare utformats i rapporter och resolutioner.

Eden-planen skisserades av den brittiske utrikesministern i mars 1952 under ett möte med Europarådets ministerkommitté. Den remitterades senare till den rådgivande församlingen för dess yttrande, vilket avgavs vid septembermötet förra året. Planen innebär att Europarådet göres till ett slags moderorganisation för mer speciell organisationer, vari blott en del av Europarådets medlemsstater medverkar. Närmast tar Eden-planen sikte på relationerna mellan Europarådet, å ena sidan, och de bägge i fördragstexter redan utformade organisationer som föreligger i kol- och stålunionen och den europeiska försvarsunionen å den andra sidan. Den förstnämnda unionen har ju redan trätt i funktion medan fördraget om den europeiska försvarsunionen visserligen undertecknats av de sex deltagande staterna men ännu icke ratificerats.

Hela problemet om Eden-planen befinner sig ännu på utredningsstadiet och har kommit att i viss mån sammankopplas med planen på en politisk myndighet. Från den svenska regeringens sida har vid olika tillfällen gjorts bestämda reservationer mot inlemandet av den tilltänkta försvarsgemenskapen i Europarådet. Det har framhållits, att Sverige fasthåller vid den ståndpunkt som fått sitt uttryck i stadgan för Europarådet, art. 1 d), vari förklaras att frågor rörande medlemmarnas försvar icke faller inom Europarådets behörighet. Det skulle icke överensstämma med Sveriges alliansfria politik att som medlem i Europarådet deltaga i överläggningar om det europeiska försvaret så-

som en gemensam angelägenhet för medlemsstaterna. Ifall planen genomföres kan därför Sverige nödgas ta sin ställning till Europarådet under övervägande.

Det må här inskjutas att försvarsfrågor allt livligare kommit att diskuteras i den parlamentariska församlingen i Strassburg i trots av stadgans nyss citerade bestämmelse. Det bör härvid erinras om att delegaterna i församlingen icke representerar sina regeringar, såsom fallet är t. ex. med delegaterna i Förenta Nationernas församling, utan uppträder envar endast å sina personliga vägnar.

Församlingen har rent av vid höstsessionen förra året föreslagit att ministerkommittén skall från Nordatlantiska rådet begära erforderliga uppgifter avsedda för en årlig rapport om allmänna europeiska försvarsproblem, vilken rapport skulle tjäna som grundval för överläggningar i församlingen.

Vad slutligen angår det andra frågekomplexet eller bildandet av en europeisk politisk myndighet, kan detsamma sägas gälla stiftandet av en politisk union, mer eller mindre intim, mellan Europarådets medlemsstater eller så många av dessa som är beredda att slå in på en sådan väg. Det pågår för närvarande ett ivrigt författande av texter, vari grundlinjerna uppdrages för en konstitutionell sammanslutning mellan sex stater inom Europarådet, med tills vidare det syftet att utgöra en sammanbindning av försvarsgemenskapen och kol- och stålunionen.

Detta problem har varit föremål för debatt vid Europarådets församlings sammanträde den 14—17 januari detta år. Därvid har församlingen antagit en rekommendation till ministerkommittén om ändringar i Europarådets stadga, varigenom bl. a. förbindelserna mellan den blivande politiska unionen och Europarådet skulle regleras.

Från svensk sida kan uppenbarligen inga invändningar göras mot att de sex

Meddelande av utrikesministern.

stater, som redan beträtt den federalistiska vägen genom utformningen av kol- och stålgemenskapen och den planerade förvarsgemenskapen, tar ytterligare steg i samma riktning och bildar en verklig federation eller union med överstatliga drag. När det gäller förbindelserna mellan en sådan framtida federation och Europarådet beröres emellertid också vårt lands intressen. Av den lämnade redogörelsen framgår att regeringen med kritisk uppmärksamhet följer projekten att helt förändra Europarådets karaktär och program.

Till slut bör i denna redogörelse också påminnas om det nya organ för nordiskt samarbete, som under namn av Nordiska rådet inom kort skall ha sitt konstituerande möte. Detta råd har icke tillkommit för att vara ett samarbetsorgan i utrikespolitiska frågor, även om sådana inte är uteslutna från rådets behörighet. Men just den omständigheten att våra länder valt olika vägar inom utrikespolitiken gör det angeläget att knyta banden mellan våra folk fastare på andra områden.

Den svenska regeringen hälsar med glädje tillkomsten av Nordiska rådet såsom ett organ där parlamentarikerna får tillfälle att i högre grad än hittills ta del i det nordiska samarbetet och tillföra detta friska impulser. Rådet blir en påbyggnad på de ministermöten som sedan länge förekommit.

Med erfarenheterna från två världskrig i friskt minne ser alla folk med oro på kapprustningen och den ökade spänningen mellan stormakterna och frågar sig, om vi driver mot en ny världskatastrof. Det finns ingen anledning tro att icke folkens oro och fredslängtan delas av regeringarna. Vi har helt nyligen hört Förenta staternas avgående president i vädjande och djupt allvarliga tonfall varna för atomkrigets fasor, ett krig då miljoner människoliv kunde släckas i ett drag, världens stora städer ödeläggas, det förgångnas kulturella landvinningar förintas och själ-

va grundvalen för vår civilisation ryckas undan. Från rysk sida har under senaste tiden också gjorts uttalanden om följderna av ett nytt världskrig. Man inskränker sig i Moskva till att förutspå den icke-kommunistiska kulturens och samhällsordningens undergång i händelse av ett sådant krig, men man gör sig helt säkert inga illusioner om vad som skulle drabba även det egna landet. Den samstämmighet i uppfattningen, som man här tycker sig märka, är förvisso ingen fast grund att bygga ett konstruktivt fredsarbete på, men det kan ändå ha sin betydelse att konstatera dess förekomst.

Sällan har ordet fred varit så på allas läppar som i vår tid. Men fredsappeller är i och för sig inga verksamma bidrag till freden, om de inte är burna av vilja att i handling uträtta något för fredens befastande. Att ropa på fred men samtidigt driva egna ståndpunkter eller krav i internationella frågor till det absurda, under hätska beskyllningar mot dem som inte accepterar kraven, det är propaganda som bara hindrar eller försvårar verkliga uppgörelser. Människorna spejar ivrigt efter tecken som kan tyda på konkreta framsteg vid försöken att trygga freden.

Nyligen har den sovjetryske regeringschefen till en amerikansk intervjuare meddelat, att han är villig samverka i nya diplomatiska åtgärder för att få slut på kriget i Korea. Förklaringar av denna art är stundom blott taktiska drag i tävlan om världsoptionen. Låt oss hoppas att denna är något mera: ett förebud om ändrad inställning i krigsfångefrågan på sovjetrysk sida. Då det kan antagas att en sovjetrysk förklaring i frågan har skett i samråd med Kinas regering, skulle här möjligen skymta en utsikt att äntligen nå en lösning av den fråga som uppgivits vara det enda återstående hindret för ett vapenstillestånd i Korea.

Härpå anförde:

Meddelande av utrikesministern.

Herr **HAGBERG** i Stockholm (k): Herr talman! En stor del av utrymmet i den skrift, som utrikesdepartementet i går utdelade och där man gav ett slags redovisning för viktigare utrikespolitiska frågor, var ägnad polemik mot verkliga eller förmenta kommunistiska ståndpunkter. En del av innehållet i denna skrift återkom också i utrikesministerns tal. Jag vill därför börja med några repliker och understryker därvidlag, att det kan gälla också något av vad som inte sagts som har sitt intresse.

Utrikesministern anmälde två speciella irritationsanledningar gentemot Sovjetunionen, men han har inte ett ord av kritik att säga om de amerikanska basbyggena i Norge och Danmark eller om den västtyska upprustningen, två problem, som ju är av vital betydelse för Sveriges fortsatta fred och oavhängighet. Man söker också förgäves en antydning till verkligt beklagande av den diskriminerande handelspolitik, som Förenta staterna för gentemot vårt land: tullmurarna, importbegränsningen, utpressningen i prisfrågorna liksom politiken att med dumping och varutvång på andra länders bekostnad befördra exporten. Sverige har raserat 91 procent av tullskyddet för att befördra denna tvivelaktiga amerikanska export. Trots att Sverige således köper dubbelt så mycket från USA som det säljer dit, håller regeringen god min. Det är inte nog med att den svenska staten betalar fribiljetter Bromma—New York tur och retur för de kapitalister som vill öka de amerikanska affärerna. Det förbereds nu också nya ekonomiska stödåtgärder för denna handel, som inte omnämndes i utrikesministerns anförande.

Utom visumtvång för svenska resande till USA utsättes de liksom vårt sjöfolk för den s. k. McCarran-lagens förödmjukande kontroll, medan Sveriges gränser står vidöppna för en väldig invasion av amerikaner varje år. Utrikesministern tycks inte heller ha ett ord

av beklagande härför. Utrikesministern medger att marshallpolitiken inte löst dollarproblemet, utan att nya hjälpåtgärder är nödvändiga. Inte heller hade han ett ord av kritik mot denna märkliga politik, trots att även den amerikanska pressen numera öppet börjar fastställa, att syftet med marshallpolitiken varit att hindra de hjälpta staternas export och att endast ett rättfärdigt varuutbyte, vilket skulle ske på amerikansk bekostnad, kan hjälpa Väst-europa.

Eftersom Danmark och Norge har anslutit sig till Atlantpakten och alltså genomför en annan utrikespolitik än den som Sveriges regering åtminstone officiellt bekänner sig till, finner utrikesministern ett ännu intimare utrikespolitiskt samarbete inom det nordiska rådets ram nödvändig. För den däremot som vill ta allianspolitiken på allvar förefaller detta nya samarbete ge ett suspekt drag åt neutralitetsdeklarationerna. Utrikesministern är kritisk mot att Europarådet planerar att bli en moderorganisation åt den planerade Europaarmén, kol- och stålpoolen och en eventuell Europafederation. Samtidigt förklarar han dock, att Sverige vill ha förbindelser med kol- och stålpoolen för att få sälja järnmalm, ett tvivelaktigt motiv enligt min mening, och att det inte ur svensk synpunkt är något hinder mot den s. k. Europaunionen.

Efter detta som jag tycker dubbeltydiga resonemang får vi i alla fall beskedet, att Sverige, om planerna genomförs, nödgas överväga sin ställning till Europarådet. Om detta skall tolkas som ett löfte om eventuellt utträde ur organisationen, vill vi gärna för vår del positivt registrera det. Men om regeringen hade följt vårt råd att hålla vårt land utanför en tvivelaktig sammanslutning, så hade vi ju sluppit dessa anledningar till oro.

Utrikesministern tycks inte finna det märkligt eller ens värt en stilla anmärkning, att de amerikanska poliserna nu

härjar som SS-män i Förenta nationerna. Även åsiktsfränder till utrikesministern har eljest ifrågasatt, om samvets- och åsiktsfriheten i USA just nu har någon annan asyl än Sing-Sing. Hitlers bekanta antikominternpakt kallas numera Atlantpakt. Den sistnämnda är inte mer defensiv eller demokratisk än den förstnämnda. I denna ingår direkt eller indirekt de gamla hitlergeneralerna, Franco, Tito, Papagos och Ridgway som lämpliga medarbetare. Under kriget innebar neutralitet för många att hjälpa hitleristerna. I dag tycks alliansfriheten bestå i att med obekymrad uppsyn motta örfilar västerifrån, men att visa upp så mycket bistrare uppsyn mot öster.

Ingen, inte ens regeringen, vill påstå, att det är likgiltigt vad särskilt den amerikanska regeringen företar sig. Om man får tro pressen, är det amerikanska folket sedan länge mycket uppskrämt. Det upptäcker i skyn underliga föremål, stekpannor, flygande tefat m. m., och dess press diskuterar allvarligt, om det är sovjetryska projektiler eller kunskapare från en annan planet som förbereder invasion i USA. Det är ju inte något nytt, att rädslan förvillar omdömet.

Under den amerikanska valkampanjen i höstas, när den nye presidenten Eisenhower lovade att befria alla folk från socialismen, försäkrade som bekant motkandidaten Stevenson att Eisenhowers krigssignaler skrämde upp alla folk utom Sovjets. Gårdagens besked av den nyvalde amerikanske presidenten att utvidga kriget i Korea till Kina vittnar om de amerikanska styrandes beslut att fullfölja kriget och att använda det som det viktigaste medlet i deras politik.

Borde inte regeringen inför detta ompröva sin koreapolitik? Tror den verkligen att man kommer ifrån de kinesiska och koreanska regeringarnas anklagelser mot USA för bakteriekrig mot Koreas och Kinas folk? Förestäl-

ler den sig verkligen att högdragna förnekanden kan våga upp beedigade utsagor från åtskilliga vetenskapsmän, som personligen kontrollerat anklagelsesmaterialet?

Jag erinrade i remissdebatten om att amerikanerna själva erkänt, att de numera fört krig mot obehäpnade krigsfångar. Regeringen har inte ett ord till protest eller åtminstone beklagande av Röda korsets uppgifter om massakrerna i fånglägren, där i fjol enligt Röda korset dödades eller sårades minst 3 000 krigsfångar.

Utrikesministern erkänner nu att folkrätten förpliktar de krigförande att återsända samtliga krigsfångar, som inte gjort sig skyldiga till krigsförbrytelser, men de internationella konventionerna har inte, säger utrikesministern, förutsett att krigsfångar skulle motsätta sig att återsändas till hemlandet. Det måste jag för min del, med förlov, herr talman, beteckna som cynism. Tror verkligen utrikesministern efter de amerikanska erkännandena om massakrerna i fånglägren på uppgiften att 40 000 koreanska och kinesiska krigsfångar inte vill återvända till sina hemländer? Skulle de verkligen ha det så bra hos amerikanerna eller Syngman Rhee?

Det har träffats uppgörelse i åtskilliga punkter vid vapenstilleståndsförhandlingarna, framhåller utrikesministern, fullt riktigt. Skall man vara korrekt bör man fastställa, vad FN själv fastställt, nämligen att uppgörelse nåtts i 63 tvistefrågor och att den enda återstående gäller krigsfångarna. Då skall man också hederligt fastställa, att amerikanerna ensidigt brutit vapenstilleståndsförhandlingarna därför att amerikanerna i strid mot folkrätten, mot internationell sedvänja och sin egen praxis efter de båda världskrigen, krävt att få behålla 40 000 krigsfångar.

Episoder och enskilda detaljer i regeringens utrikespolitiska handlingar behöver ju inte alltid anses riktnings-

Meddelande av utrikesministern.

givande för dess huvudlinje. Men ofta måste man gå till detaljer när det gäller att fastställa huvuddragen. När sålunda den svenska delegationen i Unesco genom att nedlägga sina röster givit ett indirekt stöd åt invalet av Francospanien i organisationen kan detta knappast betecknas som en olyckshändelse eller en tillfällighet. Nu är, som utrikesministern i dag meddelade, Francospanien redan medlem av sex av Förenta Nationernas fackorgan. Sveriges representanter har inte ens lagt sina röster däremot. Det börjar, herr utrikesminister, likna hållningen till den s. k. noninterventionpolitiken 1937.

När Sveriges regering, som officiellt bekänner sig till neutraliteten, nu uner en viss situation vägrar de europeiska neutralisterna visum för att genomföra en konferens i Sverige mot krigspolitiken, så nekar den inte bara andra folk vad den själv säger sig önska. I verkligheten blir ett sådant ståndpunktstagande ett partitagande för de krafter, krigets krafter, mot vilka neutralisterna riktar sig.

Nu mera godtar även utrikesministern konstaterandet, att det uppstått två läger i den internationella politiken. Tack vare den amerikanska blockadpolitiken har det även uppstått två skilda världsmarknader.

Inför denna tragiska klyvning av världen som, om den inte bringas att upphöra, ställer en katastrofal sammandrabbning mellan huvudkrafterna som perspektiv, skall den svenska utrikespolitiken göra sitt val. Hurudant har då detta val blivit?

Enligt statsverkspropositionen skall Sverige betala enbart i medlemsavgifter till vissa internationella organisationer närmare 20 miljoner kronor under nästa budgetår. Dessa organisationer är i allmänhet s. k. västorienterade och domineras i vissa fall av Atlantpaktens stater. Där har vi förutom Förenta Nationerna, Marshallorganisationen,

Europarådet och Europaförsamlingen, Internationella betalningsunionen, Europabanken, Nordiska Rådet, Unesco, Gatt och nu senast den internationella kol- och stålpoolen, en jättetrust i krigsförberedelsernas tjänst. Där har vi också en rad av specialavtal på samma linje, såsom det bilaterala Marshallavtalet med USA, Havanastadgan, Fulbrightavtalet m. m. Därför har också folkpartiledaren herr Ohlin redan förut med rätta kunnat konstatera, att Sverige inträtt i en ekonomisk-politisk blockbildning med Atlantpaktens stater.

Militärt står ännu vårt land officiellt alliansfritt. Men i Ny Militär Tidskrift, detta typiska generalsorgan, förklaras utan någon invändning eller protest, att vi inte får försvara oss mot eventuellt angripande brittiskt eller amerikanskt flyg. Sveriges militära utrustning standardiseras alltmer med atlantblockets flygbeväpning, vi köper brittiska reoplan och stridsvagnar, amerikanskt radar material o. s. v. Det fraterniseras på ett uppseendeväckande och allt annat än alliansfritt sätt med Atlantpaktens främsta militärer och militära organisationer liksom med dess regeringar. Samtidigt registrerar, bevakar och utestänger våra myndigheter här i landet anhängare till en vänskaplig politik gentemot Sovjetunionen.

Förra året presenterade vi inför riksdagen en lång lista med exempel på denna fraternisering västerut. Sedan dess är listan utökad. Sålunda har bl. a. förekommit följande militärt betonade besök respektive kontrabesök.

I mars: flygstabschefen, general Westring, besökte USA och Canada. Brittiske generalmajoren Down, en brigadgeneral och en överstelöjtnant besökte på svensk inbjudan svenska truppförband och följde fälttjänstövningar i olika delar av landet.

I april: den 3—9 april företog flygkadettskolan under överstelöjtnant Uggla med 49 man och 22 flygplan en övningsflygning till England.

Meddelande av utrikesministern.

I juni: en brittisk örlogseskader, ubåtsdepåfartyget Montclair på 23 000 ton, fyra ubåtar och en jagare besökte under sex dagar Stockholm. Två amerikanska jagare med 652 mans besättning besökte under fem dagar Karlskrona.

I juli: brittisk kryssare anlöpte Häl-singborg. En svensk örlogseskader, ett minfartyg och elva minsvepare, besökte den danska staden Aarhus.

I augusti: två norska jagare och fyra minsvepare besökte i fyra dagar Göteborg. Kadetter från de skandinaviska ländernas krigsskolor hade träff i Varberg, varefter danskar och norrmän fraktades hem med svenska örlogsfartyg. En av cheferna för atlantpaktorganisationen, den kanadensiske generalen Slemon, jämte en överste och en kapten besökte svenska flygflottiljer och mottogs då av försvarsministern och chefen för flygvapnet.

I september: natten till den 17 september ankrade två större kryssare och en stor minkryssare, som deltagit i operation Storbrass, på Ystads redd. Operation Storbrass försiggick tidvis in på skånska kusten. Samtidigt med Storbrass hade svensk flotta och flyg stora övningar i närheten. Den amerikanske arméstabschefen besökte Sverige på återvägen från Jugoslavien.

I oktober: brittisk kryssare på 9 000 ton och med 850 mans besättning ankrade vid Nya Varvet, Göteborgs örlogstation. En holländsk jagare och en fregatt besökte Göteborg. Flygkadett-skolan, 27 flygplan och lika många kadetter jämte befäl och teknisk personal övningsflög till Grekland på sex dagars besök. Det amerikanska flygvapnets chef, general Wandenberg, jämte sällskap besökte i eget stabsplan Stockholm och motiverade detta med att han skulle träffa »vännen Norden-skiöld».

Nästa månad skall enligt uppgift sex brittiska officerare och 26 kadetter under en vecka vara gäster hos flyg-

kadettskolan och därvid bl. a. besöka Kiruna.

I september meddelades, att brittiska flygofficerare med den svenske flyggeneralen i spetsen inspekterat Flygmotors fabriker i Trollhättan. Samtidigt uppgavs, att den amerikanska ambassaden i Stockholm så ofta besökte dessa fabriker, att företagsledningen låtit reservera speciella parkeringsplatser för ambassadtjänstemännens bilar.

Den 12 juli meddelade TT, att den amerikanske kongressmannen Chatham var på väg till Sverige för att, som det hette, »titta på de underjordiska fabrikerne». Man hade nämligen inte i kongressutskottet, enligt mr Chatham, »fullständiga informationer om omfattningen av dessa fabriker och om de produkter, som där tillverkas».

Vi har i höst haft besök av den dåvarande biträdande amerikanske utrikesministern, Vilhard Thorpe, som några dagar pratat ekonomi med svenska regeringen, sett sig omkring och besökt industrier. Förenta staternas speciella sändebud i Europa, ambassadören Fred Anderson, ansågs också behöva tre dagar för att, som det hette, »diskutera finans- och ekonomiska frågor med den svenska regeringen».

Detta är, herr talman, inte en fullständig lista, och jag har inte lagt särskild vikt vid den svenske statsministerns uppmärksammade kusinbesök hos herrar Truman och Acheson. Statsministern var ju mycket illa berörd av min erinran i fjol, att hans ciceron, senator Magnuson, hade fått intrycket att »Sveriges kurs är den, att det kommer att inlemmas i Atlantpakt». Den amerikanska tidningen Herald Tribunes medarbetare skrev efter ett stockholmsbesök i september förra året, att »socialdemokraterna är fortfarande alliansfria, men för upprustningen och en vänlig hållning västerut i motsats till sin tidigare pacifistiska neutralitet». Om oppositionen från höger skrev han, att »de konservativa och liberala

Meddelande av utrikesministern.

är fortfarande officiellt alliansfria men uttalar privat ingenting mot anslutning till Atlantpakten». Kanske herr Hjalmarson när han kommer upp i dagens debatt har någon kommentar till den framstående högermannen herr Nordensons förklaring den 5 november i fjol i första kammaren, då han sade: »Många är ju de, som frågar sig om tiden icke nu är inne för en omläggning av vår utrikespolitik från neutralitetslinjen och att eventuellt taga steget in i Atlantpakten.»

Herald Tribunes medarbetare hade också förhört sig på militärt håll och där fått beskedet, att »Sverige kan effektivt försvaras endast om det ansluter sig till atlantstaterna». Dyligt kan fritt utsägas liksom vad Ny Militär Tidsskrift tillåter sig, då regeringschefen själv upphöjt den amerikanska regeringen till världens ledare.

Allt detta ser inte så alliansfritt ut att det stör precis. Men det kanske bidrar till att förklara den uppskattning av svensk utrikespolitik, som på senaste tiden uttrycks från amerikanskt håll, liksom det kan vara anledningen till att Sverige numera får köpa amerikanskt radarmaterial och brittiska stridsvagnar.

Därmed vill jag inte säga, att Atlantblockets ledare betvivlar det svenska folkets uppriktiga önskan att bevara freden och stå utanför alla militära uppgörelser. Men dessa herrar drar av allt vad de erfar slutsatsen, att Sveriges nuvarande styresmän liksom den svenska storfinansens är ideologiskt och politiskt överens med Atlantblocket, stödjer detsamma efter fattig förmåga och egentligen bara tänker på ett enda krigsfall, krigsfall Ost. Många av dem har börjat inräkna den svenska krigsmakten i sina potentiella resurser.

Man sade under det andra världskriget om det neutrala Schweiz' regering, att den sex dagar i veckan arbetade för Hitlers seger men på söndagen bad Gud om seger för de allierade. På många

sätt stämmer denna karakteristik in på den verksamhet, som den svenska samlingsregeringen i vårt land utvecklade under samma period. Även för dem som godtog det officiella motivet för eftergiftspolitiken, nämligen att hålla landet utanför kriget, vållade denna mångåriga hjälp åt den hitleristiska krigföringen många samhällskonflikter. Den svenska regeringens officiella tack till Sovjetregeringen den 15 april 1940 för att denna bidragit till att förhindra Sveriges besättande den 9 april samt den växande känslan av att även Sveriges öde avgjordes vid Stalingrad framtvungade så småningom att Sverige befriade sig från de åtagna förpliktelserna gentemot hitlerregeringen och dess krigspolitik.

1944 blev den stora eftertankens, självvransakningens och de nya löftenas år. Representativt för de nya värderingarna, särskilt då inom socialdemokratiska partiet, var då professor Myrdal i sin i vissa avseenden skarp-sinniga skrift »Varning för fredsop-timism» skisserade upp möjligheten av ett nytt krig mellan de anglosaxiska stormakterna eller ett krig mellan dessa å ena sidan och Sovjetunionen å den andra såsom ett möjligt efterkrigsper-spektiv. Båda dessa möjligheter förelig-ger; vilken som är mest sannolik får framtiden utvisa. En svensk utrikes-politik, som inte räknar med möjligheten av ett krig mellan de anglosaxiska stormakterna, för folket vilse. Att blun-da för de risker för vårt land, som det imperialistiska Västtysklands snabba uppåtgående som aggressiv, välbeväp-nad stormakt betyder, är ansvarslöst.

I dag är det emellertid av intresse att erinra sig vad professor Myrdal 1944 hade att säga om Sveriges förhållande till Sovjetunionen. Han ansåg att den som han sade »förkättrade ryss-skräcken» på sitt sätt samtidigt är ett erkännande av att »vårt dominerande intresse är relationerna till Sovjetunionen», och han skrev: »Sveriges allt

Meddelande av utrikesministern.

överskuggande politiska intresse är emellertid att nå goda och intima relationer med Sovjetunionen.» Han vände sig också uttryckligen mot dem som menade, att en sådan strävan måste påverkas av om förhållandena mellan Sovjetunionen och de anglosaxiska stormakterna förblir goda eller dåliga. Goda sådana relationer är visserligen ett svenskt intresse, skriver herr Myrdal, men han tillägger: »Men även om så icke kommer att ske, måste vi i Sverige reglera våra förhållanden till Sovjetunionen. Detta måste ske på direkt väg. Vi kan inte lita på de anglosaxiska stormakterna som förmedlare.» Och han vände sig samtidigt mot de enligt hans mening inte talrika svenskar, som anser att Sveriges främsta efterkrigsintresse är att nå intima relationer västerut och vinna stöd gentemot Sovjetunionen. Detta karakteriserade han som »ett farligt illusionstänkande som vi snarast möjligt måste befria oss ifrån». På denna grund ansåg han också, att vi bestämt måste avvisa varje tanke på att vårt land låter sig brukas till att bli de anglosaxiska stormakternas uppmarschområde i norr mot Sovjetunionen. Med ett sådant utrikespolitiskt program trädde herr Myrdal in i vår första efterkrigsregering.

Och låt mig nu till slut, efter denna erinran, påminna om den märkliga svenska aktiviteten mot den sovjetiska tolvmilsgrensens i Östersjön, vilken herr utrikesministern nyss har uppehållit sig vid.

Sverige är kanske inte utsatt för riktigt samma hot som Sovjetunionen — men Sverige har väl inte samma möjligheter att klara sig heller. Även Sveriges regering bör emellertid, anser jag, ha anledning undersöka, huruvida den nuvarande svenska territorialgränsen är tillfredsställande och om inte Sverige i eget intresse borde flytta ut den. Vi lever dock i reaktionsflygets tid, i atomåldern. Ett reaktionsplan behöver femton minuter för att flyga över Ös-

tersjön, modernt skeppsartilleri skjuter mer än trettio kilometer. Är det verkligen anledning för regeringen att be-teckna Sovjetunionens beslut att fastställa en territorialgräns på ungefär två svenska mil från kusten som uttryck för imperialistisk maktsträvan?

Regeringen erkänner, att det härvidlag inte finns några folkrättsliga regler. Den känner mycket väl till att det neutrala Förenta staterna under världskrigets första skede fastställde en territorialgräns på femhundra sjömil och beordrade sänkning av alla tyska ubåtar som kom innanför detta område kring den amerikanska kusten. Den känner till hur den amerikanska regeringen genom Trumandoktrinen gjort Medelhavet till amerikanskt innanhav och redan, inte minst i samband med operation Storbrass, trängt in i Östersjön. Den känner till den nuvarande amerikanske presidentens provokatoriska förklaring, att Sovjetstaten måste trängas tillbaka bakom Volga, för att Förenta staterna inte skall behöva känna sig hotat.

Jag måste fråga: Är det verkligen anledning för Sveriges regering att släpa denna fråga inför Förenta Nationerna och använda den i det kalla kriget?

Till slut: den svenska utrikespolitiken har officiellt alliansfriheten och i händelse av en ny storkonflikt neutraliteten som riktpunkt. Säkert motsvarar själva den officiella målsättningen folkets vilja. Vad jag anfört här visar dock, att ord och handling inte korresponderar. I remissdebatten angav jag i några punkter hur vi ser på utrikespolitikens problem. Man bör enligt vår åsikt göra slut på tvångsföreställningen om oundvikligheten av ett krig mellan de båda systemens länder. De kan existera i fred vid varandras sida, liksom alla tvister mellan staterna kan regleras vid förhandlingar, om bara vilja därtill finns. Vår utrikespolitik måste försvara FN-stadgan i stället för brotten mot densamma, stödja åtgärder

Meddelande av utrikesministern.

för att få slut på Koreakriget i stället för åtgärder som förlänger detsamma, bryta mot politiken att skapa två slutna världsmarknader och sist men inte minst verka för en fredspakt, som reglerar tvistefrågorna och förbjuder användningen av atom- och bakterievapen.

Utrikesministern har tidigare hävdat, att masskravet om förbud mot atomvapen var en tribut till vidskepelsen. Inför riksdagen har han motiverat oviljan till initiativ mot atomvapenkrig med att Förenta staterna hade monopol på atomenergien — en, hoppas jag, numera förlegad ståndpunkt. I dag slutar han sitt tal med ett uttalande mot den stora fredsappellen. Naturligtvis kan han inte ange någon bättre utväg än den att göra frågan om freden till var mans angelägenhet. Själv har han skött sitt fögderi på ett sådant sätt, att få människor och knappast någon statsman i öst eller väst eller syd tror att den utannonserade linjen är så allvarligt menad. Och även inom landet växer tvivlen på att den politiken främjar fredens sak.

Herr utrikesministern tycker kanske, att 600—700 miljoner människor som underskrivit fredsappellen inte har någon betydelse. Men han är i det fallet, för att citera honom själv, offer för en vidskepelse. Det finns efter vad jag kan förstå ytterst sett ingen säkrare metod för att uppvigla folken för freden än att ta fredens sak i egna händer. Ty, herr talman, regeringar och utrikesministrar förgås, men folken består.

Herr HJALMARSON (h): Herr talman! Utrikesministerns inledningsord erinrar oss om att det finns ögonblick när motsättningarna både mellan folken och inom folken tonar ner och människorna bäres upp av en allt dominerande gemensam strävan. Jag vill också gärna ge regeringen mitt erkännande för dess snabba ingripande i syfte att göra det möjligt för oss att i humanitär

handling visa vår medkänsla och vår solidaritet med den hårt prövade befolkningen i Holland.

Av inledningsorden i den föregående talarens anförande framgick det, att han yttrade sig som främmande sändebud i den svenska utrikesdebatten. Den som inte visste detta redan förut skulle eljest ha kunnat tro att han uppfattade tillvaron som något slags John Bauersk trollskog, där alla proportioner är snedvridna och enkla och naturliga ting vanställs till oigenkännlighet. Är det tänkbart, frågade han, att nordkoreanska fångar vill kvarstanna hos amerikanerna? Det tycks vara fullt tänkbart. Vi har emellertid anledning att ställa en liknande fråga ur ett annat och mer närliggande perspektiv. Varför flyr människorna i dessa dagar i tiotusentals från Östtyskland? Inte bara därför att de fruktar terror och förföljelse. Nej, tanken att den sista porten mot väster inom kort kan slå igen förefaller dem uppenbarligen så outhärdlig, att de innan det blir för sent bryter upp från sina hem och sina arbetsplatser och vandrar över gränsen mot väster. De föredrar de kapitalistiska flyktlägren framför livet i kommunistisamhället.

Det var, herr talman, den 18 maj 1928 som en stor politisk premiär gick av stapeln i Moskva. Den dagen inleddes den första stora kättarprocessen inför en utvald samling av politiska premiärlejon. För första gången rullades det beklämnande skådespel upp, vid vilket världen sedan fått vänja sig. Det är en händelse som ser ut som en tanke att denna första terrorprocess leddes av den man, som nu representerar Sovjetunionen i Förenta Nationerna, professor A. Y. Vysjinskij. Mot slutet av den rättegången föredrogs ett brev, som för alltid fäst sig i mitt minne. Det var skrivet av den trettonårige sonen till en av de anklagade, till en man som hade förrätts av sin egen broder. Denne trettonåring skrev:

Meddelande av utrikesministern.

»Jag förklarar mig anse min far som en ärkeförrädare och en arbetarklassens fiende. Jag kräver för honom det strängaste straff, dödsstraff. Jag förnekar honom och vägrar att längre bära hans namn.»

Även om detta brev, som fått många efterföljare, är frampressat, ger det uttryck för en mentalitet som en västerländsk människa helt enkelt inte kan fatta. Det ger uttryck för en självuppgivelse och ett förakt för de mest elementära mänskliga värden som är obegripliga. Ur den mentaliteten föds terror och massförföljelse. Ur den spirar ett politiskt system, med vilket vi inte kan ha någonting gemensamt. Den väg av antisemitism, som nu rullar över öststaterna, gör bara bilden fullständigare, inskärper endast ytterligare att i dag går det en andlig och moralisk gräns genom världen, som är oöverstiglig. Ett politiskt system som bygger på bolsjevismens våldsläror är omöjligt att godta för människor som vill ge människovärdet, rätten och rättfärdigheten dess plats i tillvaron.

Att vi deklarerar hur väsensfrämmande hela det bolsjevistiska systemet är för oss är bara den ena sidan av vår tankevärld. Den andra måste få uttryck i en medveten strävan efter gemenskap med de folk och stater, som i dag företräder frihetens och rättfärdighetens värden, som förklarar sig beredda att försvara dessa värden och som försöker att skapa en ljusare och tryggare framtid för människorna. I botten på vår utrikespolitik liksom på allt vårt handlande måste denna strävan ligga.

Den ena grundförutsättningen för vår utrikespolitiska huvudlinje är medvetandet om vår samhörighet med den fria världen. Den andra förestavas av vårt läge i världen — politiskt och strategiskt. Från dessa båda förutsättningar har, som jag ser saken, den alliansfria handlingslinjen vuxit fram. Den har vuxit fram ur vår situation men är naturligtvis icke en gång för alla given

av det enkla skälet, att situationen inte är en gång för alla given. Det närgångna intresse, som från Sovjetunionens sida visats för interna problem hos oss, utgör ett nytt vittnesbörd om att vi ligger i en av farozonerna, och det måste också skärpa vår vaksamhet.

Alliansfrihet betyder att vi står utanför stormaktsallianser men i övrigt förbehåller oss handlingsfrihet. Med denna allmänna utgångspunkt kan man sammanfatta våra aktuella utrikesproblem under följande huvudrubriker:

1) Frågan om den svenska hållningen till sovjetryska försök till inblandning i svenska förhållanden. 2) Frågan om vårt samarbete med Danmark och Norge. 3) Den svenska ståndpunkten till försöken att organisera det fria Europa. 4) Vår hållning i FN.

Om de ryska övergreppen mot svenska flygplan över Östersjön tidigt i somras har ingående överläggningar ägt rum mellan regeringen och oppositionen. Dessa ledde till enighet om innebörden av den svenska rättsståndpunkten men till en meningsmotsättning i fråga om hur denna sak skulle föras fram inför Förenta Nationerna. Jag skall inte på nytt fördjupa mig i den diskussionen.

Jag lyckönskar utrikesminister Undén till hans kraftfulla och väl avvägda anförande vid generalförsamlingens möte men anser fortfarande att frågan på ett mera direkt sätt borde ha förelagts den internationella freds- och säkerhetsorganisationen och att vi därigenom ytterligare hade kunnat stärka den svenska positionen.

Att den ryska ambassaden och med den samarbetande legationer spelat en betydande roll vid upporganisandet av det spionage mot vårt land, på vilket vi fått så fruktansvärda exempel under de gångna månaderna, är för den objektive bedömaren fullkomligt uppenbart. De ryska utrikesmyndigheternas sätt att avfärda sakligt grundade svenska erinringar i detta hänseende gör

Meddelande av utrikesministern.

problemet om möjligt än aktuellare. En utrikesledning, som utgår från att den svenska rättvisan skulle vara ett medel för polisprovokationer, måste ur svensk synpunkt ses på ett speciellt sätt. Både egna säkerhetskrav och folkpsykologiska hänsyn motiverar enligt högerpartiets uppfattning att vi ofördröjligen genomför en väsentlig begränsning av öststatdiplomaternas — och givetvis då främst de ryska representanternas — rörelsefrihet. Denna begränsning behöver inte drivas med samma småaktighet, som visas mot t. ex. Sveriges och andra makters representanter i Moskva. Det räcker med att den kommer att framstå som en stark och otvetydig svensk reaktion mot ryssdiplomaternas upprepade missbruk av den vidsträckt gästfrihet, som de fått åtnjuta i Sverige.

Över huvud taget har jag den uppfattningen att den enda hållning från svensk sida, som i längden vinner respekt på andra sidan järnridån, är att med fasthet och konsekvens utnyttja de fullt legitima medel, som även står en liten stat till buds, när den inte på annat sätt kan vinna beaktande för självklara rättigheter. Eventuella missnöjesyttringar från rysk sida kan vi ta med största lugn. Det finns ingen som på allvar kan misstänka vårt land för att hysa några aggressiva avsikter gent emot Sovjetunionen eller någon annan stat. Sverige har så övertygande demonstrerat sin vilja till fred att ytterligare bevis icke torde vara nödvändiga.

Att tala om ett nervkrig, riktat mot de skandinaviska staterna, är kanske en överdrift. Man kan å andra sidan icke undgå att göra den observationen, att det sovjetryska intresset för Skandinavien har ökat och fått allt fränare uttryck. En tid var Norge speciellt utsatt för rysk uppmärksamhet. Så kom det närgångna intresset för inre svenska förhållanden, och på sistone har Danmark råkat in i brännpunkten. Det kalla

kriget har förlängts norrut, och man behöver ju inte vara utrustad med någon särskild skarpskick för att se orsaken.

Det danska folket har liksom tidigare det norska mött framstötten från Moskva med ett imponerande lugn. Uppenbart är att aktionen snarare fått motsatt resultat än det avsedda. Härav kan man dra den slutsatsen, att Danmark kommer att fullfölja sin ståndpunkt och bygga ut sitt försvar i syfte att prestera motstånd mot varje anfall och att prestera det i den linje, som ur danska och skandinaviska synpunkter förefaller vara den säkraste. I inte ringa grad kan detta ändra den militärpolitiska bilden i Skandinavien. Det minskar inte farorna för oss, men det ger oss bättre förhoppning om att själva kunna prestera ett uthålligt försvar för den händelse en stöt skulle riktas även mot oss.

Jag har, herr talman, tidigare vid flera tillfällen vågat hävda, att det svenska försvarsproblemet måste ses i sitt skandinaviska sammanhang, att vissa vitala, rent praktiska försvarsangelägenheter — Bornholmsfrågan är en sådan — endast kan lösas i detta sammanhang och att sådana lösningar är fullt möjliga att nå utan att vi ikläder oss några automatiska förpliktelser och därför inte heller behöver komma i konflikt med vår alliansfria linje. Jag har alltså samma uppfattning och är övertygad om att den kommer att få stöd i utvecklingen själv.

Det är, för att välja ett exempel, en livsnödvändighet för vårt land att vid en allmän konflikt ha möjlighet att vad som än händer hålla förbindelserna västerut öppna. Hela vår försörjning, hela vår försvarsordning bygger på denna förutsättning. Västra Sverige är icke tillräckligt i detta syfte. Den situation kan uppkomma, då förbindelselederna från Göteborg och västerut skärs av. Att då icke ha förberett en annan utväg är att ta mycket stora risker. Alla vet vi vart detta resonemang för. Det

Meddelande av utrikesministern.

för till den praktiska frågan om förbindelserna — både landsvägs- och järnvägsförbindelserna — mellan Östersund och Trondheim. För att ordna den saken behövs inga traktater. Det behövs bara en överenskommelse i sak om en konkret fråga, som kan och måste lösas ur båda parternas synpunkt. Att en sådan lösning synes ligga i linje med viktiga, redan i fredstid framträdande rent kommersiella intressen på bägge sidor om Kölen är självfallet en avgjord fördel.

Exemplet med Trondheims betydelse ur svensk försvars- och försörjnings-synpunkt ger i själva verket på sitt sätt uttryck för ett större faktum, som vi inte kan komma förbi. Vårt land är för sin existens beroende av öppna och intima förbindelser med den fria världen. Vår alliansfria utrikespolitik måste ses också ur den synpunkten. Det är därvid fråga om sättet att tillämpa denna politik, icke om dess huvudlinje. Att den fria världen förstår vår hållning och respekterar den har vi säkra bevis för. Det gäller då att använda denna utgångspunkt på det ur svensk synpunkt bästa sättet.

Alliansfrihetens ovillkorliga förutsättning är ett starkt försvar. Det svenska försvaret har nått en aktningvärd styrka, även om mycket återstår att göra. Men våra resurser liksom varje litet lands är begränsade. Vår möjlighet att prestera ett uthålligt försvar beror på den fria världens vilja att redan i fredstid men framför allt i ett mera kritiskt läge ge det stöd vi behöver. Begränsad är också vår förmåga att följa med i den snabba tekniska utveckling, som på ganska kort sikt kan förändra förutsättningarna för ett militärt motstånd. Det är därför ett livsvillkor för oss att så långt möjligt söka få delaktighet i resultaten av det febrila forskningsarbete på det försvarstekniska området, som utvecklas i de andra demokratiska länderna.

I och för sig kan vi nog räkna med
3 — *Andra kammarens protokoll 1953. Nr 4.*

en beredvillighet att underlätta våra egna försvarsansträngningar. Den enda förutsättningen är att vår samarbetsvilja kommer till uttryck på alla områden där detta är förenligt med vår alliansfria utrikespolitik. Vi måste framför allt undvika att den vanföreställningen skulle kunna uppkomma, att Sverige vill isolera sig.

Helt naturligt möter det svårigheter att organisera den europeiska samverkan, som inte minst förefaller Amerika så naturlig och självklar. Det är dock, herr talman, inte tio år sedan de stora europeiska folken befann sig i ett krig på liv och död med varandra. Intresse-motsättningarna mellan olika grupper av europeiska stater kan naturligtvis inte övervinnas på en gång eller i ett svep. Mycket av den misstänksamhet, som i decennier präglat umgänget mellan olika europeiska folk och som skärptes till olidlighet under andra världskriget, finns fortfarande kvar. Om man erinrar sig dessa och andra försvärande omständigheter, är det närmast anmärkningsvärt att kunna konstatera vilka framsteg det europeiska integrationsarbetet redan tagit. Ett enat Europa är också ett svenskt intresse både ur ekonomisk synpunkt och med hänsyn till möjligheterna att skydda friheten med bevarad fred. Trots vår inställning till militära åtaganden, som inte går utanför FN-stadgans och Achesonplanens ram, bör det finnas möjligheter för oss att i handling visa vårt intresse för samlingsarbetet i Europa. Att så sker måste vara dominerande för vårt ståndpunktstagande till de olika organisationsfrågor, som nu står på dagordningen i Europarådet.

I utrikesministerns redogörelse beröres även verksamheten i den ekonomiska samlingsorganisationen i Europa, särskilt med hänsyn till valutaproblemet. Jag skall givetvis inte här ta upp någon ekonomisk debatt. Tillåt mig endast att framföra mina tvivelsmål på OEEC:s möjligheter att inom

Meddelande av utrikesministern.

överskådlig tid komma till rätta med frågan om valutornas konvertibilitet. På något längre sikt tror jag att vi framför allt måste knyta våra förhoppningar till strävandena i Västtyskland och England att göra D-marken respektive pundet fritt växlingsbara åtminstone för normala affärstransaktioner. Lyckas dessa ansträngningar, förändras förutsättningarna för hela OEEC:s arbete, och naturligtvis framför allt för betalningsunionens arbete, högst väsentligt och därmed även vår egen ekonomiska situation. Räkna vi med detta som en möjlighet, då är frågan, om regeringen nu vill planera för den ekonomiska frihet, som är villkoret för vårt inträde i hårdvalutaländernas krets, eller om regeringen tänker fortsätta att reglera sig fram med alltjämt mjuk valuta och försvagad ställning på världsmarknaden som oundvikligt resultat.

Att närmare granska enskildheterna i vårt uppträdande i de olika frågor som aktualiserats inom FN tjänar inte mycket till. Vi har här i riksdagen tidigare diskuterat dessa ståndpunkter, och vi har också redovisat våra skiljaktiga uppfattningar i vissa frågor. Kanske går dessa skiljaktigheter tillbaka på en i viss mån olika bedömning av möjligheterna att förvandla Förenta Nationerna till en verksam kraft i försöken att organisera världens fred. Vem som kommer att få rätt — regeringen med dess något kyligare bedömningar eller vi, som måhända vill satsa något mer — kan endast framtiden utvisa. Gemensamt utgår vi dock från nödvändigheten av en aktiv svensk insats i Förenta Nationerna.

I förbigående, herr talman, vill jag i detta sammanhang efterlysa konsekvensen i att tillämpa universalitetsprincipen i FN men nedlägga rösten, då frågan om Spaniens inträde i Unesco blev aktuell. Nog känner vi oss främmande här i vårt land för det spanska samhällsskicket, men att Spanien skulle

vara mindre salongsfäbigt i Unesco än Polen, Tjeckoslovakien och Jugoslavien, det tillåter jag mig att bestämt betvivla.

En omvandling av Förenta Nationerna till ett effektivare fredsinstrument är ett livsintresse framför allt för de små nationer, vilkas hela framtid beror på möjligheterna att göra den internationella rätten och rättfärdigheten till faktorer som ingen ostraffat förgriper sig på. Vi skall räkna med nya bakslag och nya svårigheter i detta arbete, men vi måste räkna med att arbetet till slut leder till resultat. I annat fall kan vi icke se någon säker framtid och inte heller några möjligheter att koncentrera världens krafter på de stora uppgifterna, som dock måste vara att förbättra människornas levnadsförhållanden, att göra livet rikare och ljusare för dem. »Soldatens ränsel är lättare än fångens bojer», yttrade president Eisenhower i sitt stora tal. Även om vi hoppas att den dag skall komma, då vi icke alla måste bära soldatens ränsel, är vårt folk uppenbarligen berett att behålla packningen så länge alternativet är fångens bojer.

Herr HAGBERG i Stockholm (k) kort genmäle: Herr talman! Herr Hjalmarson underlät att besvara spørsmålet. Huruvida han är enig med herr Nordenson i hans förklaring i november månad föregående år. Men det kanske var ett slags svar, när herr Hjalmarson här inför kammaren påyrkar särskilda åtgärder för att förbättra kommunikationerna mellan Trondheim och Östersund. Jag vill i anledning härav erinra om några fakta som numera är kända för alla, nämligen att i de nazityska planerna för att erövra Sverige, som bl. a. innefattade att man skulle skära av Sverige och dela det i två delar, ingick som den väsentliga punkten en invasion över Trondheim och Östersund.

Herr Hjalmarson säger att han fullt och fast tror på att de nordkoreanska

Meddelande av utrikesministern.

krigsfångarna önskar stanna kvar hos Syngman Rhee och amerikanerna. Jag vill här återge några rader ur ett brev från Kojeön, undertecknat av 6 223 krigsfångar, vari övertalningsverksamheten karakteriseras. Det heter där bl. a.: »Den 19 maj 1952 bekantgjordes i läger nr 66 att alla krigsfångar som önskade återvända till Nordkorea måste kl. 7 på eftermiddagen stå uppställda framför sina baracker och vara beredda att föras ombord på fartyg. Alla utan undantag ville fara hem. Då vi hade ställt upp oss, besköt de amerikanska soldaterna oss med kulsprutor och eldkastare och satte in stridsvagnar mot oss. 127 av våra kamrater stupade. Många blev sårade.» — — — »Våra liv är i fara», heter det vidare. »Hjälp oss så fort som möjligt att komma ut ur det amerikanska helvetet.»

Ännu en episod från de förhör vid Kojeläget, som Röda korsets representanter hållit, bör räddas från glömskan: »Förtroendemannen såg hur soldaterna trampade på döda kroppar. Liken lastades på lastbilar utan att man läkarundersökte dem. Förtroendemannen antar att några av dem som man antagit vara döda i verkligheten ännu var vid liv. Varken förtroendemannen eller de fångar som befann sig på lägerlasaret kunde fastställa hur många lik det var.»

Det finns hur mycket som helst sådant material när det gäller att bedöma den omvändelsepraktik som tillämpas i dessa fångläger.

Då säger herr Hjalmarson: »Men det är väl lika troligt att dessa krigsfångar vill stanna kvar hos amerikanerna och Syngman Rhee som att östtyskar nu beger sig till Västtyskland.» Ja, det är säkert åtskilliga östtyskar som beger sig till Västtyskland, men jag vill erinra om en uppgift som den svenska nyhetsförmedlingen i allmänhet icke har vidarebefordrat, nämligen den preciserade uppgift som vid årsskiftet gavs av den östtyska republikens regering. En-

ligt denna har det under år 1952 vandrat över dubbelt så många människor från Västtyskland till Östtyskland som från Östtyskland till Västtyskland.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle: Herr talman! Ingen kommer förvisso, herr Hagberg i Stockholm, att hindra fångarna på Kojeön att återvända. Ingen människa har ifrågasatt något sådant; det är över huvud inte detta som debatten gäller. Vad det här rör sig om är huruvida de fångar som med våld motsätter sig att återvända till sitt kommunistiska hemland skall få möjlighet att kvarstanna i den demokratiska världen. Från FN:s sida har man ju förklarat sig beredd att tillåta vilken som helst form av opartisk kontroll för att det skall kunna göras en undersökning om vilka fångar det kan bli fråga om.

Detta är den faktiska verkligheten. Vad herr Hagberg här sade utgjorde en vrångbild av verkligheten.

Vad beträffar herr Nordensons uttalande i första kammaren, som herr Hagberg citerade, har jag övertygat mig om att detta utgjorde — det är för övrigt betecknande för herr Hagbergs sätt att citera — ett referat av den debatt som flammade upp i vårt land efter de ryska nedskjutningarna av svenska flygplan på Östersjön. Herr Nordenson hänvisade till denna debatt för att motivera sitt önskemål om att så snart som möjligt få tillstånd en utrikespolitisk diskussion här i riksdagen.

I anledning av vad herr Hagberg sagt både i sitt inledningsanförande och i sin replik skulle jag, herr talman, vilja erinra om vad det är som alltid gör det sakligt sett fullkomligt meningslöst att ta upp en diskussion med kommunisterna. Vilka förvrängningar kommunisterna än må göra av strävandena i den demokratiska världen, kan de aldrig komma ifrån det avgörande faktum att dessa strävanden, regeringarnas politik inbegripen, bygger på fria överlägg-

Meddelande av utrikesministern.

ningar, på fri opinionsbildning och på fria sammanslutningar. Att herr Hagberg kan stå här och tala som han gör sker uteslutande i kraft av den frihet, som han och hans parti förnekar. Om folken i de av kommunisterna våldtagna länderna fritt finge ge uttryck åt sin vilja, skulle de kommunistiska diktaturerna falla sönder och samman. Herr Hagberg begagnar det svenska språket i rakt motsatt mening mot vad vi gör. I kommunisternas nytgivna program talas det om att man vill ha fria val. Om val efter kommunistisk modell skulle anordnas i vårt land, vet vi precis hur detta skulle gå till. Först skulle ett stort antal svenskar, däribland flertalet av dem som tillhör denna kammare, bli likviderade, som det så vackert heter, eller placerade i koncentrationsläger. Sedan tillräcklig skräck ingjutits hos folket skulle en enda vallista läggas fram. Om det vanliga beteendemönstret i de erövrade staterna följdes, skulle på denna lista som första namn sättas Stalin. Däremot förefaller det mot bakgrunden av dagens erfarenheter mera tvivelaktigt, om herr Hagberg i Stockholm skulle bli andra namn på listan. I dag röd, i morgon död, förefaller att vara ordspråket på modet i de ledande kommunistiska kretsarna runt om i världen.

Herr OHLIN (fp): Herr talman! Det kalla kriget fortsätter. Motsättningarna mellan öst och väst är lika utpräglade som någonsin. Sovjetryssland fasthåller vid sin vägran att träffa en uppgörelse, som äntligen skulle befria Österrike från ockupationens vädervärdighet.

Sovjetunionen vägrar också att gå med på fria val i hela Tyskland, som skulle kunna skapa underlag för en demokratisk regering i ett enat Tyskland, en regering, som sedan skulle få deltaga i de stora uppgörelserna kring fredsfördraget. Sovjetryssland vill, att avgörande beslut rörande Tysklands framtida ställning skall fattas, innan

fria val har hållits och innan en demokratisk regering för hela riket har bildats. Att på detta sätt försöka beröva det tyska folket medinflytandet över sin framtida ställning i Europa är orimligt. Den ryska hållningen omöjliggör tills vidare en lösning av det tyska problemet i demokratisk riktning.. Diktaturstaten i öster fruktar demokratin i andra länder likaväl som innanför sina egna gränser.

Den världspolitiska spänningen de senare åren äger ett intimt samband med Sovjetrysslands militära kraftutveckling under åren närmast efter kriget, den tid, då västmakterna reducerade sitt försvar i snabb takt i hopp om fredliga uppgörelser kring de internationella problemen. År 1948 hade Ryssland icke blott en förkrossande lantmilitär överlägsenhet utan var även i färd med en oerhörd, kvantitativ och kvalitativ förstärkning av sitt flygvapen. Det ligger i öppen dag vilka risker detta tillstånd innebar för det nästan nedrustade Västeuropa. Atlantpakten och västmakternas upprustning sedan 1949 har framtvingsats av den ryska strävan efter militär supremati och av Rysslands upprepade vägran att acceptera en internationell rustningsbegränsning, grundad på de olika staternas försvarsbehov.

Den ryska propagandan framställer nu västmakternas åtgärder som förberedelser till angreppskrig. Man utmålar till och med Danmarks och Norges blygsamma försvarsåtgärder som ett hot mot det fredsälskande östblocket. Lammet hotar den snälla, snälla vargen! Hur föga diktaturstaternas metoder ändrats! Vi känner igen Hitlerregimens varningar till kringliggande länder, bl. a. Sverige, att varje försök till skyddande militära åtgärder, t. ex. mobilisering i vissa lägen, skulle betraktas som angreppshot. Lyckligtvis genomskådas denna ryska komedi i alla fria länder. Säkert inser till och med herr Hagberg i Stockholm och hans kommunistiska

Meddelande av utrikesministern.

vänner hur orinlig denna ryska beskyllning mot Danmark och Norge är; att han inte vill eller vågar medge det är en annan sak — han uppträder ju här som försvarsadvokat för Sovjetrysslands utrikespolitik.

Herr Hagbergs tal här i kammaren följer alltid samma linjer. Han tycks tänka efter, om Sovjetrysslands politik har på någon punkt blivit kritiserad i den offentliga debatten, gör en katalog över de punkterna och upptar dem sedan omsorgsfullt till bemötande. Han tycks uppfatta sin ställning så, att det gäller för honom att på varje punkt bemöta den kritik, som framförts mot rysk utrikespolitik. I stället för att komma med argument upprepar herr Hagberg och andra kommunister sina påståenden, att de ryska rustningarna, som började tidigare än västmakternas efter kriget, tjänar freden, medan de senares försvarsåtgärder innebär planer på ett angreppskrig. Kan nedrustning av det sunda förnuftet komma längre än i en sådan propaganda?

Ur svensk synpunkt är tillväxten av demokratiernas militära styrka enbart glädjande, även om en internationell rustningsbegränsning är vad vi önskar och hoppas på längre fram och helst så snart som möjligt. Riskerna för världsfredens brytande minskas för närvarande i samma mån som den ryska militära överlägsenheten över demokratierna till lands och i luften avtar. Även för Sverige växer på det sättet utsikterna att få behålla freden. Våra egna försvarsåtgärder, som nästa år kommer att kosta långt över 2 000 miljoner kronor eller ungefär 6 procent av nationalinkomsten, är naturligtvis också ägnade att öka våra möjligheter att bevara freden. Det är i första hand till dem vi få lita; de utgör samtidigt ett bidrag till försvaret av friheten och demokratin i världen. Man kan möjligen som ett erkännande härav betrakta den ökade villigheten att till Sverige leverera modern krigsmateriel väster

ifrån, som framträtt på senare tid. Att därvidlag uppnå ytterligare framsteg är ett väsentligt svenskt intresse, vilket herr Hjalmarson nyss före mig påpekade.

Det är min bestämda uppfattning, att Sverige bäst gagnar både sitt eget intresse av fred och frihet och världsfredens sak genom att fortsätta sin alliansfria politik. Att ett annat världspolitiskt läge kan leda till en omprövning av vår utrikespolitik är självklart, och detta har även framhållits av regeringens talesmän. Lika uppenbart är, att vi bör arbeta på att hos de fria folken vinna ökad förståelse för Sveriges utrikespolitiska hållning — inte bara hos de fria folkens regeringar utan också hos den allmänna opinionen i väster. Utrikesministern har ibland visat sig föga lyhörd för sådana önskemål, och han har med rätta kritiserats därför.

Jag är glad att utrikesministerns tal i FN-församlingen i höstas rörande de ryska nedskjutningarna av svenska flygplan fick ett så gott mottagande och verkade i rätt riktning. Det var ett betydande framsteg i jämförelse med att nöja sig med att låta saken falla, sedan Sovjetunionen avböjt ett skiljedomsförfarande. Det finns knappast anledning att ånyo debattera detta. Vad som däremot bör markeras är, att Sovjetrysslands hänsynslösa aktion mot svenskt flyg och dess senare uppträdande i denna sak på den svenska folkopinionen gjort ett intryck, som kommer att bestå länge, åtminstone om inte en rysk hållning av annat slag blir uppenbar. Det samma gäller de ryska diplomaternas aktiva roll i spioneriet mot Sverige. Det som därvidlag förekommit är så allvarligt, att en bestämdare aktion tarvas än den vanliga officiella, som innebär en begäran att vederbörande diplomat hemkallas. Någon begränsning av de ryska diplomaternas rörelsefrihet i Sverige skulle både införa östblockets makthavare och införa världsoptionen

Meddelande av utrikesministern.

och Sveriges folk markera en bestämd svensk hållning. Jag har i utrikesnämnden framkastat tanken att man utanför de förbjudna zonerna i Sverige, som utläningar av militära skäl inte får besöka, åtminstone inom vissa områden skulle lägga andra zoner, som de ryska diplomaterna endast finge besöka efter att ha gjort särskild anmälan.

Får jag i anslutning till denna fråga erinra om att utrikesminister Undén haft ett samtal med utrikesminister Vyshinsky. Kan inte utrikesministern tala om för svenska folket någonting om den ryska hållning, som vid detta tillfälle demonstrerades?

På tal om den svenska attityden i sådana sammanhang med intresse österut måste jag beröra den kommuniké, som utrikesdepartementet vid månadsskiftet utsände rörande flyktingars rätt att här i landet bedriva politisk verksamhet. Detta meddelande utsändes ju med anledning av uppgiften, att en estländsk exilregering skulle bildas i Oslo. Meddelandets första del lyder: »Svenska regeringen upprätthåller som bekant den regeln, att politiska flyktingar, som åtnjuter asylrätt i Sverige, inte får bedriva politisk verksamhet i landet.»

Tillåt mig, herr utrikesminister, ett par frågor! Har inte flyktingar i princip samma rätt som andra utländska medborgare här i landet — utom i de individuella fall, då särskilda villkor har uppställts för uppehållstillstånd? Vad menas i detta sammanhang med en politisk verksamhet, som är förbjuden? Är kanske esternas politiska organisationer här i Sverige otillåtna, trots att de varit i verksamhet mycket länge? Denna verksamhet har ju, så vitt jag vet, hittills framkallat en välvillig reaktion på svenskt håll. En sådan ståndpunkt som att allt slag av politisk verksamhet skulle vara förbjuden och leda till att vederbörande riskerar att inte längre få stanna kvar i landet, kan jag för min del inte finna vara rimlig. Jag kan väl förstå, att det i vissa fall

kan finnas skäl att ställa villkor, t. ex. i fall en person med Trotskis ställning skulle komma och slå sig ned i Sverige. Det är ju inte önskvärt, att en sådan person organiserar en betydande politisk verksamhet i Sverige. Det är väl emellertid en annan sak när man vill ställa upp den regeln, att politiska flyktingar överhuvud taget inte ha någon som helst rätt att ägna sig åt politik. Utrikesdepartementets mycket svepande meddelande synes i varje fall mig gå längre än som är motiverat, och jag undrar, herr utrikesminister, om den inte går utöver vad som faktiskt motsvarat regeringens politik i detta fall under senare år. Jag hoppas att det inte är tal om någon skärpning av den svenska hållningen till flyktingar, som erhållit asylrätt.

Får jag lov, herr talman, att här in-skjuta en liten observation med anledning av den debatt som herr Hagberg i Stockholm nyss fört med herr Hjalmarson. Det är ju på tal om fångarna i Korea egendomligt, att till och med den indiska resolutionen, som ju klart gick ut på att förhindra varje form av våld och tryck på fångarna när de skulle ta ställning till sitt hemsändande eller icke, avvisades från sovjetryskt håll med en sådan snabbhet som vore man rädd, att t. ex. Kommunistkina skulle reflektera på saken. Alla förstår, att herr Hagbergs argumentering går alldeles vid sidan om den situation som uppkommit genom den indiska resolutionen, vilken av Förenta Nationerna antagits med förkrossande majoritet.

När det gäller kommunisternas verksamhet för att i utlandet sprida oriktiga uppfattningar om svensk utrikespolitik kanske jag kan få helt kort erinra om det ryska meddelandet om hemliga militära överenskommelser mellan Sverige och Amerika i samband med ett besök av en amerikansk medborgare för någon tid sedan. Det visade sig att detta meddelande härstammade från en svensk nyhetsbyrå — av vilken anledning med-

Meddelande av utrikesministern.

delandet inte trycktes i Ny Dag utan i en finsk tidning vet man inte, men metoden tycks vara relativt vanlig. När utrikesdepartementet meddelade, att förhandlingarna med denna amerikan utgjorde en vanlig konversation rörande OEEC-frågor, alltså rörande ekonomiskt samarbete i Västeuropa, svarade kommunisttidningen Ny Dag: »Ja, ja, men det är bara en bekräftelse på vad som sagts, ty OEEC, Parisorganisationen, har ju kontakt med andra västmaktsorganisationer och samverkar med västmakterna. Det är alltsammans ett led i angreppskrigsplaner och dylikt.»

Nu gällde det emellertid meddelandet att det skulle finnas »hemliga militära överenskommelser». Man har tydligen på kommunistiskt håll förbisett, att Sveriges medverkan i OEEC inte är en bekräftelse på hemliga militära överenskommelser utan är en fullständigt öppen och känd sak, vilken många gånger har diskuterats i denna kammar. Vilket erbarmligt dåligt försvar för utspridande av uppenbara och medvetna osanningar har inte det kommunistiska huvudorganet fått hemfalla åt!

Jag kommer nu till några observationer rörande samarbetet mellan de europeiska demokratierna. Jag tror att det är inte mindre betydelsefullt för Sverige än för våra grannländer Danmark och Norge. Det förhållandet att Sverige står utanför Atlantpakten gör det ännu viktigare för oss att samverka med de demokratiska staterna i Västeuropa på lämpliga områden än det annars skulle ha varit. Jag har vid ett par tillfällen uttryckt min uppskattning av den politik den svenska regeringen fört inom Parisorganisationen inklusive vår samverkan i den europeiska betalningsunionen. Jag förbigår här den plötsliga sinnesförvirring som för ett år sedan kom statsministern att börja tala om möjligheterna att med generella exportavgifter hålla tillbaka den svenska exporten på bl. a. Västeuropa. Vilka skadeverkningar skulle inte en politik av

denna art ha medfört! I vilken flagrant motsättning till vår allmänna attityd till det västeuropeiska samarbetet skulle den inte ha stått!

Jag vill däremot beröra en annan oroande händelse under fjolåret på detta område, en sak som tyvärr förverkligades. Jag tänker på Storbritanniens nya politik att sätta officiella maximipriser på svenska skogsprodukter och i viss mån organisera ett köparmonopol på sådana produkter genom förhandlingar med andra länder, d. v. s. att genom statliga åtgärder söka »bryta» marknaden för de svenska produkterna. En utrikeshandelspolitik av denna art kan uppenbarligen lätt urarta till ett politiskt slagsmål. Det skedda visar bl. a., vilka risker för politiska konflikter som en statlig dirigering av utrikeshandeln medför, vare sig en socialistisk eller en konservativ regering sitter vid styret. Den lärdom som därav kan dras har emellertid kanske särskilt intresse för människor med socialistisk åskådning, t. ex. för dem som ansluter sig till det svenska socialdemokratiska 27-punktsprogrammet. Jag hoppas, att regeringen har gjort fullt klart för Storbritanniens regering, att en fortsatt politik av sådant slag skulle undanrycka grunden för den politik av hänsyn och samverkan som vi i Sverige liksom hittills önskar föra mot Storbritannien. Organisationer av sådan art som Uniscan, vilken tidigare tillskapats för speciell samverkan mellan Storbritannien och Skandinavien, skulle naturligtvis bli utan betydelse, om sådana tendenser i brittisk politik som jag här vidrört skulle framträda på nytt.

Jag vill här tillägga, att jag knappast delar herr Hjalmarsons optimism att en snar konvertibilitet för pund sterling — hur önskvärd den än kan vara — är någonting som vi bör räkna med, så att vi därpå kan grunda i varje fall en del av vårt uppträdande i det västeuropeiska ekonomiska samarbetet. Jag

Meddelande av utrikesministern.

är snarast böjd att här intaga en mer pessimistisk hållning och tro, att en samverkan efter samma linjer som hittills inom Parisorganisationen och betalningsunionen får prövas. Men naturligtvis är det oroande, att importrestriktionerna under de senaste 18 månaderna har skärpts på olika håll i Västeuropa, bl. a. i England och Frankrike, och att tullförhöjningar har genomförts, t. ex. i Frankrike och Västtyskland. Vi har i Sverige allt intresse av ett friare varuutbyte och bör naturligtvis tänka oss för många, många gånger, innan vi slår in på sådana vägar. Men en fortsatt engelsk-fransk-tysk handelspolitik av det slag, som börjat framträda under de senaste 18 månaderna, kan för den svenska utrikeshandeln betyda en belastning, som vår betalningsbalans i längden icke mäktar bära. Regeringen gagnar nog det europeiska samarbetet bäst genom att i tid göra detta klart för våra handelspartners.

Vad det politiska samarbetet i Europarådet beträffar, så tror jag att doktor von Friesen här senare kommer att närmare uppehålla sig vid detta. Jag nöjer mig med att uttala den förhoppningen, att regeringen gör allt för att vi skall kunna fortsätta i denna krets av närbesläktade demokratier. Utrikesministern sade i sitt anförande för en stund sedan på tal om Edenplanen, att det inte kunde överensstämman med Sveriges alliansfria politik att som medlem i Europarådet delta i överläggningar om det europeiska försvaret såsom en gemensam angelägenhet för medlemsstaterna. Det må vara sant. Men frågan är, om vi kan ta skada av att vara åhörare vid sådana överläggningar, om de någon gång skulle komma att hållas. Vi kan i så fall — om vi skall gå så långt i granntyckthet — avlägsna oss ur salen för några timmar utan att därmed lämna Europarådet. Något mera kan väl inte ifrågasättas. Men jag måste, herr talman, erkänna att jag för min del inte kan se, att vi skulle ta någon

skada av att sitta kvar som åhörare, medan debatten pågår.

Det förefaller som om riskerna för att Edenplanen skulle föra Sverige in i en omöjlig situation genom att vissa försvarsfrågor tas upp till behandling numera i stort sett har övervunnits. Jag är därför förvånad över att utrikesministern så bryskt och utan närmare diskussion upprepar en varning, som på ett tidigare stadium kanske inte var helt onaturlig. Han säger med syftning på Edenplanen: »Ifall planen genomföres kan därför Sverige nödgas ta sin ställning till Europarådet under övervägande.» Inte ett ord säges om de mycket allvarliga och, som jag tycker, ganska resultatrika ansträngningar, som man gjort från de andra staternas sida för att ta hänsyn till Sveriges speciella situation och möjliggöra för oss att stanna kvar inom rådet utan att skadas av att där inom en begränsad krets av stater diskuteras även själva försvarspolitikerna. Enligt min mening skulle det vara mera naturligt att understryka Sveriges fasta vilja att på allt sätt bidra till ett undanröjande av de svårigheter, som naturligtvis kan uppkomma även i framtiden. Låt oss inte ta alltför lätt på frågan om ett svenskt tillbakadragande från det europeiska samarbetet i Europarådet! För hela vår position i den fria världen vore det ytterligt beklagligt, om något sådan skulle inträffa.

I fråga om det nordiska samarbetet konstaterar jag liksom utrikesministern med stor tillfredsställelse, att det nordiska rådet nu skall börja sin verksamhet. Jag hoppas att det skall bli möjligt för rådet att utföra ett resultatrikt arbete på ett område, där viljan till framsteg länge tycks ha varit god men där de uppnådda resultaten hittills varit relativt begränsade. Får jag härvidlag bara vidröra en speciell fråga. Tidigare har man diskuterat spörsmålet om en nordisk tullunion — närmast kanske man tänkte att den på grund av Fin-

Meddelande av utrikesministern.

lands speciella läge skulle omfatta Sverige, Norge och Danmark. Det visade sig, att man inte kunde vinna enighet om denna sak. Det var väl särskilt på norskt håll som betänkligheterna var utpräglade. Man hänvisade då just från norsk sida till möjligheterna av ett närmare samarbete inom vissa branscher och föreslog, att utredningar kring problemet om ett handelspolitiskt närmande i Norden skulle fortsätta. Nu har, såvitt jag kan förstå, genom en händelse för ett par månader sedan ett nytt läge skapats för detta samarbete. Tidigare var nämligen partiella tullunioner, omfattande endast vissa branscher, oförenliga med både mest-gynnad-nationsklausulens traditionella innebörd och de principer, som uppställs i den s. k. GATT-organisationen. Emellertid har sedan ett par månader de sex Schuman-staterna erhållit internationellt medgivande att bilda en partiell tullunion omfattande kol- och stålprodukter. Därför öppnar sig kanske nu en möjlighet för de nordiska länderna att få liknande medgivanden till partiella tullunioner inom sådana områden, där det kan vinnas enighet mellan de tre länderna om saken. Jag skulle tro att detta förutsätter, att en nordisk aktion får läggas upp såsom inledning till vidare åtgärder i bestämd riktning mot en allmän tullunion, ty annars kanske det inte finns stora utsikter att få saken accepterad. Jag skulle vilja vädja till den svenska regeringen att ägna denna fråga ett särskilt intresse och se till att de utredningar, som har pågått, nu i första hand inriktas på förutsättningarna för en lösning av detta spörsmål. I så fall kan sedan Nordiska rådet och därefter regeringarna pröva möjligheterna och uppta förhandlingar med andra stater, kanske då i första rummet med dem som kan tänkas inta en mera välvillig hållning till ett sådant nordiskt förslag.

Jag erkänner, herr utrikesminister, att jag anser att ett framsteg på detta

område — även om det medför endast begränsade ekonomiska fördelar — är en ganska viktig angelägenhet. Ty det är något nedslående och i längden ganska farligt för känslan av sammanhållning i Norden, om vi talar mycket om samarbete men, som jag sade nyss, uppnår alltför begränsade praktiska resultat.

Ur många synpunkter är det naturligtvis ytterst betydelsefullt att förståelse och samverkan uppnås på en rad andra områden här i Norden. Jag skall här bara uppehålla mig vid en fråga, som även herr Hjalmarson var inne på: en ökning — i händelse av krig — av tillförselmöjligheterna till Sverige västerifrån genom en utökning av kapaciteten på de norska transportvägar och eventuellt de norska hamnarna. Man kan inte begära att Norge självt skall bära hela kostnaden för vad som här erfordras. Regeringen vet att jag under ganska lång tid — i likhet med åtskilliga andra — har ägnat denna fråga ett betydande intresse. Jag förstår att det här gäller svåra frågor, att förhandlingarna tar tid och att det inte alltid är möjligt att vid varje tillfälle lägga alla kort på bordet. Vågar man tro de offentliga upplysningar, som kommit från Norge om en i stort sett välvillig norsk hållning till själva tanken, borde praktiska resultat kunna uppnås. Jag vet att regeringen har sin uppmärksamhet fäst på frågan, men det är hög tid att denna fråga ges den *prioritet* i nordiska sammanhang, som den förtjänar, och jag är inte alldeles säker på att den fått en sådan prioritet vid regeringens behandling. Detta spörsmål är nämligen f. n. långt viktigare än t. ex. frågan om Öresundsbron, som väl Nordiska rådet skall diskutera, hur livligt jag än önskar att någon gång i framtiden även den frågan skall kunna lösas.

Det vore i sanning tragiskt om Sveriges från Norges och Danmarks avvikande utrikespolitik skulle hindra

Meddelande av utrikesministern.

eller försena en utveckling, som för de nordiska folken närmare varandra i det praktiska arbetet. Denna olikhet i utrikespolitisk hållning behöver inte vara ett sådant hinder. Åtskilligt kan i alla fall uppnås under de närmaste åren. Hur framtidens världspolitiska konstellationer kommer att se ut t. ex. om ett decennium, lönar sig föga att spekulera över i dag, men viljan att i väsentliga avseenden föra en *nordisk* politik inom ramen för varje skedes särskilda förutsättningar måste stå fast. Vårt folk och vår generation möter här en historisk förpliktelse. Inte genom isolering och försök att vara sig självt nog utan genom att utveckla vänskapen och arbetsgemenskapen i Norden kan Sveriges folk möta de krav tidsläget ställer. En sådan inställning underlättar också vår samverkan i större internationella sammanhang, där vi har att göra vår insats för lösningen av mänsklighetens största politiska uppgift: att trygga freden och på dess grund bygga en värld av frihet åt människorna.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**: Herr talman! Den spänning på det internationella området, som vi bevittnat under de senare åren, fyller oss allttjämt med mycket stor oro. Hur skall man bedöma den senaste tidens händelseutveckling? Det är en fråga, som man helt naturligt ställer sig. Har den gått i riktning mot ökade fredsutsikter, eller har riskerna för krig blivit större? Motsättningarna mellan öst och väst har inte mildrats, så långt tycks saken vara odiskutabel. Till detta kan läggas att blockbildningen skärpts så till vida att arabvärlden i åtskilliga frågor kommit att stå som västmakternas klara motparter.

Vad de nya signalerna från USA i Koreakonflikten kan bära i sitt sköte är naturligtvis alldeles för tidigt att

veta något om. Blir det en avlastning av trycket å FN-trupperna? Kommer det att innebära inledningen till en skärpning av konflikten? Risk föreligger här för. Hur som helst har man svårt, när det gäller Koreakriget, att tänka sig att det redovisade hindret för lösning av denna konflikt utgör den verkliga anledningen till att striderna allttjämt pågår. Motsättningarna skulle, som vi för övrigt hört av redogörelsen här i dag, gälla nordsidans kategoriska krav att cirka 40 000 nordkoreanska krigsfångar skall, med våld om så behövs, utlämnas till Nordkorea. Kan verkligen nordsidan vara så intresserad att återfå fångar, som måste utsättas för våld för att återvända, att man av den anledningen fortsätter kriget?

Vad man i övrigt kan säga bestämt om tillståndet i världen är att detta allttjämt är synnerligen osäkert. Vi måste med kraft och målmedvetenhet både i fråga om utrikespolitik och försvar verka för att friheten och freden bevaras. Något utrymme för en pacifistisk neutralitet finns ingalunda för oss i dag.

Vår utrikespolitiska kurs är dessbättre fast och väl förankrad hos svenska folket, och vår strävan att med hänsyn till vårt geografiska läge avhålla oss från militärallianser med stormakterna har vunnit stark anklang på skilda håll. Få ting lämpar sig så litet för ställningstagande utifrån känslomässiga utgångspunkter som just de utrikespolitiska. När vi valt den militäralliansfria kursen, så har detta föregåtts av ett kallt övervägande av fördelar och nackdelar, och ställningstagandet har blivit det som vi trott bäst gagna fredens sak i Norden och vårt lands frihet, självständighet och fred. Även om det är uppenbart att vårt lilla land föga eller intet kan uträtta för att bevara världsfreden, är det dock inte alldeles uteslutet, att vad vi företager oss kan ha en inverkan på det utrikespolitiska klimatet i detta hörn av världen.

Att leva i god sämja med sina grannar är en så stor förmån, inte minst på det internationella området, att man med bekymmer ser varje tecken till friktion med andra makter.

Det väckte både bestörtning och harm när vi i somras mottog underrättelserna om de över Östersjön beskjutna svenska flygplanen. Det var nödvändigt att eftertryckligt reagera mot det skedda och i Förenta Nationerna påtala Sovjetunionens vägran att godta en opartisk undersökning av vad som inträffat. Härigenom och genom utgivande av en blå bok i frågan har Sverige inför världsoinionen klarlagt sin syn på detta allvarliga övergrepp.

Det spionage som efter vad det visat sig bedrivs här i landet, har kommit behovet av skärpt vaksamhet inte minst mot opålitliga bland landets egna medborgare att framstå som ofrånkomligt. Den vaksamheten måste iakttagas — det förtjänar att upprepas på nytt — av både dem som har detta till sin arbetsuppgift och av svenska folket i gemen.

I detta sammanhang har man ställt vissa krav på en begränsning av öst-diplomaternas rörelsefrihet och sagt, att man väl kan tänka sig något i stil med den rörelsefrihet som föreligger för diplomater som vistas inom östzonen. När man härvid åberopar spionaget som skäl, måste jag emellertid säga att möjligheterna att förhindra spionage genom en sådan hållning varit tämligen betydelselösa. Omständigheterna i de nyss uppdagade spionerifallen har faktiskt varit sådana, att en begränsning av diplomaternas rörelsefrihet på sätt man nu har förordat inte skulle haft någon inverkan på spionagets bedrivande eller uppdagande.

Danmark och Norge har gått en annan väg än vi för att trygga sin säkerhet. Detta hindrar ej att vi har mycket gemensamt. Så är för övrigt fallet även med alla de länder som bekänner sig till den västerländska kulturen. Sam-

arbetet i Förenta Nationerna, Europarådet och nu slutligen i det Nordiska rådet ligger oss varmt om hjärtat.

Herr Hagbergs i Stockholm uttalande att det är suspekt med samarbetet här, saknar såvitt jag förstår, varje underlag i verkligheten. Man kan väl ändå, herr Hagberg i Stockholm, avböja militärt samarbete och i alla fall ha en betydande gemenskap med skilda länder.

Ju trängre kretsen är desto större bör möjligheterna vara för intimt samarbete på skilda områden. Den passfrihet mellan Danmark, Norge, Finland och Sverige som genomfördes i somras har säkerligen sin största betydelse på det symboliska området. Att man på detta sätt kan umgås friare bör kunna inge en känsla av samhörighet, som i sin tur verkar befrämjande på nya försök till samarbete på skilda områden. Särskilt i en ond tid bör varje möjlighet till gemenskap hälsas med tillfredsställelse. Det är därför som jag skulle bedöma utvecklingen såsom synerligen olycklig, om den skulle komma att gå i den riktningen, att vårt land nödgades dra sig ur det samarbete, som i dag försiggår inom Europarådet.

Herr FAST (s): Herr talman! Det rätt slappa intresse som har visats denna debatt kanske ger vid handen att det inte finns riktigt aktuella förutsättningar för att man skulle kunna få en mera tillspetsad och tilldragande debatt. Jag skall inte syssla med herr Hagberg i Stockholm. Jag skulle bara vilja säga, att när jag hörde honom tala tänkte jag för mig själv: Det där tror han inte själv på, ty det är han alldeles för intelligent för att göra. Det tjänar ingenting till att vi diskuterar med varandra. Vi talar olika språk, ideologiskt sett. Vi på vårt håll försöker tala svenska, men herr Hagberg talar ett annat språk. Att han bara orkar!

År efter år har vi vant oss vid att i trontalet mötas av uttalandet, att vårt

Meddelande av utrikesministern.

förhållande till främmande makter är gott. Många betraktar kanske detta som en betydelselös och ständigt återkommande fras utan saklig innebörd. Men uttalandet är dock ett uttryck för att vi har ett tämligen normalt umgänge med andra länder, med vilka vi uppehåller diplomatiska förbindelser. Så orosfyllt och irrationellt som det internationella umgänget nu är ute i världen, är man glad över att vi har normala förbindelser med andra länder. Det är klart att i trontalets uttalande göres ingen nyansering huruvida umgänget är hjärtligt eller mera kyligt. Det sägs givetvis inte heller något om de störningar i umgänget som kan ha ägt rum eller om de notväxlingar detta kunnat föranleda.

Det är ju ganska självklart, herr talman, att bland annat nedskjutningen av de obeväpnade svenska flygplanen, som vid nedskjutningen befann sig över internationellt vattenområde, har varit ett irritationsmoment i våra förbindelser med vår stora granne i öster. Förhållandena har givetvis inte heller förbättrats genom att man på rysk sida frankt förnekat fullt klarlagda fakta. Det har givetvis också verkat störande att ryska diplomatiska tjänstemän haft förbindelser med ideologiskt förvillade svenskar, som spionerat för Rysslands räkning.

Jag är medveten om att i det kalla krig som råder förekommer det spionage och kontraspionage i stor utsträckning. Men man bör enligt mitt förmenande i varje fall ha rätt att kräva, att diplomatiska tjänstemän håller sig borta från förbindelser med dylikt spionage. Så är ju förhållandet för Sveriges vidkommande.

Det har som bekant rätt delade meningar om hur vi på verksamaste sätt borde inför internationellt forum ha reagerat mot de ryska övergreppen mot de obeväpnade svenska flygplanen efter det att diplomatiska notväxlingar och protester visat sig verkningslösa. Alla

har nog varit överens därom, att något positivt resultat inte vidare stod att uppnå, sedan Ryssland bestämt motsatt sig att tvisten drogs inför internationellt rättsforum. Det var i det läget som utrikesministern med regeringens gillande och efter utrikesnämndens hörande sökte ett lämpligt tillfälle att i Förrenta Nationernas församling göra ett klarläggande uttalande. Det har också erkänts i dagens debatt att detta uttalande hade en värdig och verkningsfull form och tilldrog sig berättigat gillande, givetvis bortsett från öststaterna. Något mera positivt skulle väl knappast kunnat uppnås, därest även formellt tvisten dragits inför FN:s församling eller något annat dess organ, men risken för ett förhållande med därav följande mindre internationell uppmärksamhet åt frågan var inte utesluten.

De ryska diplomattjänstemännens inblandning i vissa svenska spioneriaffärer har ju föranlett diplomatiska framställningar. Vederbörande tjänstemän har också måst resa hem till sitt land. Att gå härutöver och begränsa de ryska diplomattjänstemännens rörelsefrihet, som man från vissa håll ansett vara en lämplig åtgärd och som i dag förordats av herr Ohlin, skulle närmast te sig som en vedergällningsaktion, visserligen inte oberättigad men utan mera påtagliga verkningar. Väl är det sant, att Ryssland i hög grad begränsat utländska diplomaters rörelsefrihet där, detta på grund av mer eller mindre kända skäl. Men, herr talman, vi brukar ju inte följa ryska förebilder utan försöker i stället i praktisk gärning visa ett demokratiskt handlande och följa gamla diplomatiska sedvänjor. Därmed har jag ingalunda menat att vi skall slappna i vår vaksamhet mot de element, som av ideologiska eller andra skäl är beredda att förråda sitt land. Men även i denna nödvändiga vaksamhet gäller det att inte följa vissa utländska hysteriska förebilder, där miss-

tänksamheten drivits över rimliga gränser. Man får ha klart för sig att man i försvaret för demokratin inte använder metoder, som upphäver även den lojale medborgarens demokratiska fri- och rättigheter.

Individens fri- och rättigheter även i deras mera begränsade form sitter nu trångt mångenstädes ute i världen. Vi ser hur flyktingströmmen österifrån väljer in över Västtyskland, hurusom utrensningsaktionerna och hotet om nya utrensningar av obekväma medborgare i hög eller låg samhällsställning skapar mänskliga lidanden och ångest av obekvämliga mått. Inte minst upprörande är de igångsatta förföljelserna mot judiska folkelement, som bor i öststaterna, och där de mest orimliga bekvämligheter om begångna brott frampressas. Skillnaden mellan fascism och bolsjevism är, herr talman, sannerligen inte stor. Under dessa förhållanden kan man förstå de länder, som inte längre ville utestänga Spanien från det internationella umgänget inom FN:s institutioner. Den kylighet, som den nedlagda svenska rösten betecknade, då Spanien inröstades i UNESCO, torde väl i stort sett motsvara det svenska folkets känslor och dess reserverade hållning; jag är glad åt detta ställningstagande.

Vi har tidigare här i riksdagen haft meningsutbyten om den svenska hållningen i den s. k. tyska frågan. Nu vill jag endast framhålla, att utvecklingen själv visat att den svenska utrikesledningen rätt väl bedömde läget när Tysklandsfrågan diskuterades. Utan rysk medverkan och utan att förutsättningar för demokratiska fria val föreligger för det östtyska folket kan ett enat Tyskland inte uppbyggas. I det nuvarande politiskt tillspetsade och ovissa läget tycks vägen fram till detta mål vara både lång och mödosam. Det behövs både skickliga och varsamma händer som jämnar vägen för att resultat skall kunna uppnås. Men det krävs också att

Meddelande av utrikesministern.

man på rysk sida i handling ger uttryck för den freds- och samarbetsvilja, som man så ofta för fram i den allmänna propagandan, inte minst i den s. k. fredspropagandan.

Den bild som utrikesministern i sin översikt tecknat av det politiska läget ute i världen är realistisk. Vi ser den mörka bakgrunden framträda i all sin verkliga dysterhet, och ljusglimtar är föga genomträngande. Endast fruktan för att ett nytt världskrig skall utbryta, där nya fruktansvärda vapen kan sättas in och slutresultatet lätt kan bli ett förintande av den västerländska kulturen, endast detta hot tycks tills vidare vara krigshindrande. Men, herr talman, detta är en rätt svag och vacklande fredsgrund. Inte minst för oss, som högt värdesätter den västerländska kulturen och den demokratiska friheten, ter sig perspektiven fruktansvärda. Man kan endast hoppas på att fredskrafterna ute i världen, inte minst bland folken själva, skall verka återhållande och fredsbefrämjande. Men då får det inte bara vara fredsfraser, utan då måste man i handling visa att man vill nå resultat.

Vi i vårt land håller alltså fast vid den så många gånger deklarerade neutrala och alliansfria kursen, vars huvudlinjer omfattas inte blott av de demokratiska partierna i riksdagen utan även av den övervägande delen av vårt folk. Stor enighet råder även och ännu mera därom, att denna alliansfria utrikespolitik måste stödjas av ett starkt försvar, givetvis anpassat med hänsyn till våra ekonomiska resurser. Denna enighet om utrikespolitikens huvudlinjer utesluter givetvis inte meningsskiljaktigheter om vårt utrikespolitiska handlande i vissa enskilda fall, där handlandet inte innebär avvikelser från vår alliansfria kurs. Jag tror, herr talman, att det kan ha en viss betydelse att denna enighet inom nationen rörande dessa ting konstateras i dagens debatt.

Meddelande av utrikesministern.

Men om vi orubbligt fasthåller vid vår neutrala och alliansfria kurs måste väl detta också medföra, att vi självständigt prövar vårt ställningstagande i Förenta Nationerna och dess olika organ. Vi har onekligen en annan ställning än vad fallet är med de nationer, som är anslutna till Atlantpakten, eller de nationer, som behärskas av Sovjet. Såväl inom som utom FN tycks världen vara i stort sett uppdelad i två läger, som i väsentliga ting bekämpar varandra. Vi måste i vår utrikespolitik söka främja den fredliga utvecklingens och utjämningens linjer, där detta kan ske, utan att vi gör avkall på våra rättsprinciper. Detta är en politik, som inte är av lättaste slag och som är föga populär i något av de stridande lägren.

De strävanden, som i olika avseenden pågår för att omorganisera Europarådet till att omfatta behandling bl. a. av det militära försvaret, är ägnade att inge bekymmer. Jag erinrar om att vid Sveriges anslutning till Europarådet var det en bestämd och enhällig uppfattning, att det inom denna organisation icke skulle få diskuteras försvarsfrågor, och än mindre skulle det få beslutas i sådana frågor. Jag erinrar också hurusom ett enhälligt utrikesutskott vid åtminstone två tillfällen här i riksdagen understrukt dessa förutsättningar; senast skedde det för ett år sedan. Vi har också observerat, att det av svenska delegater i Europarådet har gjorts erinringar om dessa förutsättningar för vårt medlemskap. Jag tror, att våra delegater även i fortsättningen bör säga klart ifrån var gränsen går för vår samverkan. Det har onekligen inom rådets församling skett en glidning bort från grundstadgandet att man inte skall behandla eller diskutera militära angelägenheter.

Jag är fullt medveten om att denna omorganisation av Europarådet kan dra långt ut på tiden, och kanske kommer den aldrig. Jag är vidare medveten om att man söker finna utvägar för att vi

även efter en omorganisation skall kunna bibehålla vårt medlemskap. Men vad jag här har velat uttala är, att risken kan vara att man sakta glider in i något, som slutligen kan stå i motsättning till vår alliansfrihet. Jag är glad över att utrikesministern har observerat denna fara och i anledning därav gjort det uttalande, som herr Ohlin här har citerat. Vi varken vill eller kan vara med om sådana ting, som kan vara ägnade att allvarligt minska tilltron till våra ärliga avsikter att fasthålla vid den deklarerade alliansfriheten och neutraliteten. Jag har ansett detta vara angeläget att framhålla i denna debatt, och jag är övertygad om att jag har det stora flertalet inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen bakom mig, när jag uttalar den meningen.

Det Nordiska råd, som nu skall börja sin verksamhet, önskar vi all framgång i dess arbete. Jag hoppas att det inom de områden, där rådet har att ta initiativ och framkomma med förslag, skall finnas förutsättningar för ett utökat nordiskt samarbete i positiv anda. Jag tror också att man inom de nordiska länderna är fullt på det klara med att det gäller att hålla strikta linjer och hålla försvarsfrågorna borta.

I fråga om våra handelsförbindelser med olika länder vill jag endast erinra om några få gjorda iakttagelser. Det förefaller som om klimatet i viss grad har hårdnat, när det gäller att exportera varor. Om man undantar några få s. k. nyckelvaror, tycks alla länder vara angelägna om att sälja, medan deras köpförmåga begränsas av bristen på betalningsmedel. Tillgången på varor synes sålunda vara mycket god, och konkurrensen ökar, vilket väl så småningom kommer att medföra något sänkta priser. Dessa länders bristande betalningsförmåga medför emellertid mer eller mindre långt gående handelsrestriktioner, vilket också herr Ohlin erinrade om i sitt anförande, och dessa

Meddelande av utrikesministern.

restriktioner förstärkes av de höga tullmurar, som vissa länder omgärdat sina gränser med. Ett snabbt fullföljande av tulltaxerevisioner med större enhetlighet i tullsatserna länderna emellan skulle för vårt lands vidkommande vara utomordentligt önskvärt. Genom penningvärdeförändringarna har våra vikt-tullar förlorat en hel del av sin effekt. I övrigt skulle vårt land säkert må bäst av om utrikeshandeln kunde liberaliseras och frigöras ytterligare, men även i dessa fall är vi tyvärr beroende av andra länders åtgöranden. Även om vi i vår utrikeshandel kan få vidkännas vissa anpassningssvårigheter, tror jag likväl att vår industri i detta nya läge skall visa sig vara konkurrenskraftig, inte minst genom att uppehålla en hög kvalitet.

Herr talman! Jag vill sluta mitt anförande med att framhålla hurusom hela vårt folk bör känna utomordentligt stor tacksamhet, icke blott över att vi kunnat leva i fred i 150 år utan också däröver att vi i stort sett har varit befriade från förhärjande naturkatastrofer, även om vi måst uppleva smärtsamma sjöolyckor. Så mycket varmare bör då vår medkänsla vara med de folk — framför allt då det holländska — som i samband med stormens härjningar varit utsatta för så fruktansvärda olyckor med förluster av såväl människoliv som egendom. Denna vår varma medkänsla med dessa hårt prövade folk bör från svensk sida — som fallet varit så många gånger förr — ta sig uttryck i praktiskt handlande. Jag är fullt övertygad om att denna hjälp skall lämnas inte bara frikostigt och villigt utan också med tacksamhet för att vi sluppit undan sådana naturkatastrofer, som nu drabbat andra folk.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (bf): Herr talman! Av utrikesministerns exposé framgick med all tydlighet, att vi lever i en splittrad värld, där staterna för att säkra sig företar ständigt ökade

rustningar. Man kan alltså i likhet med utrikesministern säga, att en säkerhetspolitik av den karaktär, som man tänkte sig vid FN:s grundläggande, inte är inom räckhåll.

Utrikespolitiken karakteriseras snarare av en kapprustning mellan de stora staterna och av att de håda ledande stormakterna var och en på sitt håll synes hoppas på en inre omvälvning i den andra stormakten. Det kan i nuvarande läge anses helt naturligt. Självklart är, att mot denna bakgrund även vi måste påtaga oss oerhört stora uppoffringar för att få starkast möjliga försvarsstyrka till vårt lands säkerhet — detta fastän vi praktiskt taget varit eniga om att vår utrikespolitik skall handhas på ett sådant sätt, att vi kan stå utanför de stora maktblocken.

Vårt nära grannskap med Sovjetunionen för med sig vissa obehag. Utrikesministern nämner här i första hand Sovjetunionens krav på utsträckande av territorialvattengränsen till 12 nautiska mil i stället för de 4, som alla strandstaterna vid Östersjön höll som gränslinje före inkorporeringen av de baltiska staterna med Sovjetunionen. Territorialgränsen skulle alltså sträckas tre gånger längre ut än vad som varit praxis. Klart är att detta för Sverige har medfört mycket stora nackdelar, särskilt för de svenska fiskarna som härmed berövas sin fiskerätt i områden, som de tidigare ansett vara internationellt vatten. Vidare medför detta med hänsyn till Rysslands sätt att hävda sig betydande olägenheter för sjöfarten och lufttrafiken. Att Sverige och Danmark yrkat på rättslig prövning av denna tvistefråga är som sig bör. Detta förslag har avvisats från rysk sida. Frågan kommer så småningom upp i FN. Huruvida man kan tro på en rättvis lösning den vägen är emellertid osäkert.

Herr Hagberg i Stockholm har deklarerat, att han anser att denna nya territorialgräns är tillfredsställande och att det enligt hans mening icke finns

Meddelande av utrikesministern.

någon anledning att anmäla förhållandet i FN. Personligen må jag få säga att jag tycker att det går för långt, när en svensk riksdagsman kan inta en sådan ståndpunkt i fråga om ett svenskt intresse, och man förvånar sig över att herr Hagberg i detta fall kan vara så följsam gentemot sin uppdragsgivare österut som han faktiskt är.

En annan tvistefråga, som utrikesministern nämnde, gäller nedskjutningen av våra två obeväpnade flygplan i Östersjön, av vilka det ena inte kom till rätta. Detta har redan klagjorts i en blå bok från utrikesdepartementets sida; något resultat därutöver har emellertid inte ernåtts.

En stor del av utrikesministerns exposé rörde sig om förhållandena i Tyskland, framför allt relationerna mellan Väst- och Östtyskland. De förhandlingar som pågår mellan stormakterna har ännu inte lett till resultat. Förslaget från Sovjetunionen om förhandlingar angående Västtysklands neutralisering och bildandet av en alltysk representation, som skulle diskutera frågan om en alltysk regering och fria val i hela Tyskland, uppfattas på västmaktshåll inte såsom ärligt menat utan endast såsom framkommet av taktiska skäl. Jag tror för min del att slutsatserna på västmaktshåll är riktiga. Ingen tror väl — med den kännedom vi har om Sovjetunionen — att denna är beredd att släppa sitt politiska grepp över Östtyskland utan att samtidigt få säkerhet för politiskt inflytande över hela Tyskland.

Som läget nu är finns det all anledning tro, att den nu bestående ordningen kommer att vara lång tid framöver. Enligt min mening är detta en mycket stor olycka, inte bara för Tyskland självt utan för hela det internationella samarbetet. Ingen kan väl tänka sig ett lugnt och enat Europa förrän den tyska frågan blir nöjaktigt löst. Och det tyska folket avstår säkerligen inte i längden från att se landets enighet och självständighet förverkligade.

I fråga om FN:s insatser i Korea och försöken att få slut på striderna där är meddelandet i utrikesministerns översikt, att 40 000 nordkoreanska krigsfångar vägrat att återvända till sina respektive hemländer, tämligen betecknande. Man kan mycket väl förstå dem med kännedom om förhållandena inom deras länder. Efter att ha sett livet utanför de egna gränserna vill de inte längre återvända till sina egna länder. Enligt meddelandet förekommer det ytterst sällan, att vid ett fredsslut ett större antal krigsfångar motsätter sig att bli utväxlade för att få återvända till sina hem. I detta läge tycker jag att deras hållning är fullt förstaelig. Jag vill gärna endast uttala som min mening, att det härvidlag inte får brukas något våld mot dem, utan att fångarna i stället bör slippa resa till sina respektive länder.

I samband med detta tillåter jag mig påtala de ständigt förekommande utrensningarna, som enligt tidningarna försiggår inte bara inom det kommunistiska moderlandet, Ryssland, utan tydligen i alla av detsamma ockuperade stater. Detta kan väl knappast tolkas på annat sätt än att det — trots alla försäkringar om motsatsen från herr Hagbergs och hans meningsfränders sida — jäser bakom järnridån och att förhållandena där är de sämsta tänkbara. Det kan ju knappast heller tolkas annat än som ett svaghetstecken. Det är här inte fråga om frihet för människorna, utan det är diktatur och ett system så fjärran från demokrati som man kan tänka sig. Det gäller tydligen ingen annan rätt än den rätt som sitter i spjutstängs ände eller den rätt som skipas genom att pistolen sättes i nacken.

Enligt ett radiomeddelande i dag har under januari månad 25 000 flyktingar gått över gränsen mellan Öst- och Västtyskland. Rekordet sattes i går med 2 000 människor som gick över gränsen. Detta får väl tagas som ett tecken på att de vill fly över gränsen innan det blir för sent.

Meddelande av utrikesministern.

I fråga om de ekonomiska förhållandena i Europa och Sveriges läge i den europeiska betalningsunionen delar jag utrikesministerns mening, att vår medverkan där har varit landet till gagn. Vad Europarådet beträffar ställer jag mig också helt på regeringens linje, vilken innebär, att vi med kritisk uppmärksamhet följer projektet att helt förändra Europarådets karaktär och program med tanke på den planerade försvarsgemenskapen.

Det Nordiska rådet som nu snart står inför sin begynnande verksamhet och de resultat som därav kan bli, vet vi inte så mycket om. Det är ett led i försöken till ett vidgat nordiskt samarbete på fredlig väg, och jag vill gärna dela den optimism, som på många håll och särskilt här i debatten kommit till uttryck inför möjligheterna att på denna väg nå positiva resultat.

Jag vill i detta sammanhang också gärna som en personlig deklARATION säga, att jag tror på fredligt samarbete de olika staterna emellan och att det är önskvärt att detta samarbete kan internationellt utökas och förbättras.

Till sist vill jag framhålla, att jag delar utrikesministerns mening när han slår fast, att den oro som finns bland folken är ett uttryck för deras fredslängtan. Jag delar också den meningen, att denna fredslängtan inte uppbäres bara av vår regering utan av regeringarna i allmänhet. Betecknande är kanske att det från rysk sida deklarerats, att ett nytt världskrig skulle resultera i att den icke-kommunistiska kulturen och samhällsordningen skulle gå sin undergång till mötes. Jag skulle hellre vilja tänka mig resultatet så, att ett nytt världskrig skulle föra med sig, att den rättslöshet som råder i de kommunistiska staterna skulle försvinna.

Herr HAGBERG i Stockholm (k) kort genmäle: Herr talman! Jag begärde ordet närmast i anledning av herr Petterssons i Dahl utläggning om min

ståndpunkt till territorialgränsen. Han har uppenbarligen inte alls fattat vad jag sagt i denna fråga. Jag har nämligen hävdad den meningen, att två svenska mils territorialgräns inte är så förfärligt mycket att göra affär av och att den svenska regeringen för sitt vidkommande bör undersöka, huruvida det är tillfredsställande ordnat för Sveriges vidkommande på detta område. Jag har alltså sett det så, att regeringen ur svensk synpunkt borde överväga, huruvida vi inte har anledning att utvidga vår territorialgräns just i nuvarande situation.

I följd försvarade bondeförbundets talesman regeringens inställning till den tyska frågan, som ganska nära sammanföll med sovjetregeringens ståndpunkt. I dag uppträder bondeförbundets talesman mot den ståndpunkt, som regeringspartierna intog i denna fråga så sent som för ett år sedan.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf) kort genmäle: Herr talman! Herr Hagbergs i Stockholm inställning till territorialgränsen kan väl näppeligen tolkas på annat sätt än att han anser att detta intrång, som gör det omöjligt för våra östersjöfiskare att fiska i sedan gammalt internationellt vatten och som för med sig olägenheter också för våra förbindelser österöver, är riktigt. Jag har inte sagt någonting annat än att jag knappast kan förstå, att en svensk riksdagsman kan stå och plädera för detta och vara så följsam som herr Hagberg onekligen är mot sina uppdragsgivare i öster.

Herr DICKSON (h): Herr talman! Jag förmodar att herr talmannen från sin upphöjda ståndpunkt liksom jag vid debattens början observerade, att kammaren inte var helt fylld. Det förde min tanke till ett tillfälle för ungefär ett år sedan, när utrikesministern höll ett föredrag om Sveriges utrikespolitik uppe i stora partilokalen. Då hade en-

Meddelande av utrikesministern.

dast ett 30-tal åhörare infunnit sig. Jag måste anse detta vara ett nästan skandalöst bevis på det bristande intresse, som riksdagen i gemen har för utrikespolitiska frågor. Där ställer sig Sveriges utrikesminister till förfogande för att ge riksdagen upplysning om vårt utrikespolitiska läge, och så kommer bara ett 30-tal åhörare!

Det är nödvändigt att riksdagen börjar begripa, att vi inte bara måste se om inrikespolitiken utan att förutsättningen för att vi skall kunna i lugn och ro få laborera med våra små inrikespolitiska problem är den, att våra utrikespolitiska förhållanden först och främst är reglerade. Det är ju möjligt att denna likgiltighet, som för övrigt finns också ute bland folket, kan bero på att man tror, att vår neutralitet innebär ett skydd. Man säger sig, att sådant som händer ute i världen kan inte hända här, varken krigsföreteelser eller naturkatastrofer. Men vi lever ju, herr talman, i en allt mer krympande värld, där tid och avstånd snart ingenting betyder och där vi oupplösligt är en del av det större sammanhanget. Det större sammanhagens faror hotar också oss, och det är därför nödvändigt att vi är beredda.

Nu är vi ju ett litet land, och vi kan inte inverka så mycket på de stora skeendena.

För vår del kunde man kanske räkna med tre grupper av utrikespolitiska frågor. Den ena är vårt försvar, den andra är att delta i de internationella sammanhangen och den tredje att möjligen kunna vara ett exempel för andra nationer.

Om jag börjar från slutet med dessa punkter så har vi ju här i landet, genom att vi har fått leva i fred, kunnat ordna mycket på ett förstklassigt sätt, värt att se utifrån, och vi har ju också ganska mycket besök från andra länder för studier av våra förhållanden. Men vi har förvisso också en hel del samhällseliga föruttnelsesymptom, som

inte är så roliga att demonstrera. Vår ekonomi kanske inte heller har skötts på ett sätt, som alltid ger oss så smickrande omdömen utifrån.

Om jag så går till den andra punkten, vårt deltagande i de utrikespolitiska sammanhangen, så har vi ju sedan många år varit med uti Förenta Nationerna. Där hoppas jag att vi också skall fortsätta att göra vår insats, en insats som bör vara inriktad på att stärka Förenta Nationernas inflytande och makt, i riktning kanske mot någonting som kunde kallas för en världsregering. Det enda förnuftiga i global politik måste vara att få en enhet utav mänskligheten, skött utav en demokratisk världsregering eller vad man nu vill kalla det, och Förenta Nationerna må kanske kunna vara ett embryo till någonting sådant. Jag hoppas att våra delegater under regeringens översyn och välvillighet skall bidra till en sådan utveckling.

Utrikesministern apostroferade vår delegations insats att ställa sig positivt i fråga om FN-beslutet då det gällde de koreanska fångarna, en fråga som flera talare här har varit inne på. Jag tycker nu att det är glädjande att man sålunda från svenskt håll understött tanken, att ingen med våld skall skickas till en plats där han inte vill vara. Jag tycker ju att detta borde vara ganska självklart. Men jag förmodar att var och en, som har möjlighet att få idéassocierationer, måste erinra sig en annan situation för en del år sedan inom vårt lands gränser, då flyktingar, som hade vistats någon tid här i landet, med våld fördes ut ur vårt land och till förhållanden dit de inte önskade komma. Jag inregistrerar den ståndpunkt som senast tagits i FN-församlingen såsom ett stort framsteg på det humanitära området för Sveriges vidkommande.

I fråga om Europarådet har redan många delgivit kammaren sin uppfattning. Utrikesministern meddelade att regeringen med kritisk uppmärksamhet

Meddelande av utrikesministern.

följer utvecklingen inom Europarådet. Och visst skall regeringen göra detta. Men jag instämmer i vad herr Ohlin sade för en stund sedan, att han önskade att regeringen gör allt för att vi skall kunna få stanna kvar inom denna europeiska gemenskap. Utrikesministern hörde kanske själv för en stund sedan, att herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet sade sig skola bli mycket ledsen om det går därhän, att vi måste lämna Europarådet. Jag hoppas att herr utrikesministern inte bereder sin kollega den sorgen.

Excellensen Undén redovisade också sin tillfredsställelse över Nordiska rådets tillkomst. Herr Fast hade sina misstankar även beträffande denna organisation, att den skulle hoppa över skaklarna och ge anledning till bekymmer. Vi får hoppas att de bekymren inte blir så stora, att regeringen kan behöva även överväga vårt utträde ur Nordiska rådet.

Dessa större sammanhang, som vi har anslutit oss till i flera avseenden, innebär för närvarande inte uppgivandet av någon suveränitet. Andra länder har gått den vägen, att de frivilligt uppger och överlåter en del av sin suveränitet till övernationella organ. Det är möjligt att situationer kan inträffa, då riksdag och regering gemensamt skulle kunna finna det önskvärt även för oss att på det sättet ansluta oss i ett större sammanhang och därvid också uppge någon del, en begränsad och definierad del, utav vad vi kallar för vår suveränitet. En motion har väckts i båda kamrarna i syfte att bereda möjlighet härtill då så kan befinnas lämpligt, och jag ber riksdagen att titta på den motionen en smula när den kommer fram. Att uppge en del av sin suveränitet betyder inte i ett demokratiskt sammanhang, att man uppger sin nationella egenart. Nationalismen är ofta en sund revolt emot tendensen till likriktning, till förkvävande av individualiteten. Jag är övertygad om att de särarter, som

finns representerade i de olika nationerna och folken, verkar enbart befruktande på ett samfällt framåtskridande för mänskligheten både på det kulturella och på det tekniskt-ekonomiska området.

Jag kommer så slutligen till vår främsta utrikespolitiska fråga, nämligen försvaret. Det har sagts att Hitler gjorde Sverige en stor tjänst i det att han åstadkom att försvarsfrågan här i landet lyftes över partierna. Den som har varit med i politiken en tid måste ju förvåna sig över den märkliga uppslutningen, den enighet i princip som har vunnits här i landet omkring vår försvarsfråga. Jag kan inte underlåta att därvidlag särskilt nämna de tre senaste socialdemokratiska försvarsministrarna vi har haft: herrar Sköld, Vougt och Torsten Nilsson, som alla har besjälats av detta gemensamma intresse för vårt försvars stärkande. Jag vill alldeles särskilt vända mig till vår nuvarande försvarsminister och tacka honom för det arbete som han har nedlagt och nedlägger samt för den skicklighet med vilken han på ganska kort tid har satt sig in i sina svåra uppgifter. Alldeles särskilt lyckönskar jag honom också till det senaste avslut, som han har lyckats göra till vårt försvars förstärkning.

Herr Hagberg i Stockholm har fått ganska många repliker, och jag skall inte lägga så mycket sten på bördan. Han nämnde ett tag någonting om att regeringen i fråga om anslutningen till Europarådet borde ha följt, som han sade »vårt land». Han ändrade det sedan till »följt vårt råd». Var inte det egentligen en överflödig ändring av den lilla nyansen i uttryckssättet från herr Hagbergs sida?

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SUNDSTRÖM (s): Herr talman! Det är med anledning av det avsnitt i herr Undéns exposé som rörde Europa-

Meddelande av utrikesministern.

rådet, som jag skall be att få säga några ord.

Vad som för svenska delegater kan vara ägnat att inge betänkligheter och skapa svårigheter är, som herr Undén påpekade, att man i Europarådet har ventilerat försvarsfrågor på ett sätt och i en omfattning, som kan vara och än mera kan bli besvärande för den alliansfria politik, som i dagens debatt har vunnit anslutning och som säkerligen hela svenska folket vill hålla fast vid. Att detta också sker i strid med Europarådets statuter är säkerligen inte bara svenska delegater besvärade av, utan det är säkerligen också ett intresse för andra länders delegater att ändra statuterna för att bringa dem i överensstämmelse med dessa nya krav. Å andra sidan är det alldeles uppenbart, att det i dessa dagar är synnerligen svårt att debattera mål och medel för »att skydda och utveckla de ideal och principer, som är de europeiska folkens gemensamma arvedel», vilket förklarar vara Europarådets fundamentala uppgift. Hur skall t. ex. frågor som rör fred och oberoende, individens frihet och rätts-säkerhet, självstyrelse och demokrati, för att nu inte tala om de ekonomiska frågorna, kunna behandlas utan att spörsmål som rör försvaret kommer in i debatten och blir i ett eller annat avseende föremål för överläggningar? Det är självklart att en så långt gående renodling av stadgans förbud mot behandling av försvarsfrågor inte kan komma i fråga. Det skulle ju på ett mycket allvarligt sätt lägga band på möjligheterna att belysa andra inom Europarådets ram liggande frågor.

Det är väl inte heller denna del av debatten i försvarsfrågor inom Europarådet som det nu gäller utan den stadgerevision som pågår och som syftar mycket längre än så. Den avser att på ett helt annat sätt än tidigare engagera Europarådet i försvarsdebatten.

Den ståndpunkt, som Sverige intar i fråga om den alliansfria politiken, och

svårigheterna att förena denna ståndpunkt med en sådan stadgeändring har blivit fullt klarlagda från svensk sida, och säkerligen är alla som är engagerade i detta arbete helt medvetna om att frågan om Sveriges medlemskap i Europarådet kan bli föremål för omprövning, därest en sådan långtgående ändring av stadgan skulle äga rum, att den alliansfria linjen äventyras. Detta ståndpunktstagande från svensk sida har också vunnit beaktande i Europarådet. Det har där vid upprepade tillfällen skrivits ut, att den stadgerevision som här åsyftas bör vara sådan, att det är möjligt för samtliga nuvarande medlemmar av Europarådet att stanna kvar. Att detta är en mycket svår uppgift skall vi inte försöka dölja, men jag tror att det inte bara är vårt land som har svårigheter i detta avseende utan sannolikt också en hel del andra länder.

Därtill kommer att den stadgeändring som är ifrågasatt inte bara rör försvarsfrågan utan i lika mån frågan om hur stål- och kolpoolen skall kunna anknytas till Europaförsamlingen.

Man frågar sig då, om det skulle ha varit klokt av de svenska delegaterna att redan på nuvarande stadium avvisa tanken på en revision av stadgan. För min del tror jag att det skulle ha varit mycket oklokt att intaga en sådan ståndpunkt, framför allt med tanke på stål- och kolpoolen, där Sverige obestridligen har ett bestämt intresse av att få göra sig gällande. Vi har ju skickat en delegation till den höga myndigheten inom stål- och kolpoolen, och det måste självklart ligga i alla rådsmedlemmars intresse att kunna öva en viss insyn och kanske också ett visst inflytande på detta jätteföretag, med den enorma politiska och ekonomiska räckvidd, som det har.

Det är alldeles uppenbart att det anmäljer sig helt andra och mera känsliga problem, när det är fråga om att på något sätt få in den europeiska försvarsunionen i Europarådet. Detta med-

Meddelande av utrikesministern.

för, som jag sade, inte bara vissa svårigheter för Sverige utan även för andra länder. Irland t. ex. driver liksom vi en alliansfri linje, och även andra länder har kanske vissa svårigheter att övervinna, innan de kan finna en formulering som är acceptabel från deras utgångspunkter.

Att Europarådet över huvud taget har inkopplats på försvarsfrågan i den form, som här har antytts, beror naturligtvis på att det möter mycket stora svårigheter att få till stånd en europa-armé, något som i sin ordning sammanhänger med — såsom vi alla känner till — att det finns en hel del mycket stridiga uppfattningar och intressen. Hela Västeuropa är på det klara med att det vid ett krigsutbrott är nödvändigt att ta i anspråk Västtysklands försvarskraft, om inte en våg av härsmakt från öster ganska snart skall rulla fram ända till Nordsjön. Men lika bestämd är t. ex. den franska och den engelska opinionen i sin uppfattning, att en självständig nationell tysk armé icke kan få uppsättas. Detta dilemma — att man alltså vill utnyttja de tyska försvarskrafterna men vill hindra Tyskland att få en självständig armé — tror man sig komma ifrån genom Edenplanen och genom att anknäta europaarmén till Europarådet. Det är uppenbart, att detta kommer att stöta på stora svårigheter. England har ju nyligen antytt, att det kommer att lämna ännu längre gående medgivanden i fråga om europaarmén för att underlätta framför allt för den franska regeringen att få fördraget om den europeiska försvarsunionen ratificerat av parlamentet. Allt detta ligger emellertid i vida fältet. Sannolikt är, att en europaarmé i någon form måste komma till stånd, men man vet i dagens läge ganska litet om när och under vilka former detta kommer att ske.

Jag har inte anfört detta bara för att få tala om händelser, som är bekanta för alla tidningsläsare, utan för att jag

har velat visa, att det inte är någon överhängande brådska med ståndpunktstagandet från Sveriges sida. Jag är övertygad om att det kommer att ta mycket lång tid innan europaarmén har utgestaltats och innan de stadgekommittéer, som skall försöka ändra Europarådets stadga, har blivit klara med sitt arbete. Sverige bör under denna tid inte genom långtgående invändningar försöka hindra, att något göres i detta avseende. Önskvärt är naturligtvis, att utformningen av den nya stadgan blir sådan, att vi kan stanna kvar i Europarådet. Jag är emellertid medveten om att det kan bli nödvändigt för Sverige att taga frågan om sitt medlemskap i rådet under omprövning, om stadgan får en så tillspetsad form, att den alliansfria linjen därigenom äventyras. Jag hoppas dock livligt, att detta icke skall inträffa.

Om vi skulle tvingas utträda ur Europarådet, skulle detta vara mycket tragiskt. Hur sökande för att inte säga famlande Europarådets verksamhet än kan synas vara i vissa avseenden, så har jag dock den uppfattningen, att det är ett embryo till en europeisk samverkan, som kan växa till ett varaktigt skydd för fred, frihet och framåtskridande i en världsdel, som är söndrad sedan mer än tusen år men som ändå representerar det högsta av mänsklighetens kulturella arv.

Herr **EDBERG** (s): Herr talman! Jag hörde för en liten stund sedan folkpartiets gruppledare i första kammaren fråga, vad en utrikesdebatt över huvud taget skall tjäna till, då vi ändå inte har någon utrikespolitik. Jag tror, att det är ett fundamentalt fel att sätta likhetstecken mellan alliansfrihet och frånvaro av utrikespolitik, som han tycktes göra. Jag skall be att få återkomma till detta tema senare men skall först tillåta mig att något beröra de kontroverser rörande den svenska utrikespolitiken i praktisk tillämpning,

Meddelande av utrikesministern.

som i tämligen hög grad har dominerat de två, tre senare årens utrikespolitiska debatter.

Kammarens ledamöter erinrar sig kanske, att herr Ohlin för ett år sedan förklarade, att den utrikespolitiska debatten här i landet vittnar om oppositionens bestämda vilja att icke i onödan skärpa politiska motsättningar. När man lyssnat till dagens debatt, tycker man sig nog ha fått det påståendet bekräftat. Å andra sidan har dagens debatt otvivelaktigt stått i viss kontrast till den utrikespolitiska debatt, som under de senaste åren har förts här i kammaren och i än högre grad utanför kammaren. När man bevittnat striderna kring de båda Kinarevolutionerna i början av år 1951, kring den svenska FN-aktionen i Tysklandsfrågan vid årsskiftet 1951/52 och framför allt fjolårets häftiga tvist inför öppen ridå om vilken väg Sverige borde välja för att bringa övergreppen i Östersjön inför världsupinionen, så har man nog snarast tyckt sig finna ett bestämt behov från oppositionens sida att markera en särställning gentemot den officiella attityden, ett behov stundom så starkt understruket, att man frågat sig, om meningsskiljaktigheterna i metodfrågor — ty något annat har det ju i regel inte gällt — möjligen dolt något annat.

Att delade meningar kan råda i metodfrågor är helt naturligt, men att göra dem till stridsfrågor är någonting helt annat.

Som det mest nedslående exemplet på hur vitala utrikespolitiska frågor kan plottras sönder till nationella tvistefrågor står för mig fjolårets diskussion efter flygplansnedskjutningarna, där den nationella enighet, som burit upp regeringens demarcher i Moskva, bröts sönder när det gällde proceduren för att föra saken vidare. Vad gällde striden sakligt sett? Å ena sidan var man enig i värderingen av effekten av en svensk hänvändelse till FN, enig om att den inte kunde tänkas leda till att

motparten blev mera villig att anlita internationell skiljedom. Å andra sidan var man också enig om önskvärdheten av att Sveriges sak på något sätt borde bringas inför världsupinionen. Inom den latituden fanns självfallet utrymme för åsiktsnyanser i metodfrågan. Och sådana fanns.

Högerns ledare önskade ett anhängiggörande inför säkerhetsrådet, vilket i och för sig kunde vara förstäeligt, även om den officiella kommentaren till FN-stadgan, utarbetad av professorerna Herlitz och Tingsten, gjorde sannolikt att säkerhetsrådet knappast kunde ta befattning med en fråga av denna natur. Folkpartiets ledare förordade närmast en hänvändelse till generalförsamlingen, vilket också var förstäeligt, även om formerna tycktes oklara. Utrikesministern förordade metoden att lägga fram frågan inför FN i form av en deklARATION i församlingens generaldebatt.

Enär herr Ohlin för en stund sedan uttryckte sin glädje över det mottagande som denna deklARATION kom att få och betecknade den som ett framsteg i förhållande till den ståndpunkt regeringen intog, då den tänkte låta saken falla, kanske det kan vara på sin plats att erinra om att utrikesministern skisserade denna väg redan vid sammanträdet i utrikesnämnden i början av augusti, dagen innan folkpartiets och högerns ledare gav offentlighet åt *sina* ståndpunkter i frågan i utrikesnämnden. Nåväl, de olika metoder som förefanns hade, förefaller det, lugnt och sakligt kunnat övervägas och öppen debatt om dem, som dock bara kunde framkalla glädje i *ett* väderstreck, hade med fördel kunnat anstå i väntan på att det ryska svaret skulle ingå. Nu fick man i stället bevittna, hur oppositionens ledare ilade att bekantgöra meningsskiljaktigheter på ett sätt, som kom att förgrova hela problemställningen. Vissa oppositionstidningar anklagade regeringen för moralisk feghet och opportunism. En folkpartitidning betecknade

Meddelande av utrikesministern.

regeringens ståndpunkt som »ohygglig» och som »fullbordat svek», beteckningar som, vilken uppfattning man än kunde ha i metodfrågan, ju inte stod i någon som helst rimlig proportion till de bedömningsnyanser det ändå gällde.

Efteråt ter det sig nog ändå klarare, att den form som regeringen valde för att lägga fram ärendet inför världsoptionen var avgjort lyckligare än ett anhängiggörande i säkerhetsrådet skulle ha varit, där hela rättsfrågan löpt risk att fördunklas genom en utdragen behandling med perspektivrubbande politiska sidoinflytelser. De deklamationer som de båda oppositionsledarna avgivit här i dag gör ju också troligt, att man numera nyanserat sin uppfattning.

Som frågan nu presenterades i FN kunde den svenska rättsfrågan renodlas och därtill ges universell räckvidd. Redan när Sverige vägrade godtaga den godtyckliga tolvmilsgrensens och hävdade folkrättens grundprinciper inte bara mot Sovjetunionen utan också mot Bulgarien och Rumänien, som hade trätt i mästartarens fotspår, hade Sverige inte bara varit ute i egen sak utan också i ett vidsträcktare internationellt ärende. De kränkningar, för vilka Sverige utsatts i Östersjön och vilka motparten vägrade att låta underställa internationellt rättsforum, fick i den form de lades fram i FN illustrera de internationella rättsinstrumentens ofullkomlighet och understryka kravet på en effektivare rättsordning med ett mera funktionsdugligt skiljedomsinstrument. Det var inte bara ett kränkt lands talan som den svenska talesmannen förde, det var rättsprinciperna i det internationella umgänget. Detta gjorde att Sveriges svar gavs ett mer allmängiltigt innehåll. Senare kunde New York Herald Tribune förklara, att Sverige haft kurage att än en gång resa frågan om skiljedom för hela världen att begrundas. Jag vill också omvittna, att man inom den svenska FN-delegationen var helt enig i sin bedömning av att det sätt, på vil-

ket den svenska ståndpunkten hade lagts fram, hade varit riktigt och hade gjort mycket starkt intryck. Mot denna bakgrund förefaller processandet under valrörelsen här hemma inte bara svårbegripligt utan också till ytterlighet nedstämmande.

Jag tror, herr talman, och det var till det jag ville komma fram, att det ligger en fara i att den utrikespolitiska debatten i vårt land i så hög grad som fallet har varit under de senaste åren biter sig fast vid och uppförstorar bedömningsnyanser, en fara inte bara därför att det utåt kan ge intryck av att nationen står splittrad i mer centrala frågor utan också därför att en debatt i ett så hopträngt perspektiv lätt skymmer blicken för vårt lands positiva uppgifter på det internationella fältet.

Att alliansfriheten är godtagen som grundprincip för vår utrikespolitik har också understrukits i dagens debatt. Alliansfriheten är dock på sätt och vis en negativ bestämning. Den ger uttryck för vår föresats att stå fria från militära engagemang. Den säger däremot ingenting om det positiva bidrag, som vårt land har att lämna världen på andra områden. Tydligen kan den omständigheten att dessa positiva uppgifter inte alltid tillräckligt starkt betonas leda till sådana missuppfattningar som folkpartiets gruppledare i första kammaren i dag givit uttryck för. Jag tror att det på många håll hos vårt folk finns ett behov av att finna ett uttryck för att neutraliteten inte är liktydig med isolering, att alliansfriheten kan vara aktiv och fruktbar även för andra och att den i realiteten också är det. Det vore därför, tycks det mig, en angelägen uppgift för riksdagen att inför opinionen i vårt land klargöra Sveriges positiva uppgifter i det mellanfolkliga sammanhanget. Att vi finner oss ha sådana uppgifter har vi klart och konkret visat genom vårt medlemskap i olika internationella samarbetsorgan — i Förenta Nationerna, i Eu-

Meddelande av utrikesministern.

roparådet och nu senast i det Nordiska rådet. Vart och ett av dessa organ ger ett arbetsrum för en svensk utrikespolitik som, samtidigt som den kompromisslöst håller fast vid alliansfriheten, ändå är utåtriktad.

Tillkomsten av det Nordiska rådet måste väl ses som ett uttryck för att folken i vår del av världen anser sig kunna nå längre i samverkan på skilda områden än vad som hittills visat sig vara möjligt inom en större region. De framsteg, som under det senaste året gjorts när det gäller att skingra gränsernas mystik och öppna grindarna för ett friare vardagsumgänge mellan våra folk, får väl också tas som ett anspråkslöst men dock konkret vittnesbörd om att sådana möjligheter finns. De har också visat att det går att nå resultat, om man griper sig an med begränsade och närallgande ting.

Jag skulle i detta sammanhang vilja uttala min tillfredsställelse över det initiativ, som svenska regeringen tagit när det gäller att förverkliga det förslag till gränslättnader av olika slag, som den parlamentariska kommittén framlagt. Om regeringarna i samma positiva anda behandlar de nya förslag, som om ett par dagar kommer att framläggas, bör det mesta av det gränskrängel, som hittills besvärat vanliga resande, snart ha fejats undan och grunden dessutom lagts till en öppnare nordisk arbetsmarknad och något som materiellt börjar närma sig ett nordiskt medborgarskap, även om man bör akta sig för att använda så högtidliga benämningar.

Kanske vågar man också tro, att vad som i dessa stycken redan gjorts skall ha varit en värdefull förberedelse för det Nordiska rådet. Att rådet kan bli en inspirator för den vidare marschen på det nordiska samarbetets ofta steniga väg har man anledning att hoppas, förutsatt att instrumentet utnyttjas på rätt sätt och att rådet begränsar sina ambitioner till gripbara och lösbara problem. Likaså är jag övertygad

om att Sverige med sin på skilda områden visade redobogenhet att vidga ramen för det nordiska samarbetet skall kunna lämna åtskilliga positiva bidrag.

En av de första och angelägna uppgifterna är emellertid, att relationerna till bestående samarbetsorgan på olika områden så utformas, att rådet väl kan ge impulser, men att man undviker duplikationer, som kan verka hindrande på arbetet. En del av de bestående organen behöver kanske omstöpas och ges en starkare parlamentarisk förankring. Slutligen är det också angeläget att formerna blir sådana, att inga hinder läggs för Finland att vara med i det nordiska samarbetet på alla de områden, där landet engagerat sig och i fortsättningen önskar samarbeta med våra länder.

För mig står det europeiska samarbetet, som fått sina organisatoriska instrument i Europarådet och OEEC, som en naturlig mellanstation mellan Norden och det universella arbetet inom FN:s ram. De praktiska resultat som Europarådet åstadkommit kan kanske synas små, och Sveriges insatser i sammanhanget är måhända ringa. Delvis beror väl detta på de konstitutionella debatter, som fyllt så stor del av startåren. Trots allt finns det dock sex ingalunda oväsentliga konventioner utarbetade, varav ännu ingen trätt i kraft. Fem konventioner har ännu icke ens öppnats för ratificering på grund av tvisten mellan Tyskland och Frankrike om Saars statsrättsliga status.

Sin största betydelse har Europarådet trots allt haft som ett forum, där Tyskland, på ett sätt som icke skulle ha varit möjligt genom de diplomatiska kontakterna, kunnat dras in i det västeuropeiska samarbetet, innan landet ännu fått fred. Utan Europarådet skulle den sexmaktsgemenskap, som håller på att skapas och som eventuellt kan komma att i grunden förändra den europeiska kartan, säkerligen varit otänkbar. Om denna gemenskap kom-

Meddelande av utrikesministern.

mer till stånd och om den kan göra slut på den ödesdigra fiendskapen mellan Frankrike och Tyskland, då har kanske Europarådet ändå spelat en historisk roll. Samtidigt är det emellertid uppenbart, att en sådan utveckling som nu är i gång kan komma att ställa ett land som Sverige inför vissa besvärliga problem. Flera talare har tidigare pekat på hur dessa problem finns så att säga företecknade i Edenplanen.

Så länge gemenskapen endast omfattar kol- och stålproduktionen — längre har man i realiteten inte kommit — tangeras inte på något sätt grunderna för Sveriges medlemskap. Tillkomsten av denna ekonomiska maktkoncentration berör i stället på ett annat sätt i hög grad vårt land. Vid tyska förbundsdagens debatt om Schumanplanen förra året spelade den svenska järnmalmens en betydande roll. Det pekades på att Tyskland för sin framställning av Siemens-Martinstål var helt beroende av den svenska järnmalmens. Brytningskostnaderna vid de tyska gruvor, som kunde tänkas konkurrera med de svenska, uppgavs förhålla sig som 5 : 1. Särskilt motståndarna mot Schumanplanen underströk det livsviktiga för Tyskland i att kunna byta kol och koks mot svensk malm. Man fruktade att förlora denna bytesmöjlighet om en för de sex länderna gemensam myndighet skulle kunna i ett bristläge införa exportinskränkningar mot tredje land. Dessa tyska resonemang skvallrar kanske en del om de intressen, som Sverige har att bevaka i detta sammanhang — det behöver inte erinras om de möjligheter, som en maktkoncentration av detta slag kan få att bestämma priser och råvarutillgångar. Det kan därför med tillfredsställelse noteras, att Sverige redan utsett en fast delegation till kol- och stålunionen. Men otvivelaktigt är det också ett svenskt intresse att genom Europarådet kunna parlamentariskt följa utvecklingstendenserna inom denna union.

Annorlunda förhåller det sig med europaarmén och med den politiska myndighet, vartill denna logiskt beräknas leda. Utrikesministern har erinrat om hur Edenplanen avsåg att låta Europarådet bilda ram åt gemenskapen både i fråga om kol och stål och försvar. Det fanns ju också ett annat syfte: att ge de utanför stående staterna och då självfallet i första hand Storbritannien en möjlighet att påverka balansen på kontinenten. Särskilt från fransk sida hade man varit angelägen att på detta sätt kunna falla tillbaka på Storbritannien, därför att man fruktat en tysk dominans inom gemenskapen.

Mitt intryck är, att vad som i dag går under namnet Edenplanen är något rakt annat än det ursprungliga konceptet. De sex har redan byggt upp sitt eget maskineri utanför Europarådet och är i färd med att skapa en federal myndighet. Om denna kommer till stånd är det en illusion att tro, att någon genom Europarådet skulle på något sätt kunna påverka balansen inom federationen. Följden av en europeisk federation, av vad som populärt kallats »det lilla Europa», kan nog beräknas bli, att Europarådet kommer att sjunka ned till en andraplansroll.

Av vad nytta det kan vara att inom Europarådet diskutera gemenskapens försvarsproblem är under alla förhållanden svårt att se. Europaarmén måste uppenbarligen underordnas atlantpaktskommandot. I Atlantpakten finns flertalet av de europeiska länder, som inte tillhör de sex länderna, och de har där de adekvata möjligheterna att följa europaarmén. En inkoppling även av Europarådet skulle inte bara innebära en egendomlig duplikation utan i sak betyda ingenting annat än att de utanför Atlantpakten stående länderna Sverige och Irland erbjöds att syssla med på annat håll hemmahörande frågor, ett erbjudande som båda avböjer. Sakskäl kan alltså inte motivera en sådan utveckling; prestigeskäl kan möjligen

Meddelande av utrikesministern.

framtvinga den. I så fall kommer självfallet Sveriges ställning att beröras.

Själv betraktar jag i likhet med ett par föregående talare i debatten det som till ytterlighet tragiskt om Sverige av andra länder skulle manövreras in i en sådan situation, att det nödgades ompröva sitt medlemskap. Jag skulle betrakta det som tragiskt därför att det för vårt land måste vara något av en hjärtesak att på de sociala, ekonomiska och kulturella områdena delta i strävandena att skapa en större harmoni på denna bistert splittrade kontinent.

Men i ett sådant läge, där Sverige måste ta sin ställning under omprövning, bringas vi självfallet, som herr Sundström nyligen erinrade om, om Europarådets stadgar stöps om och rådet förvandlas till ett organ för behandling av militära frågor. Det är emellertid angeläget att slå fast, att vi inte är där ännu. Europaarmén är inte ens en realitet ännu, och för tillfället förefaller det kanske som om Frankrike och Tyskland har tagit en paus för att överväga situationen innan man definitivt ger sig in i det resonemangsäktenskap, som den tyske rikskanslern och den förre franske utrikesministern arrangerat för dem. Men även om europarmén kommer till stånd är det ytterst ovisst hur relationerna mellan gemenskapen och Europarådet kan komma att gestalta sig. Vi har redan sett så många förskjutningar av problemställningarna, att nya förskjutningar i fråga om Edenplanen ingalunda kan anses uteslutna. Vad som skett och sker i Strassburg kräver stark vaksamhet från svensk sida, men det finns anledning varna för förhastade steg.

Vad slutligen samarbetet på universell bas beträffar, har utrikesministern i sitt anförande inför kammaren i dag bland annat berört ett område, som i hög grad ägnar sig för en aktiv svensk insats. Jag syftar på utrikesministerns redogörelse för det problem, som möter i förhållandet till de underutvecklade

länderna. Det är ju dess värre så, att de politiska tvistefrågorna i FN tilldrar sig den största uppmärksamheten. De är laddade med dramatik och får därför vidsträckt publicitet. Men samtidigt som FN under krisartade omständigheter och till följd av östblockets hållning kört fast i koreafrågan, arbetas det i FN:s kommittéer och fackorgan med hundra andra frågor, som röner ringa eller ingen uppmärksamhet, men som ofta kan vara av mycket stor praktisk betydelse. I detta tysta konstruktiva arbete har Sverige redan kunnat göra åtskilliga insatser, som sannerligen inte gör det berättigat att tala om att vårt land icke skulle ha någon utrikespolitik.

Det största problemet representeras otvivelaktigt av klyftan mellan de rika och de fattiga nationerna. Sedan de underutvecklade länderna väl har blivit medvetna om sina problem, låter dessa sig icke avvisas. Kanske blir detta nästa generations allt överskuggande problem. Utrikesministern pekade i sitt anförande på vikten av att det för världens framtid nödvändiga samarbetet mellan de rika och de fattiga nationerna så organiseras, att det inte kan framställas såsom dominerat av enskilda staters politiska intressen. Jag skulle vilja dra ut den tankelinjen ytterligare ett stycke och säga, att Sverige i det fallet uppenbarligen har avgjort större möjligheter än de tidigare kolonialherrarna att vinna de färgade, ofta nationellt hudömma folkens förtroende. Men med dessa möjligheter följer också ansvar och förpliktelser.

Med tillfredsställelse noterar jag, att utrikesministern för några dagar sedan tillsatt tre specialkommittéer för att aktivisera de svenska insatserna i de underutvecklade länderna. Det är ett värdefullt och löftesrikt initiativ. Kanske skulle man bara ha önskat, att riksdagen något starkare engagerats för denna uppgift genom att kommittéerna givits ett större parlamentariskt inslag.

Meddelande av utrikesministern.

Dessa kommittéer får otvivelaktigt ett mycket betydelsefullt verksamhetsfält. Arbetet skall inte föregripas. Men jag skall bara tillåta mig att göra ett par randanteckningar.

För det första betalar Sverige ett årligt bidrag till FN för tekniskt stöd åt de underutvecklade länderna. Vad som därutöver anslås — anslaget har ju höjts under fjolåret — bör sannolikt sättas in direkt i de underutvecklade områdena för att undvika det spill, som är oundvikligt om man tar vägen över de universella organen.

För det andra skulle jag vilja säga, att så stort som stödbehovet är och så gigantiskt det folkhav som de underutvecklade länderna representerar, skulle det inte vara ur vägen, om, såsom det planeras t. ex. i Norge, stödet koncentrerades på något eller några speciella områden i stället för att splittas över hela världen. Jag vågar inte ha någon bestämd uppfattning på den punkten, men mycket talar för att en koncentration skulle göra stödet effektivare.

För det tredje slutligen borde det nog också undersökas om inte genomslagskraften skulle ökas, om de skandinaviska länderna inledde ett intensivt samarbete på detta område, för vilket också en rad andra skäl talar.

På detta sätt sluter sig, enligt mitt sätt att se, de aktiva uppgifter som möter likt ringar om varandra och bildar tillsammans element i en odelbar utrikespolitik. Uppgifterna finns där och ger i själva verket en helt annan bärvidd åt den svenska utrikespolitiken än som affischerats genom de uppförstorade tvisterna i metodfrågor.

Till sist skall jag, herr talman, be att få säga ett par ord om några händelser, som under de senaste månaderna och de senaste veckorna djupt har skakat den svenska opinionen. För några dagar sedan publicerade tidningarna en uppgift om att de nazistiska rasföljelserna har bragt 6 miljoner judar

om livet. Dessa händelser ligger alltför nära för att intrycket skall kunna utplånas. Så mycket känsligare är man då inför tecken, som kan varsla om en ny antisemitism. När nazismen hade slagits ned, trodde vi alla, att den jagade judenheten äntligen hade kommit till ro. Nu åtta år efter krigsslutet ser vi tecken på att en ny antisemitism håller på att sticka upp huvudet. I Prag, den stad där Kafka nedtecknade sin ångestfyllda vision Processen, har en verklighet rullats upp, mer grotesk än Kafkas mardröm. Gränsen mellan Östtyskland och Västtyskland bågnar under trycket av en flyktingström, som nästan har en naturkrafts styrka, en ström som inte går mot öster, som herr Hagberg till kammarens munterhet ville få oss att tro, utan som går mot väster. Det är folk som söker sig undan fruktade oblida öden. I FN har Sverige gjort sin röst hörd mot rasdiskriminationen i andra delar av världen, i Sydafrikanska unionen. Det kanske ändå inte kan anses helt opåkallat att det här i den svenska riksdagen ges uttryck för den oro och för den beklämning, som man känner inför de tecken på en ny antisemitism, som nu börjar visa sig i öster. Samtidigt kan man inte annat än beklaga de ledamöter av denna kammare, som åtagit sig uppdraget att i denna fråga, liksom i åtskilliga andra, inför den svenska opinionen förklara, att makt är rätt, enbart därför att den är makt, även då den tar sig sina mest motbjudande uttryck.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k): Herr talman! De flesta talare i denna debatt har konstaterat att Europas fred står och faller med problemet Tyskland. Det är Europas nyckelfråga. Ändå nöjer man sig med ett passivt konstaterande. Sedan vår regering gjorde den lilla extratur, som blev kritiserad i Amerika och av hemmaamerikanerna, har man i Sverige även i den frågan snällt följt de amerikanska riktlinjerna.

Meddelande av utrikesministern.

I excellensen Undéns redogörelse i dag fanns dock klart utsagt, vad de bägge främsta stormakterna ställde främst vid tysklandsfrågans lösning. Jag citerar ur hans tal, att Sovjetunionen föreslagit, att Tysklands enhet återställs genom att ett fredsfördrag slutes och samtliga ockupationstrupper drages tillbaka, medan västmakterna ställt i förgrunden, att ett allianssystem skall upprättas mellan Västtyskland och västmakterna, att Västtyskland skall upprustas och en europaarmé bildas. Det är ställt utom varje diskussion, att det sistnämnda står i klar och direkt strid mot fördraget i Potsdam, undertecknat av stora nationers ledande statsmän.

Upprustningen av Tyskland har ju för övrigt redan gått så långt, att Västtysklands militärbudget i fjol var uppe i 8,8 miljarder mark och i år stigit till 9,9 miljarder. I Potsdam hade man förbundit sig till att inte tillåta, att den tyska militarismen någonsin skulle återuppstå. Herr Hjalmarson har emellertid liksom en rad andra talare i debatten här hälsat denna upprustning med glädje, därför att det är fråga om den fria världens försvar mot öster. Hur ser den fria världen ut, och vad har den för försvarare?

I Västtyskland står i dag Adenauer i ledningen, han som företer så många likheter med Franz von Papen, nazismens Johannes döpare. I tyska utrikesdepartementet finns det sådana män som den ledande kraften professor Hallstein, som brukar tala om ett Europa fram till Ural. En undersökning har visat, att tyska utrikesdepartementet till 85 procent består av gamla nazistiska tjänstemän Vilka är det som står i spetsen för det nya krigsdepartementet och krigsmakten? Jo, det är Hitlergeneralerna Hans Speidel och Adolf Heusinger, generalstabsöversten greve Kielmansegg och förre SS-generalöversten Hauser, som gjort sig skyldiga till svåra krigsförbrytelser. Där finns Hitlers högste domare, doktor Otto Grünwald,

och där finns en rad av de ledande generalerna, och nya frisläpps på löpande band, fast de varit dömda för krigsförbrytelser. General Rendulic, som brände Nordnorge och Nordfinland, frigiven från 20 års straffarbete, och den i Danmark bekante Best hör också i dag till förgrundsfigurerna. Detta är den fria världens skyddsmakt, den som enligt herr Hjalmarson skall garantera fri debatt, mänsklighet och humanitet. Det är sådana som varit med om att 6 miljoner judar lågt räknat, vilket herr Edberg talade om här nyss, sänts till förintelseläger.

När herr Edberg kan visa, att en enda jude dömts för sin rastillhörighet på annat håll, i de stater han i dag anklagar, kan han komma igen med sina brösttoner. De som stod i spetsen för judeförföljelserna, de som i Buchenwald, Dachau och Auschwitz sänt tiotals miljoner människor i döden — ty det var inte bara fråga om judar — är i dag »den fria världens» stöttrupper för ett krig som nu förberedes. Var har vi de andra? Jo, det är general Franco, en tämligen nykorad demokrat. Vem vill kalla Turkiets, Greklands, Jugoslaviens och Egyptens nya styresmän för demokrater — Egypten är visserligen ännu inte riktigt med?

Eisenhowers första regeringsåtgärd var att ge fria händer åt Chiang-Kai-Shek att gå till anfall från Formosa i den takt de amerikanska vapenleveranserna medger. Även borgerliga tidningar har flera gånger medgivit, att Chiang-Kai-Sheks regim var en fullkomligt korrumpad och terroristisk banditregim. Vill man göra troligt, att Chiang-Kai-Shek kommer från Formosa för att vinna en demokratisk utveckling i Kina? Där har vi även skuggkejsaren Baodai i Vietnam, detta Vietnam, för vilket utrikesministern i dag funnit den nya formuleringen, att det protegeras av Frankrike och att det är fråga om ett inbördeskrig. Skulle Frankrikes finanser vara nära bankrutt, om

Meddelande av utrikesministern.

det vore ett inbördeskrig i Vietnam? Det är sådana herrar som skall garantera den fria världen. Då kan vi ju tänka oss hur denna fria värld skall se ut.

Jag behöver inte tillägga något till vad herr Hagberg i dag sagt: var friheten har sin hemvist i det land som i dag leder denna utveckling, nämligen Förenade staterna.

Jag skall i övrigt syssla med att ge några repliker med anledning av vad som sagts i denna debatt. I fråga om återsändandet av krigsfångarna i Korea skulle jag vilja säga, att den omständigheten, att det är den enda återstående frågan, sedan 63 frågor lösts, ju inte tyder på någon motvilja mot uppgörelse från den sida som man beskyller för detta. Jag kan till vad som redan anförts om de metoder som använts för att få fångar att påstå, att de inte vill vända hem, ta ett klipp ur Morgon-Tidningen, ett Reutertelegram, där en amerikansk officer själv talar om, hur han med kulsprutor utrotade massor av fångar bara för att de ställt sig att sjunga i lägret. Han påstår att det var ett tecken på att de kanske skulle komma att bryta sig ut. Han skriver själv, denne amerikanske överstelöjtnant Miller — det är som sagt ur Morgon-Tidningen — att 84 fångar dödades och 127 sårades den gången.

Fångarna fick order att sluta sjunga, men de bara fortsatte. De stod med korslagda armar och svängde fram och tillbaka, deras ögon var glasartade, och de verkade vara i ett slags uppjagat, för att inte säga hypnotiserat tillstånd. Vakterna fick order att lossa en salva med jaktgevär, men det hade ingen effekt. De fick då order att ge fyr med karbiner och vanliga gevär. Vid första salvan stöp en del i främsta ledet, men flertalet reste sig igen. De som inte kunde stå på benen hölls uppe av andra fångar, och så satte de i gång att sjunga igen. Kulsprutorna fick nu börja tala för att driva bort fångarna från stängslan.

Herr Hagberg i Stockholm efterlyste

nyss ett avståndstagande, men hans efterlysning hade intet resultat. Jag frågar: Då man var så känslig och på förhand ville förebygga att någon fånge med våld skulle återföras till sitt land, varför hade det då varken i FN eller här förekommit den minsta yttring av en samvetsprotest mot att värnlösa fångar i tusental mejas ned med kulsprutor? Nej, då har det borgerliga och högersocialdemokratiska samvetet gått och lagt sig, och det har inte vaknat ännu. Inte ett ord har det hörts, lika litet som det hörs ett ord när engelsmännen utplånar byar i Malacka på samma sätt som Hitler utplånade Oradour och Lidice eller när de i Kenya utrotar boskapshjordarna för att döma stammarna till svält.

Vad själva denna sakfråga angår har det sagts att kommunisterna går förbi den, ty en kommission skall ju undersöka, om fångarna vill tillbaka eller inte. För det första hävdar kineserna här en principfråga, att Genèveöverenskommelsen skall hållas. Den överenskommelsen fick den ordalydelse den har just därför, att man ville förebygga att någon stat bar sig åt på det sättet som amerikanerna bär sig åt i Korea och behåller fångarna. För det andra kan vi inte komma ifrån att i den kommission som skall tillsättas det avgörande ordet skall innehas av en skilljedomare, som i sista hand skall utses av generalförsamlingen, där Amerika bestämmer takten.

Inrikesminister Hedlund undrade, vad som kunde vara den verkliga orsaken till att det inte blev fred, om det var något annat bakom orden. Ja, herr Hedlund, jag tror det är något annat bakom orden, ty så fort man kommit överens om en punkt, har amerikanerna hittat på något annat. Det är det märkliga att aktierna sjunker på börsen i New York så katastrofalt, när det talas om fred i Korea och dollarfurstarna från General Electric och General Motors, som i dag representeras i regeringen inte bara

Meddelande av utrikesministern.

genom ombud utan direkt, är mycket angelägna om att kriget, som är så profitgivande, hålls i gång och även utvidgas. Det är därför Chiang-Kai-Shek fått sina order, och det är därför som det i Västeuropa börjar spridas en mycket förklarlig oro över vad den nya regimen i Förenta staterna kan ha i skölden.

Sedan en replik till herr Ohlin: Herr Ohlin var inte riktigt belåten med utrikesministerns förklaring till en annan skuggregering än Deis, den baltiska under August Rei. Nu anser jag denna förklaring vara något mycket formell. Baltarna skulle inte få driva politik här i landet. De har inte gjort något annat sedan de kom hit, det vet regeringen mycket väl, och de kommer att fortsätta med det. Men hr Ohlin ville tydligen att man här i landet öppet skall ha en baltisk exilregering, vilket innebar att vi vid sidan av vår regering skulle ha en regering som gjorde anspråk på att regera ett annat land, till vilket den inte kunde komma men som den hoppades att med hjälp av utländsk krigsmakt i krig mot sitt eget folk kunna erövra. Det är intressant att veta att folkpartiet anser, att vi skall ha sådana regeringar här i landet. Jag tror det kan bli rätt bekymmersamt ändå med de stämplingar som den sortens krafter bedriver.

Från folkpartiets och högerens sida har i denna debatt frågan framförts, att sovjetambassadens och andra legationers och ambassaders rörelsefrihet bör begränsas. Jag har redan i en tidigare debatt sagt, att så gärna må ske, om man bara gör det över hela linjen, om man stänger in diplomaterna i ett område med Lilljansskogen och Birgerjarlsgatan som gräns. Men då skall det vara alla. Men det är kanske den svårigheten, att Östermalm och Gärdet inte räcker för alla de amerikanska diplomaterna. När en amerikansk senator häromdagen gick till angrepp för att representationen i utlandet blev för dyr och för att diplomaterna satte upp

sina älskarinnor som stenografer på avlöningslistorna, råkade han nämna, att den amerikanska diplomattjänsten och angränsande tjänster höll sig med 250 000 människor i tjänst i utlandet. Jag vet inte hur stor kvot av den summan som kommer på Sverige, men efter Marshallöverenskommelsen är det ju ganska många.

Jag noterar, att de krafter som ställt sådana förslag beträffande Sovjetunionens ambassad, icke har haft ett ord att säga om de fakta, som herr Hagberg i Stockholm nyss anförde, nämligen att amerikanerna fullt öppet och officiellt inspekterar våra viktigaste vapenindustrier och underjordiska fabriker samt att de socialdemokratiska tidningarna själva varit tvungna att medge, att det just inte existerar några hemligheter för amerikanerna. Det är detta dubbelspel jag reagerar mot.

I »den fria debatten» i denna fria kammare har jag en gång tidigare påvisat, hur svårt man här i Sverige har för att få något underlag för sina anklagelser mot sovjetambassaden. Skall man stänga den ambassaden, så bör man nog ha något annat än Fritiof Enbom att komma med. Hans »tillförlitlighet» är ju allmänt konstaterad av tidningarna, och jag har också illustrerat den förut i denna kammare. Talmannens klubba var flitigt i gång vid det tillfället, och jag skall inte inleda vår nye talman i frestelse genom att ta upp den saken igen. Jag noterar bara, att det i dag gäller att verkligen ha något att komma med och att döma alla nationer lika.

På tal om indignationen över under rättelseverksamheten — vare sig den är verklig eller provokation — vill jag citera vad som står i Ny Militär Tidsskrift nr 5 för i fjol, som jag nu citerar. Där har våra militära myndigheter begärt att anslaget till det svenska under rättelseväsendet — alltså det svenska spionväsendet i utlandet — till en början skulle höjas med 300 000 kronor.

Meddelande av utrikesministern.

Där tar man alldeles för givet, att diplomaterna sysslar med sådant. Det säges i artikeln: »På diplomatisk väg kunna betydelsefulla uppgifter om främmande länder inhämtas.» Detta måste ju också gälla om svensk diplomati. »Hjälpverksamhet, spionage och olovlig underrättelseverksamhet är ganska vanligt förekommande element till diplomatisk verksamhet.»

Sedan redogör man i mycket noggrant uppställda punkter för vad vårt underrättelseväsende skall syssla med. Det är först den rent militära underrättelseverksamheten — och eftersom det här nyss konstaterats att vi bara kan tänka oss en sorts krig här i landet, så intresserar sig Ny Militär Tidsskrift i denna underrättelseverksamhet inte endast för »främmande länders väpnade styrkor, storlek, gruppering och utrustning, utan också för den grundläggande militära strukturen hos stridskrafterna, krigsmaktens organisation, t. ex. högsta ledningen, antalet typer av förband, strategiska åsikter, taktik och underrättelsetjänst, utbildning, krigsmaterialresurser, personalresurser, stridsduglighet, operativa planer, mobiliseringsplaner, militära anläggningar, militär lagstiftning m. m.»

Det är ganska mycket, och man förstår att det behövs 300 000 kronor till. Man kan måhända också i anslutning till den debatt som förts uttrycka en stilla undran. När det gäller att utforska flygbaserna i Östersjön kan väl också en närgången, men för svensk ungdom riskabel flygspaning vara ett av de medel som användes.

Vidare talar man om ekonomisk underrättelsetjänst, politisk underrättelsetjänst o. s. v. Allt detta skall jag inte här citera. Jag tycker emellertid, att vårt land, som en gång fick sin ambasadör och militärattaché utvisad från Moskva med 24 timmars varsel, bör kunna i någon mån ransonera denna uppskruvade indignation och åtminstone ha något annat än Enbom att kom-

ma med. Man bör se till att bedöma sådana saker lika i vårt land, där det fullkomligt dräller av det amerikanska underrättelseväsendets representanter, vilka har tillgång till uppgifter som de allra högsta funktionernas utövare står till tjänst med.

Sedan noterar jag till slut att herr Fast deklarerade, att det överväldigande flertalet i den socialdemokratiska gruppen var överens med honom. Han talade följaktligen inte för hela gruppen den här gången. Det har alltså ägt rum en viss förskjutning, även i fråga om den s. k. alliansfriheten. Jag förstår herr Fast. Han kan ju nämligen inte gärna ta ansvaret för den socialdemokratiska ledamot av första kammaren, som nyss har talat. Jag fick inte tillfälle att höra honom, men herr Ture Nerman har i ett av Bonniers organ öppet propagerat för anfallskrig mot öster för att, som herr Hagberg nämnde, »folken skulle befrias från socialism» samt tydligt utsagt att ett freds- och krigsmål måste vara de förslavade folkens befrielse, alla folks befrielse, även Rysslands och Kinas. Vi får hoppas att herr Nerman i så fall får tåga i väg ensam. Han är litet överårig, men man får väl säga som herr Pehrsson-Bramstorp sade till nuvarande riksantikvarien Curman, när denne ville gå i krig för Finland: »Man kan ju stupa.» Jag tror emellertid inte att herr Nerman skulle få den svenska ungdomen med sig i detta anfallskrig. Jag noterar detta som ett bevis på den propaganda, som drives i detta land, där vi i dag i tidningen kan läsa om ett möte där en man i Stockholm talar om sitt nya fosterland, västmakterna. Det är folk, som står folkpartisterna och socialdemokraterna nära eller tillhör dem.

Det skapas via pressen i detta land en mycket farlig hetspropaganda. Det räcker inte med att man återger den amerikanska propagandan, man hjälper också till själv. Och denna propaganda är så gemen och lögnaktig som

Meddelande av utrikesministern.

de här i debatten anförda påståendena att en antisemitisk våg skulle utbreda sig i Sovjetunionen och i folkdemokratierna. Jag säger än en gång till herr Edberg & Co: Kom med ett enda exempel på att någon dömts för att han tillhör en viss ras i de folkdemokratiska länderna, där man tvärtom slagit fast, att man inte skall döma efter åsikter utan efter gärningar och utan hänsyn till kön, nationalitet och ras!

Vad är det man river upp? Jo, exempel på att personer dömts för att de erkänt vissa grova brott — sedan de först överbevisats — samt att bland de dömda också var en del judar. Men detta är ju en ganska krokig bevisföring! Jag har i en debatt här i kammaren — jag tror att jag är den ende som varit inne på dessa frågor utom utrikesexcellensen — varit inne på detta tema. Förutsätter man, att det är orimligt att judar kan begå brott, eller att det är orimligt att anklaga dem för brott, att det är orimligt att anta att medlemmar av den sionistiska rörelsen kan delta i politiska konspirationer, vart kommer man då?

Härom året riktade jag en interpellation till excellensen Undén om varför han inte ville erkänna Israels regering de jure. Excellensen Undén anförde som huvudargument, att Israels regering enligt hans åsikt inte tillräckligt ordentligt rätt upp omständigheterna kring mordet på Folke Bernadotte. Jag invände då att visserligen var det sannolikt att en judisk liga stod bakom detta brott, men jag ansåg det i högsta grad oriktigt, att hela det judiska folket och den judiska nationen skulle göras ansvariga för detsamma. Jag fick inte utrikesministern med på denna linje, men om jag skulle uppträda som den antikommunistiska pressen gör, skulle jag säga, att Sveriges regering var antisemitisk, ty den hade förutsatt att judar kunnat begå ett politiskt mord och ställt hela den judiska regeringen i Is-

rael i viss mån ansvarig för att detta skett.

Hur gemen denna propaganda är skall jag visa. Ni torde leta fåfängt allesammans efter ett enda antisemitiskt uttalande i Sovjet och folkdemokratiska länder. Man har försökt förväxla uttalanden mot vissa gärningar som sionismen är skyldig till. Jag vet ingen argare sovjetfiende i detta land än Nils Lindh i Morgon-Tidningen, som många anser — jag anser på dåliga skäl — vara den främste experten på detta område. Han säger i Morgon-Tidningen, att han för sin del inte alls tror på någon antisemitism i Sovjet och att det är ett allvarligt misstag att sätta likhets-tecken mellan antisemitismen och kampen mot sionismen, inte heller mot sionismen i dess helhet utan bara mot vissa yttringar av densamma. Man har gått så långt att man i den svenska radion hållit gråtmilda tal över att tysken Gerhard Eiser var häktad för att han var jude, detta trots att vederbörande i Radiotjänst måste ha känt till att Eiser just stod och talade på ett möte emot antisemitismen och för friheten och för de på bevisligen lösa grunder dömda judiska makarna Rosenberg. Jag skulle kunna ta massor av liknande exempel. Det har också varit ansatser här i debatten att göra antirysk propaganda på att östtyska båtar fiskat på internationellt vatten i Östersjön. En tidning som representerar regeringen, Aftontidningen, gjorde söndagen den 22 januari sin största löpsedelssensation på en insinuation att fartyget Dans försvinnande hade skett vid en sovjetrysk flottmanöver i Östersjön, en manöver som helt diktats ihop på redaktionen. Löggen var så grov att inte ens Dagens Nyheter tog upp den dagen efter, men det var en stor sensation i den socialdemokratiska kvällstidningen. När man gör sådana saker inte bara en gång utan dagligen, måste vi konstatera, att man här i landet försöker skapa en mentalitet emot Sovjetunionen av samma slag

Meddelande av utrikesministern.

som den under lappodagarna i Finland under 1930-talet. Det är en farlig politik. Samtidigt medger jag gärna liksom herr Hagberg i Stockholm, att det finns också strömningar åt andra hållet. De finns även på borgerligt håll, när det stramar åt på arbetsmarknaden; det finns många industrier och affärsmän, som börjat upptäcka att Sveriges naturliga marknad ligger i öster, och det finns, även om herr Fast inte längre kan svara för hela sin grupp, i de djupa leden där och i folkpartiet ett mycket starkt krav, att alliansfriheten inte bara skall bli en deklaration, utan att vi verkligen skall sluta upp med samröret med atlantpaksstaterna.

Frågan om Europarådet, herrar Edberg och Sundström, löser vi bäst genom att marschera ut från en rad institutioner, OEEC-organisationen och andra, som i dag är instrument för Atlantpakten. Ty vi märker i Sverige i dag en stigande rädsla för vad den nya amerikanska regeringen kommer att ställa till med, och denna känsla är ännu starkare i Västeuropa. Man börjar förstå, att det är farliga saker i görningen. Vi vill knyta an till dessa stämningar och också se till, såsom herr Hagberg nyss sade, att opinionen för fredsrörelsen hålls levande, att dessa stämningar blir organiserad kraft, så att de extraturer herr Hjalmarson vill göra, ena gången åt Bornholm och andra gången åt Trondheim, och de saker, som aktivisterna i detta land förbereder, inte blir verklighet, att regeringen får så pass mottryck från sitt eget folk att den inte längre faller undan för trycket västerifrån.

I fråga om underrättelseväsendet kan jag också tillägga, att statsministern hade ju med sig, enligt vad han själv berättade, en utförlig militär rapport upprättad i försvarsdepartementet, när han var ute och hälsade på kusinerna. Sådan underrättelseverksamhet har man icke vänt sig emot. På denna flat-

5 — *Andra kammarens protokoll 1953. Nr 4.*

het och denna lydnad måste det bli ett slut. Sveriges handelspolitik får inte bestämmas från väster. Vår krigsmakt skall inte mer och mer synkroniseras med Atlantpaktens krigsmakt. Sverige ligger inte långt ifrån Sovjet. Vi har all anledning att dämpa hetsporrarna, som försöker blåsa liv i gamla arvfiendeföreställningar, och i stället knyta an till fredsviljan i vårt folk, för att på så sätt hjälpa till att skapa avspänning i världen. Om vi då också vågar se öppet på den fara, som atlantpaksstaternas baser utgör i vår rygg, har vi utgångspunkter för en kamp, som skall leda till att Sveriges utrikespolitik blir i verklig mening alliansfri och som går ut på att skapa internationell avspänning och säkra freden åt vårt folk.

Herr BRACONIER (h): Herr talman! Herr Johansson i Stockholm ställde frågan: Vad har den fria världen att försvara? Han kunde, fast han har levat så länge i detta land, inte tänka sig, att den fria världen hade några värden att försvara. Det fanns i hans anförande inte ett uns av kritik mot den statsledning, som har skickat i döden de framstående kommunister, som väl en gång för herr Johansson framstod som frihetshjältar. Det fanns inte ett vittnesbörd om att han förstod vad hela den livssyn betyder, som är förbunden med svensk folkstyrelse och svensk demokrati. Han drog in nazismen, han drog in än det ena och än det andra, men han hade ingenting att säga om hela den kultur, den folkstyrelse, den demokrati som vi försvarar.

Och varför? Jo, det är ju så, att herr Johanssons i Stockholm partikamrat herr Hagberg i Stockholm skrivit i det kommunistiska programmet, att »vi solidariserar oss inte med Sveriges politik, utan vi solidariserar oss med Sovjetunionens politik». Och därmed är alla problem lösta. Har man solidariserat sig med ett främmande land, då kan man inte ens förstå själva den

Meddelande av utrikesministern.

livssyn, den kultur, i vilken humaniteten och respekten för människovärdet är grundstenarna.

Det var i sanning ett upplysande föredrag som herr Johansson i Stockholm höll här. Man hade ju kunnat tänka sig att han i alla fall kunnat säga, att det är egendomligt att flera av de kommunister, som en gång hälsade de socialistiska regimernas införande bakom järnridån med sådan entusiasm, nu till stor del är likviderade. Men detta fanns inte för herr Johansson i Stockholm. Han uppträdde som försvarsadvokat.

Men, herr Johansson i Stockholm, när Ni riktar dessa anklagelser mot England och Förenta staterna, varför citerar Ni inte det tal som Josef Stalin höll två dagar efter det de tyska arméerna tågat in i Sovjetunionen? Vad är det Stalin säger? Det finns återgivet i Brusewitz' bok: »Stalin talar», och riktigheten av detta uttalande har ju aldrig bestritts. Han säger, att i England och Förenta staterna har arbetarna sina demokratiska rättigheter. Där finns fria institutioner, där finns parlament. Och nu i dag vill herr Johansson i Stockholm göra gällande, att det är bara mörkmän som regerar, reaktionärer, fiender till hela den kulturfront, som vi ansluter oss till. Jag skulle vilja ställa den frågan till herr Johansson i Stockholm: Vad var det för felaktigt i det uttalande, som Stalin gjorde 1941, och på vilka punkter hade han fel?

När herr Johansson i Stockholm vill göra gällande, att det inte är en fientlig strömning i Sovjetunionen nu mot judarna, så ber jag honom läsa den sovjetryska tidskriften »Den nya tiden». Läs t. ex. häfte IV för i år, där man för fram den anklagelsen, att sionismen är en reaktionär borgerlig rörelse, som skall utrotas, och alltså ställer en hel ras som förrädare mot friheten. Är det någonting annat än rashat? Är det inte ett uppstående av rashat av just den art, vars förekomst i den nazistiska ideologien man med skäl fördömer.

Jag tror inte, herr Johansson i Stockholm, att svenska folket är okunnigt om de värden vi har att försvara. Det har sett detta under det andra världskriget. Det svenska folket står inte i någon stridsställning till det ryska folket. Det svenska folket företräder sina egna ideal, sina frihetsideal, och det vet, att för samma ideal och målsättning kämpar demokratiska rörelser överallt i världen.

Det finns ingen som skulle hälsa en nazistisk strömning i Tyskland med tillfredsställelse. Tvärtom försöker vi skapa ett Europa, där det ges möjligheter att bekämpa alla antidemokratiska riktningar. Men den främsta strävan att säkra demokratien i Europa går ut på att slå vakt om de västerländska folkens öden, att försöka infoga den tyska politiken i en gemensam europeisk politik, en frihetspolitik. Att splittra de väst-europeiska folken i kampen för dessa ideal kan möjligen medföra en seger för nazismen, men det skall inte lyckas. Jag vet att de ideal, som jag representerar i denna kammare, står sin prövning inför den fria tanken — de bekänner sig till humaniteten och människovärdet. Herr Johansson i Stockholm skall inte ställa sig som någon domare för det stora flertalet av Sveriges folk.

Jag skall efter detta peka på några konkreta utrikespolitiska spørsmål och skall då bara ställa några frågor. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att det skall lyckas utrikesledningen att få till stånd ett avtal med Polen rörande de svenska sjömännens behandling, som gör det möjligt för dem att känna trygghet i polska hamnar. Det har ju varit en debatt om den saken tidigare, och vi vet att det har rätt otrygghet där. Jag är övertygad om att hans excellens utrikesministern för förhandlingar med Polen, och jag vill hoppas att vi når ett resultat som tryggar våra landsmäns tillvaro.

Jag skulle också i detta sammanhang kunna erinra om att i dessa dagar

Meddelande av utrikesministern.

många svenskers tankar gå till Raoul Wallenberg. Vi har den uppfattningen, åtminstone många av oss, att han alltså är i livet, och vi tror att utrikesdepartementet försöker få klarhet i denna fråga som verkligen upptar våra sinnen. Hans öde angår oss alla i en värld där man trampar de mänskliga rättigheterna under fötterna.

Vad så de underutvecklade länderna vidkommer skulle jag helt vilja ansluta mig till vad herr Edberg sade. Jag läste ett anförande av kabinettssekreterare Lundberg, jag tror det hölls den 1 maj förra året i Sundsvall, där han med all kraft underströk vikten av att vi hjälper de hundratals miljoner människor, inte minst i Asien, som lever under besvärliga omständigheter. Han betonade då att det var en uppgift för de fria organisationerna, för folkrörelserna att här komma med stöd och hjälp; jag tror att herr Edberg också var inne på detta. Samtidigt vill jag uttrycka den förhoppningen, att den svenska riksdagen härvidlag blir mer inkopplad. Det gäller ett vitalt problem för mänsklighetens öde, det är en fråga som måste lösas, detta att ge de asiatiska folken möjlighet till en högre levnadsstandard. Det är en fråga som inte kan lösas på ett år eller på några decennier men där även Sverige har en humanitär uppgift att fylla.

Jag skulle också vilja peka på angelägenheten av att vi får en intensifierad svensk utrikespolitisk upplysning i utlandet. Nästan dagligen ser vi upplysningar om vår lands förhållanden, som är missvisande, som är felaktiga, och ibland bemöts dessa uppgifter. Det är uppenbarligen så, att utrikesministeriet inte har några möjligheter att göra tillrättalägganden, men ibland har man det intrycket, att våra resurser när det gäller att lämna upplysning om svenska förhållanden är otillräckliga.

Till sist, herr talman, vill jag peka på en fråga, som också berördes av

herr Edberg. Det är det Nordiska rådet. Vi har alla med en viss förundran erfarit den kritikk som på framträdande norskt håll har riktats mot Nordiska rådet. Det är väl i själva verket ingen i denna kammare som trott att Nordiska rådet skulle vara något slags riksdag som med ens löste gemensamma, besvärliga nordiska problem. Men rådet kanske utgör ett embryo till en utveckling mot en fastare nordisk gemenskap, som skall knytas samman med den europeiska gemenskapen och en gång med alla de fria folkens gemenskap, där man håller i ära just de kulturvärden, som herr Johansson i Stockholm så föraktfullt angrep, och slår vakt om den fria tanken, humaniteten, respekten för personlighet och frihet — kärlekstanken, kan man säga, i bergspredikan.

Herr HAGBERG i Stockholm (k) kort genmäle: Det som herr Braconier här återgav ur det nyss publicerade förslaget till kommunistiskt partiprogram finns icke i detta program. När han sedan försökte bevisa en antisemitisk inställning inom Sovjetunionen med att hänvisa till en artikel mot sionismen har han klart avslöjat att han inte vet vad han talar om.

Herr BRACONIER (h) kort genmäle: De ord jag citerade är herr Hagbergs i Stockholm egna ord till det kommunistiska partiprogrammet, kommentaren 1944, där det klart står att kommunisterna solidariserar sig i allo med Sovjetunionens politik.

Herr HAGBERG i Stockholm (k) kort genmäle: 1944 sades detta inför den slutkamp, som sovjetarmén förde mot hitlertyranniet. Vi var verkligen helt solidariska med Sovjet i denna kamp.

Herr BRACONIER (h) kort genmäle: Herr talman! Är det någon i denna kammare som någonsin har hört herr

Meddelande av utrikesministern.

Hagberg i Stockholm uttala någon som helst kritik mot Sovjetunionen? Var inte det kommunistiska partiprogrammet skrivet för de svenska väljarna, eller var det skrivet i en speciell situation? Var det en kommentar till det kommunistiska partiprogrammet? Står det inte där att kommunisterna solidariserar sig med Sovjetunionens politik?

Hans excellens, herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Jag har inte många anmärkningar att göra till den debatt, som har försiggått här i dag. Den har varit ganska fridsam, och det har inte dryftats många frågor som har varit särskilt kontroversiella. Oppositionens huvudtalare har erinrat om tidigare meningsskiljaktigheter i vissa frågor, men de har inte närmare fördjupat dessa frågor på nytt.

Både herr Ohlin och herr Hjalmarson har understrukit betydelsen av vissa beredskapsåtgärder för att främja tillförseln till landet av viktiga varor under ett avspärrningsläge. Det är klart att regeringen har sin uppmärksamhet fäst på dessa problem. De har kontinuerligt varit föremål för överväganden inom det särskilda organ som sysslar med beredskapsfrågor, och det finns en hel del uppslag som det gäller att avväga mot varandra. Jag kan inte nu göra något uttalande om den speciella fråga, som herr Hjalmarson och herr Ohlin väckte. Jag kan bara säga att det är klart att regeringen i hög grad intresserar sig för de frågorna och försöker att bilda sig en uppfattning om vad som i första hand bör göras. Vissa beredskapsfrågor har ju tidigare redan underställts riksdagen, och det har vidtagits särskilda åtgärder just för att underlätta möjligheterna att ta emot varor under ett avspärrningsläge.

Både herr Hjalmarson och herr Ohlin berörde frågan om östdiploma-

ternas rörelsefrihet i Sverige, och jag kanske därför bör gå litet närmare in på den frågan. Hela spörsmålet att införa restriktioner för vissa av östländernas diplomater i de länder där dessa representanter är verksamma har uppkommit på det sättet att Sovjetunionen har skärpt villkoren för utländska diplomaters rörelsefrihet i Sovjetunionen. Nu har det sedan gammalt varit så, att stora delar av Ryssland varit förbjudet område för i landet anställda främmande diplomater. Detta är alltså inte någon ny företeelse på något sätt. Ryssland har haft en helt annan uppfattning än andra länder av vådan att öppna landet för iakttagare från utlandet.

Dessa restriktioner skärptes emellertid för några år sedan ytterligare. Det har vidtagits skärpningar vid olika tillfällen utan att det har föranlett motsvarande restriktioner i de länder, vilkas diplomater på det viset fått sin rörelsefrihet beskuren. Den senaste gången irriterade det emellertid i hög grad åtskilliga främmande länder — detta med allt fog — att deras diplomater skulle få ännu svårare att röra sig inom Ryssland och få ännu strängare regler om vilka delar av landet de kunde befara och bese. Inom en krets av länder, som tillhörde Atlantpakten, kom man på ett sammanträde i Lissabon överens om att man skulle av reciprocitetsskäl införa liknande restriktioner gentemot ryska diplomater. Alla de närvarande länderna var inte ense om detta. Norge och Danmark ansåg sig inte böra införa några restriktioner, men de andra enades alltså om dem och har sedan infört dem.

Restriktionerna gentemot Ryssland består i allmänhet däri, att det har införts ett anmälningstvång för ryska diplomater. De skall 48 timmar i förväg meddela om de tänker resa utanför en viss räjong. Det är alltså inte nödvändigt att begära tillstånd. De har

Meddelande av utrikesministern.

rätt att resa. De får resa om de gör sin anmälan, men de är underkastade detta anmälningstvång. I själva verket torde det i praktiken inte ha förekommit, såvitt vi vet, att det har skett ingripanden på grund av detta anmälningstvång, att det har sagts att den där resplanen var inte lämplig, till den delen av landet bör ni inte bege er. Det är ju också förklarligt, eftersom motivet för att inskränka de ryska diplomaternas rörelsefrihet var reciprocitetsskäl. Man ville låta Sovjetunionen känna på samma reaktion som hade drabbat andra länder på grund av de ryska restriktionerna.

När denna fråga har diskuterats i vårt land har det nu snarare varit en annan synpunkt, ett annat motiv som har framförts, nämligen att det av säkerhetsskäl borde införas ett system av antingen krav på tillstånd eller anmälningstvång för ryska diplomater. Den närmaste orsaken har då varit de spioneriaffärer, vari diplomater från det landet har varit invecklade.

När regeringen har övervägt denna fråga har den kommit till det resultatet, att ur säkerhetssynpunkt spelar dessa restriktioner praktiskt taget ingen roll, utan de skulle motiveras uteslutande av, man kan kalla det känslomässiga skäl: eftersom ni har gjort så där, vill vi göra likadant här. Det skulle kännas som en tillfredsställelse för den svenska opinionen att alldeles motsvarande åtgärder vidtages här i landet. Regeringen har ansett att dessa rent känslomässiga skäl inte har den valören att de bör vara avgörande. Vi vill inte gärna tillämpa samma »järnridåfilosofi» som ryssarna tillämpar i sitt land. Ur vår synpunkt är det ju bara bra om främlingar lär känna vårt land. Om vi bortser från de mycket begränsade områden som är avstängda av säkerhetsskäl, så är det bara nyttigt och lämpligt, tycker vi, att främlingar får komma hit och se hur vi har det. Vi har ingenting att

dölja, tvärtom är vi angelägna att utlänningar får en riktig bild av förhållandena hos oss. Det är någonting föga tilltalande att övergå till deras system och acceptera den där »järnridåfilosofien» bara för att irriterar ryssarna på ett motsvarande sätt som de förut har irriterat oss. Vi har alltså kommit till den slutsatsen, att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl att införa sådana restriktioner. Vi har således följt samma linje som de norska och danska regeringarna har följt.

Herr Ohlin ställde en fråga till mig, vad som hade förekommit under samtal med ryske utrikesministern i New York, detta i anledning av ett omnämnande av saken i min redogörelse. Det är ju inte brukligt att referera diplomatiska samtal för offentligheten. Jag vill bara säga det, att något medgivande gavs inte från rysk sida i de frågor som jag hade haft anledning att understryka. Huvudsyftet med samtalet var emellertid att stryka under den betydelse som vi på svensk sida tillmäter de händelser som har inträffat och som samtalet rörde sig om.

Herr Ohlin riktade också en kritik emot en kommuniké som nyligen utfärdades av utrikesdepartementet i anledning av uppgifter i pressen om bildandet av en estländsk exilregering. Den skulle ha bildats i Norge, men uppgifterna om namnen på medlemmarna visade att medlemmarna var bosatta i Sverige. Såvitt jag uppfattade herr Ohlin riktigt kritiserade han inte den del av kommunikén som innebar att den främste ledamoten av denna exilregering fick motta den förmaningen, att det inte får förekomma några regeringshandlingar här i Sverige, utan herr Ohlin tycks ha fäst sig vid det första stycket i kommunikén, vilket innefattar bakgrunden och säger att politiska flyktingar generellt inte brukar tillåtas driva politisk verksamhet här i landet. Herr Ohlin opponerade sig mot denna ståndpunkt och

Meddelande av utrikesministern.

menade att det alls inte finns något hinder för utläningar att driva politik här i landet.

Ja, det har nu varit en gammal regel att politiska flyktingar, som kommer till asyllandet lastade med politiska bekymmer, politiska rancuner och politiska klagomål mot det land varifrån de har nödgats fly, inte skall lufta sina klagomål i asyllandet. De kommer hit, och de får åtnjuta asyl, men vi vill inte ha alla deras politiska problem till något slags stridsämnen inom den svenska allmänna opinionen. Det är en mycket naturlig regel. Den tillämpas, tror jag, ganska generellt, och jag tror också, att om man ser på verkligheten brukar utläningar, vare sig de är flyktingar eller inte, anse att takten bjuder dem att inte kasta sig in i det politiska livet i det land där de åtnjuter gästfrihet. Jag tror därför, att det var en helt banal upplysning för dessa flyktingar att vi har den ståndpunkten.

I fråga om Europarådet har några av talarna här tidigare i debatten uttalat sin förhoppning, att Sverige skall kunna stå kvar i denna organisation, och sin känsla av att det vore ytterst beklagligt om vi skulle känna oss tvungna att lämna den. Jag delar fullständigt dessa känslor. Det är därför jag för min del har drivit den ståndpunkten, att man inte skall göra en sådan här reform av Europarådet, vilken inte kan ha några som helst praktiska motiv. Bara för skenets skull skall man inte göra en omändring som medför att Europarådet får ett helt annat program och andra former för sin verksamhet än som varit fastställt i stadgan.

Herr Ohlin pekade på att man inom den rådgivande församlingen har försökt finna vissa utvägar för att tillmötesgå de svenska synpunkterna, men han uppmärksammade inte att det så sent som i september månad i den senaste församlingen hade inträffat,

såsom jag nämnde i min redogörelse, att församlingen hade givit en rekommendation till ministerkommittén vari föreslagits, att denna skulle begära regelbundna rapporter från Atlantrådet om försvarsfrågor och lägga rapporterna till grund för regelmässiga debatter inom Europarådet om dessa försvarsproblem. Församlingens flertal ville med andra ord att Europarådets församling skulle vara något slags parlament åt Atlantpaktsrådet, där det förut inte finns någon sådan parlamentarisk församling som man har grundat i samband med dessa andra organisationer. Då är man ju inne på tankegången att försvarsfrågorna bör bli en huvuddel av Europarådets verksamhet.

Jag vill inte gå närmare in på dessa frågor, eftersom jag inte tror att vi är mogna att ta ståndpunkt till dem nu. Vi vet inte alls vad det blir av det hela. I övrigt ansluter jag mig till de generella synpunkter som herr Edberg här tidigare har framfört.

Vidare skall jag något ta upp ett par speciella frågor. Herr Ohlin undrade om inte det prejudikat beträffande partiella tullunioner, som skapats genom att kol- och stålunionen hade erhållit ett särskilt medgivande av länder som är parter i det s. k. GATT-avtalet, skulle göra det möjligt att utan hinder av mest-gynnad-nationsklausulen få en partiell tullunion mellan de nordiska länderna erkänd. Jag vill om detta bara säga att en överflyttning av det betraktelsesätt, som sålunda tillämpats, till frågan om en partiell tullunion mellan de nordiska länderna givetvis kan diskuteras, men jag tror inte att man skall ställa för stora förhoppningar på att prejudikatet anses vara tillämpligt på en motsvarande överenskommelse mellan de nordiska länderna. När det gäller kol- och stålunionen är ju dess struktur liksom förhållandena i övrigt mycket säregna, och detta gör att man i varje fall inte kan vara säker på att en sådan aktion som

Meddelande av utrikesministern.

herr Ohlin talat om skulle vinna framgång. Men det är klart att detta är en fråga som bör uppmärksammas.

Herr Braconier efterlyste förhandlingar med Polen om ett sjöfartsavtal. Jag kan nämna att vi från svensk sida skickat över ett utkast till sådant avtal, men några muntliga förhandlingar om saken har ännu inte kommit till stånd. Senast har de blivit uppskjutna på polsk begäran.

Jag kan också försäkra herr Braconier att frågan om Raoul Wallenberg alltiämt är föremål för uppmärksamhet och verksamhet från utrikesdepartementets sida.

Jag får väl slutligen säga något även om herr Hagbergs inlägg. Han kom med en lång lista över varjehanda komprometterande besök av utländska militärer här i Sverige. Han bad om ursäkt för att han kanske inte registrerat samtliga fall, men listan hade i varje fall en ganska anmärkningsvärd längd.

Jag förstår så väl herr Hagbergs betraktelsesätt. Han utgår från den järnridåfilosofi som jag talade om förut. Varje gång en utlänning kommer på besök till landet tycker herr Hagberg att det är något av en sensation. Han anser därför att man skall teckna sig till minnes och räkna efter hur många utlänningar, allra helst utländska officerare, som kommer på besök. Vi andra ser ju inte saken på det sättet. Vi tycker att det är naturligt med besök och återbesök. Inte minst när det gäller flottan och flyget ingår det i deras fullt normala och reguljära verksamhet att de skall ge sig ut i främmande farvatten och främmande lufthav. Vi skulle inte heller önska bättre än att vi fick utbyta sådana besök med Sovjetunionen, och vi har vid flera tillfällen gjort propåer därom, men de har alltid avböjts.

Herr Hagberg kom med en liten inbjudan till Sverige att låta sitt territorialvatten få något större bredd än det för närvarande har. Jag får säga att

herr Hagbergs förslag inte förvånade mig, men jag tror inte att vi kommer att känna oss lockade av tanken. Man får nämligen ta hänsyn till att inte bara strandstaterna vid Östersjön utan alla sjöfarande nationer har intresse av att inte territorialvattnen vidgas på ett sätt som står i strid mot allmänt erkända folkrättsliga regler.

Herr Hagberg och även herr Johanson i Stockholm var inne på krigsfångefrågan i samband med behandlingen av koreafrågan i Förenta Nationerna. Herr Johansson försökte, såsom ofta sker från kommunistiskt håll, att på en gång hävda två linjer som inte går riktigt väl ihop. För det första sade han, att en vanlig regel är att krigsfångar under alla förhållanden och oberoende av sin vilja skickas hem. För det andra gjorde han gällande att det i Korea i själva verket inte finns någon krigsfånge som inte vill skickas hem. Man har inte fått vetskap om deras rätta vilja, därför att de är föremål för påtryckningar.

Det har ju emellertid från den andra sidan gjorts erbjudande om att varje som helst opartisk kontroll angående dessa krigsfångars verkliga vilja skall få företagas. De skulle alltså få tillfälle att inför en opartisk instans fullt frivilligt klara upp, om de vill återvända eller inte. Under sådana förhållanden är det väl alldeles onödigt att använda det andra av herr Johanssons argument. Det skulle räcka med det första argumentet, d. v. s. att krigsfångarna skall oberoende av sin vilja skickas hem.

Nu är det också så, att det här inte gäller tolkningen av ett redan slutet stilleståndsavtal angående behandlingen av krigsfångar, utan det är fråga om att göra ett nytt avtal, och då kan ju parterna ordna det hela som de vill. Det möter alltså inte några hinder att lösa frågan på det sätt som humaniteten i detta fall bjuder.

Herr Hagberg gjorde några reflexio-

Meddelande av utrikesministern.

ner om den amerikanska opinionens uppdrivna rädsla för Sovjet, och det kanske ligger någonting däri — det finns åtminstone i stora kretsar en sådan överdriven rädsla. Herr Hagberg talade om att man i Amerika ser flygande tefat och andra tecken på himlavalvet som skapar panik. Men vad skall man då säga om rädslan i kommunistländerna? Där ser man visserligen inte flygande tefat på himlavalvet men däremot amerikanska polisagenter på alla möjliga nyckelposter i landet, som utrikesministrar och som kommunistiska partiets generalsekreterare etc.: Dertinger i Östtyskland, Slansky i Tjeckoslovakien, Rajk i Ungern, Kostov i Bulgarien, Gomulka i Polen, Ana Pauker i Rumänien; man skulle kunna fortsätta uppräknningen mycket längre. Alla dessa, som under årtal har hyllats som gamla kommunistkämpar och betraktats som de mest värdefulla medlemmarna av partiet, befinnes plötsligen vara amerikanska polisagenter. Man förstår, om kommunisterna gripes av mindrevärdeskomplex vid tanken på att det amerikanska underrättelseväsendet fungerar så utomordentligt, att det kan tillsätta ledande befattningar i de kommunistiska länderna.

Vad skall man förresten tro om det svenska kommunistpartiet? Finns det inte amerikanska agenter där också? Är det kanske sådana, som leder kommunistpartiets politik och lyckas driva partiet till det ena valnederlaget efter det andra? Kanske är herr Johansson i Stockholm och herr Hagberg i Stockholm i själva verket amerikanska polisagenter?

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av vad utrikesministern sade beträffande rörelsefriheten för diplomaterna från östblocket. Han hänvisade till att Danmark och Norge icke har infört några restriktioner för dessa. Varken i Norge eller Danmark

har myndigheterna emellertid avslöjat spionaffärer av sådana dimensioner som i Sverige, och det är ju dock dessa avslöjanden som är bakgrunden till vår diskussion om östdiplomaternas ställning.

Enligt min uppfattning skulle en begränsning av resefriheten för de kommunistiska representanterna otvivelaktigt vara av viss betydelse för att öka kontrollmöjligheterna och främja vår inre säkerhet. Det kan inte vara riktigt att helt bortse därifrån.

Jag vill emellertid ge utrikesministern rätt i att vårt ståndpunktstagande i väsentlig grad är betingat av psykologiska hänsyn. Utrikesministern menade, att vi företräder en mera känslomässig reaktion, som regeringen icke ansett sig kunna fästa avseende vid. Men, herr talman, varje land — det må vara litet eller stort — har väl ändå vissa naturliga och rimliga anspråk på självrespekt.

Vad är det då som har skett här? Jo, två var för sig utomordentligt omfattande spionaffärer har avslöjats. Det har framgått att uppgifter utlämnats, som i fiendehand under krig skulle betyda undergång för tusentals svenska soldater och spoliera svenska försvarsanläggningar, representerande väldiga värden. Samarbetet mellan de kommunistiska spionerna och en rad ryska ambassadtjänstemän har blivit i detalj belyst. Det råder icke det ringaste tvivel om vilka som har varit uppdragsgivare och instruktörer. Allt detta har blivit till fullo klarlagt vid domstolsförhandlingar, byggda på den noggrannaste sakprövning. Men våra protester hos de ryska makt-havarna viftas hänfullt bort och möts till sist med den groteska förklaringen, att det svenska domstolsmaterialet skulle grundas på polisprovokation!

Hur skall, herr talman, den svenska allmänheten mot denna bakgrund uppfatta en underlåtenhet att vidta en så självklar åtgärd som att skärpa före-

Meddelande av utrikesministern.

skrifterna i fråga om de ryska diplomaternas resefrihet? Hur skall det uppfattas, när man vet, att våra representanter i Moskva, som i alla hänseenden har uppträtt korrekt, tvingas föra en närmast fängseliknande tillvaro? Inte ökar man självrespekten på det sättet!

All erfarenhet ger vid handen, att ett litet land, som lugnt och bestämt i handling visar, att det vill tillvarata sina elementära rättigheter, vinner respekt även på ryskt håll. Att icke utnyttja de möjligheter, som härvid står till buds, stärker däremot icke positionen.

Till sist, herr talman, skall jag bara framföra en synpunkt, som bör tillmätas viss vikt även i detta sammanhang. Stora länder kan ha råd att ge efter på sina krav, då deras trygghet bygger på de egna maktresurserna, men små länder utan sådana resurser har ett helt annat behov av att ge största möjliga eftertryck åt sina anspråk på att få sina nationella rättigheter respekterade.

Jag beklagar därför djupt, herr talman, att regeringen intagit en så negativ ståndpunkt till frågan om att genomföra en i hög grad motiverad begränsning av resefriheten för i första hand tjänstemän och funktionärer i den ryska ambassadens tjänst.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Till det herr Hjalmarson nu anfört skulle jag vilja lägga några ord.

Utrikesministern säger att det är en järnridåfilosofi att ifrågasätta en begränsning av de utländska diplomaternas rörelsefrihet. Nej, herr utrikesminister, det är fråga om något helt annat. Det är fråga om att införa de makt-havande i Östeuropa och inför världsoptionen markera en bestämd svensk hållning och en mycket bestämd reaktion mot att dessa sovjetryska diplomater ägnar sig åt att organisera spioneri mot Sverige. Om man utöver de vanliga och för alla utlänningar förbjudna

zonerna skapar något bredare förbjudna zoner för de ryska diplomaterna, då förstår nog alla att detta bl. a. syftar till att minska deras lust att göra resor in på de förbjudna zonerna. Samtidigt vore det en allmän markering av den hållning, som jag här nämnde. Det vore således inte alls fråga om någon järnridåfilosofi utan en helt naturlig reaktion.

Beträffande de politiska flyktingarna säger utrikesministern, att de generellt inte brukar tillåtas att ägna sig åt politisk verksamhet. Vilken lagbestämmelse, herr utrikesminister, är det som man här stöder sig på, och på vad sätt har den meddelats till alla politiska flyktingar? Under kriget tror jag att man brukade inskriva detta i pass och uppehållstillstånd. Detta har man emellertid upphört med, och jag trodde att det berodde på att man ansåg, att mindre stränga regler var önskvärda. Är t. ex. alla politiska föreningar bland flyktingar otillåtna? Av utrikesministerns formulering verkar det, som om detta kunde vara meningen. Utrikesministern säger att det brukar anses självklart, att flyktingar inte skall kastas in i det politiska livet i det land där de vistas. Men, herr utrikesminister, den regeln avser ju, att inga utlänningar skall blanda sig i svensk politik. Den sak det här gäller är ju, om en politisk flykting som vistats ganska länge i Sverige har möjlighet att ägna sig åt det egna landets politiska frågor, således inte några svenska politiska problem. Detta förefaller mig vara i bästa överensstämmelse med svenska traditioner, med den allmänna attityd vi har gentemot flyktingarna. Vi brukar ju inte i någon större omfattning beröva flyktingarna de rättigheter, som tillkommit andra utländska medborgare i Sverige.

Beträffande Europarådet tycktes utrikesministern vara särskilt rädd för att det skulle komma rapporter från Atlantpaktstatsaterna om det militära läget och den allmänna utvecklingen och

Meddelande av utrikesministern.

att dessa rapporter sedan skulle diskuteras i Europarådet. Men, herr utrikesminister, om de svenska delegaterna gör fullt klart att de inte deltar i en sådan debatt, kan det då vara så förfärligt om en dylik debatt äger rum inom Europarådets väggar? Verthän skulle då utvecklingen bära, frågar herr Undén. Ja, den europeiska försvarsgemenskapen och den politiska federation, som man talar om för en begränsad grupp av stater, kommer väl sannolikt att bli det organ, där dessa frågor närmare skall diskuteras. I dessa organ antog jag det var självklart att Sverige inte skulle inträda. Jag kan således inte se att det finns någon större risk för oss om man inom Europarådet diskuterar även dessa ting. Enligt min mening bör den svenska regeringen vara mindre benägen att upprepa, att om inte utvecklingen blir den eller den, så lämnar vi Europarådet. Vi borde hellre markera vår vilja att göra allt vi kan för att delta i det europeiska samarbetet på alla de punkter där det är möjligt för oss inom ramen för huvudlinjerna i vår utrikespolitik.

Om jag har någon tid kvar, herr talman, skulle jag vilja säga en sak till herr Edberg. Han talade om att utrikesministern i utrikesnämnden antytt möjligheterna av att bringa frågan om den ryska nedskjutningen av flygplanen inför Förenta Nationernas församling genom att omnämna frågan i ett anförande där. Jag vill då ställa en fråga till herr Edberg. Om nu utrikesministern på något sätt antytt, att detta var regeringens avsikt, och herr Edberg vill pressa detta uttalande att innebära att en sådan bestämd avsikt fanns redan då, hur skall man då förklara att varken statsministern eller utrikesministern i den häftiga debatt de hade med herr Hjalmarson och mig, där vi kritiserade regeringen för passivitet, inte kom på idén att tala om för det svenska folket, att regeringen hade för avsikt att ta upp saken i Förenta Nationerna?

Herr HAGBERG i Stockholm (k) kort genmäle: Herr talman! När jag hörde hur lustig utrikesministern kan vara tänkte jag på, att han inte skall glömma allvarliga erfarenheter. Jag kan nämna några stycken. Det är två av de främsta representanterna för fascismen, Mussolini i Italien och Pilsudsky i Polen, tidigare mycket framträdande medlemmar av samma åsiktsriktning som utrikesministern själv bekänner sig till. I överste Bratts nyutkomna memoarer berättar han om hur dåvarande chefen för försvarsstaben utlämnade uppgifter om vad den svenska regeringen beslutat i en viss fråga med syfte att störta denna regering. När nu våra framträdande militärer skriver i Ny Militär Tidskrift att vi inte skall försvara neutraliteten mot angripare från amerikanskt och brittiskt håll, är då utrikesministern så säker på att de under alla förhållanden kommer att vara så disciplinerade? När man på detta sätt talar om hur det går till i de folkdemokratiska länderna, då borde utrikesministern erinra sig hur man för närvarande gör i Förenta staterna. Var det inte så att när Truman skulle avgå förklarades det genast från kongresshåll, att han skulle inkallas inför kommittén mot oamerikansk verksamhet? Alla anklagelser om att 200 tjänstemän i amerikanska utrikesdepartementet är sovjetagenter vittnar ju om att man skall vara väldigt enögd om man i dessa frågor skall kunna resonera så som utrikesministern gjort.

Resonemanget om krigsfångarna i Korea, som påstås inte vilja återvända till sina länder, vill jag återföra till det rent folkrättsliga planet. Utrikesministern har erkänt, att man i de konventioner som hittills har träffats utgått ifrån att krigsfångar skall skickas hem efter krigshandlingarnas upphörande, men, säger han, man har inte förutsett att krigsfångar inte skulle vilja fara hem. Detta är bara undanmanövrar. Har en lag gett uttryckliga föreskrifter och är

Meddelande av utrikesministern.

denna lag inskriven, så skall man inte sedan skylla från sig med att någonting har inträffat som man inte tidigare kunde förutse. Är det för övrigt så sannolikt att det i alla tider och överallt har funnits krigsfångar som har velat återvända hem? Nej, allt detta är undanmanövrar och ingenting annat för att komma ifrån själva saken, nämligen att det folkrättsligt har fastslagits bestämda regler och att man bryter mot dessa regler.

När det sedan gällde frågan om territorialgränsen förklarar herr utrikesministern, att vi av hänsyn till andra sjöfararnationer inte kan bryta mot folkrättsliga regler. Om jag har läst hans skrift, som delades ut i går, riktigt, fastslås tvärtom i denna skrift, att det inte finns några folkrättsliga regler och att i varje fall tolkningen är högst olikartad i de olika länderna. Det går sålunda inte att åberopa sig på några folkrättsliga regler, när herr utrikesministern försöker ta ställning till dessa frågor. Naturligtvis skall man ta hänsyn till andra sjöfararnationer — det har utrikesministern fullständigt rätt i — men är det någonting som hindrar att man tar sådana hänsyn om man har en sjögräns som är så eller så lång.

Till slut vill jag bara konstatera, att andra frågor som jag ställde om krigsfångarnas behandling, om det påstående som skall ha kommit från regeringshåll att FN velat fred, om regeringens åtgärder för att utestänga neutralister och andra sådana ting, har lämnats obesvarade. Det brukar heta, att den som tiger samtycker.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Herr Hjalmarson uppehöll sig vid den spionageaffär som skulle utgöra bakgrund till en begränsning av ryska diplomaters rörelsefrihet. Han sade en hel del om dessa spionageaffärer, fylld av en fullt befogad indignation, men

glömde själva poängen, som var sammanhanget mellan dessa spioneriaffärer och begränsningen av diplomaternas rörelsefrihet. Om man vet, att denna begränsning inte har någon nämnvärd betydelse ur säkerhetssynpunkt, är det svårt att inse varför man skall reagera med just sådana åtgärder. Det har förekommit mycket spioneri i många länder, vari diplomater varit inblandade, men såvitt jag vet har man ändå inte vidtagit detta slags repressalieåtgärder som reaktion mot spioneriet. När den stora atomspionagehistorien i Kanada rullades upp, vidtogs inte några åtgärder av denna art såsom en reaktion efter spionprocessen. Nej, sådana åtgärder har visserligen en psykologisk bakgrund, men de har ingen rationell motivering, och jag vidhåller nog, att det är en järnridåfilosofi man tillämpar när man uppställer krav på att avstänga eller begränsa vissa diplomaters rörelsefrihet, ty åtgärderna saknar egentlig betydelse ur säkerhetssynpunkt. Skulle vi för övrigt tillämpa restriktionerna på samma sätt som man gör i de länder där sådana redan införts, skulle vi var och varannan dag få mottaga anmälningar från ryska ambassaden om att den och den tjänstemannen skall resa dit eller dit efter 48 timmar. Det skulle vara alltsammans, och någon särskilt effektiv reaktion skulle detta inte betyda.

Herr Ohlin tog upp frågan om flyktingarnas politiska verksamhet. Det är riktigt att det här gäller olika slags politisk verksamhet allt efter flyktingarnas art. Jag omnämde särskilt, att de politiska flyktingar som kommer hit medför sina egna politiska problem. Vi vill inte, att deras klagomål skall kastas ut bland den svenska allmänheten, att flyktingarna så att säga skall tvinga på oss sina problem. Både takt och säkerhet bjuder, att de flyktingar som kommit från skilda länder inte här utvecklar politisk verksamhet kring de flyktingsproblem som har mo-

Meddelande av utrikesministern.

tiverat deras ankomst. Eftersom herr Ohlin emellertid antytt, att man gjort skillnad på politiska flyktingar och andra utlänningar, fann jag mig föranlåten att påpeka att andra utlänningar över huvud taget inte brukar ägna sig åt politisk verksamhet. De har inga speciella problem hemifrån, och vanlig takt brukar avhålla dem ifrån att kasta sig i politiska strider här i landet.

I fråga om Europarådet utgick herr Ohlin ifrån att några reella förhandlingar eller överläggningar om försvarsfrågor inte skulle äga rum, även om man genomförde Edenplanen, ty de skulle helt säkert ske dels i försvarsgemenskapen mellan de sex staterna, dels i Atlantrådet. Ja, men varför skall man då tvinga på Europarådet att rent formellt syssla med försvarsfrågor? Är det inte så man får vända på saken? Om det ur saklig synpunkt är meningslöst, varför skall man då göra om Europarådets stadga bara för att ta emot rapporter, som inte blir föremål för några verkliga överläggningar och som ändå blir underlag för regelmässiga debatter? Varför skall man göra en sådan reform, som är alldeles utan praktiskt värde?

När herr Ohlin gentemot herr Edberg påstod, att det inte hade varit någon plan från regeringens sida att göra ett inlägg i generaldebatten i FN i dessa frågor, vill jag bara säga, att herr Edberg har rätt. Det hade beslutats från regeringens sida att göra det. Men vi ansåg det inte lämpligt, att för offentligheten flera månader i förväg meddela, att vi skulle göra ett inlägg i debatten. Det ligger till på ett annat sätt, om man anhängiggör ett ärende. Det sker långt i förväg. Men om det gäller ett debattinlägg, brukar man inte offentliggöra det. Men eftersom det meddelades i utrikesnämnden, borde herr Ohlin och andra medlemmar ha varit på det klara med att det var avsikten.

Till herr Hagberg vill jag bara säga, att det är förunderligt vad kommunisterna

blir legalistiska, när de kommer i några svårigheter. Här är nu plötsligt Genèvekonventionen ett hinder för en rättrogen kommunist att acceptera ett arrangemang, varigenom krigsfångar, som inte vill tillbaka till sitt hemland, får stanna. För det första är Genèvekonventionen ännu inte ratificerad av mer än ett fåtal länder, varför den inte gäller för flertalet länder i detta sammanhang. För det andra är det ju fråga om att göra ett nytt stilleståndsavtal, och då är man inte bunden av vad som kan stå i Genèvekonventionen. Om alla har enat sig om att göra ett nytt avtal, kan de göra precis som de vill.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle: Herr talman: För min del har jag precis samma minnesbild som hr Ohlin av vad som förekom, när vi diskuterade frågan om de svenska åtgärderna efter de ryska nedskjutningarna på Östersjön. Jag skall inte fördjupa mig i några detaljer, men det må, herr talman, tillåtas mig att framhålla att jag har det mycket bestämda intrycket, att utrikesministern startade ifrån en närmast rent negativ utgångspunkt, när han diskuterade dessa ting med oss och då frågan gällde, huruvida vi över huvud taget kunde göra någonting mer än att skicka den senaste noten till ryssarna i anledning av deras övergrepp.

Utrikesministern frågade apropå de konsekvenser vi borde dra av spionaffärerna: Varför skall man just reagera genom att införa restriktioner för de ryska ambassadtjänstemännens rörelsefrihet? Ja, herr talman, mitt svar är: Därför att det är den åtgärd som ter sig enklast och naturligast mot bakgrunden av de restriktioner som tillämpas mot oss. Men jag medger gärna, att också andra åtgärder kan övervägas som även utåt skulle visa vår reaktion, ehuru de kanske skulle bli tekniskt besvärligare. Men vill regeringen över hu-

vud taget diskutera några ytterligare åtgärder av detta slag, trots att ryssarna på detta häpnadsväckande sätt nonchalerat de i högsta grad befogade svenska framställningarna? Vilken är regeringens attityd? Vill man över huvud taget resonera om att göra någonting mer?

Herr OHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag har fattat utrikesministern så, att han inte vill vidhålla formuleringen av den här förklaringen från utrikesdepartementet, att flyktingar, som åtnjuter asylrätt i Sverige, icke får bedriva politisk verksamhet i landet. Det förefaller vara en klar skillnad mellan flyktingar och andra utlänningar, men formuleringen »politisk verksamhet» är så svävande att däri kan inläggas vad som helst. Något svar på frågan varför flyktingar, som har asylrätt, generellt skall behandlas annorlunda än andra utländska medborgare har jag inte fått, och därför har jag tolkat utrikesministern på så sätt, att han inte svarat på frågan, vilken paragraf det var han hänvisade till.

Nu nämnde utrikesministern, att han vid utrikesnämndens sammanträde i somras skulle ha meddelat att det var hans avsikt att dra upp frågan inför FN men att detta inte borde offentliggöras. Vad beträffar frågan om vad som förevarit i nämnden hänvisar jag bara till vad herr Hjalmarson här sagt. Vad som är fullt klart är, att utrikesministern talade om att det skulle göras en sammanställning av akterna, vilken skulle publiceras i bokform. Därutöver gavs inget besked. Men det är märkvärdigt, att i en offentlig debatt, där oppositionen argumenterar för en linje och där regeringen säger sig ha en annan linje, regeringen av traditionsbundenhet inte vill tala om vad den andra linjen innebär. Detta så mycket mer som man inte kunde peka på att det skulle vara någon olägenhet att klart visa vad

Meddelande av utrikesministern.

den linjen innebar. Det hänger tydligt inte riktigt ihop.

Vad beträffar de ryska diplomaterna, så påstod utrikesministern, att det inte finns något samband mellan deltagande i spioneri å ena sidan och minskad rörelsefrihet å den andra sidan. Jo, herr utrikesminister, det finns det. Om man t. ex. utvidgar de förbjudna zonerna för diplomater från sådana ambassader och beskickningar, vilkas medlemmar har visat benägenhet både att organisera svenskt spioneri och att själva resa i förbjudna zoner, då finns det ett naturligt samband mellan det som gett upphov till den svenska reaktionen och den form som den svenska reaktionen får.

Herr HAGBERG i Stockholm (k) kort genmäle: Herr talman! Det var enligt min mening det märkligaste försvar för regeringens ståndpunkt i denna krigsfängefråga, när utrikesministern beklagar sig över att kommunisterna blivit legalistiska. Ja, vi tycker att om man har stiftat en internationell lag, som Sveriges regering också har medverkat till, så bör den vara vägledande. I den meningen tycker vi att det är en fullt respektabel legalism, att man håller på det som folkrättsligt har fastslagits i högtidliga konventioner.

Men finns det någonting svagare och för regeringens ståndpunkt mera komprometterande än när man till förmån för sin hållning åberopar, att man inte skall vara så noga med dessa överenskommelser, framför allt när utrikesministern dessutom tillägger: i all synnerhet om alla är överens om att bryta denna s. k. lagstiftning. Nu är inte alla överens om det, men alldeles oavsett detta tror jag att den enda hållbara ståndpunkten för regeringen är att hålla sig till de överenskommelser som har träffats, de regler som uppställts både genom praktik och konvention; då står det bäst till. Det har den icke gjort i

Meddelande av utrikesministern.

detta fall, det tror jag man kan fastslå, i all synnerhet efter det senaste anförandet av herr utrikesministern.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr tammen! Till herr Ohlin vill jag säga, att oppositionens representanter inte intresserade sig för det meddelande, som jag gav om att tanken var att göra ett inlägg i generaldebatten. Jag tror inte alls att det hade inverkat på oppositionsledarnas hållning den följande tiden under valstriden, om meddelandet hade kastats ut till offentligheten. Eljest hade man väl tagit upp detta i utrikesnämnden och meddelat sin ståndpunkt till denna tanke.

Vad beträffar herr Ohlins speciella idé om att införa restriktioner för ryska diplomater på det sättet att man utvidgar nu befintliga förbjudna zoner, måste jag säga att jag inte riktigt förstår mig på tankegången. Om vi har en förbjuden zon, till exempel omkring en fästning, är den väl tilltagen så som anses vara erforderligt ur säkerhets-synpunkt. Om man då lägger till någon mil i bredd och säger, att på den milen får inte ryssarna, men väl andra diplomater komma, är det verkligen någon reaktion som kan sägas tillfredsställa de psykologiska synpunkter som från herr Ohlins sida anföres som motive-ring?

Ja, herr Hagberg, när jag säger att kommunisterna är så legalistiska menar jag att ni skjuter legalistiska argument i vägen när det gäller att klara upp er ståndpunkt. Nu söker herr Hagberg framställa det som om det skulle göra honom och hans partivänner oerhört ont att bryta mot regler, som man en gång hade fastställt rörande krigsfångarna i Genèvekonventionen. Det var naturligtvis inte alls på det sättet. Om de stater, som är invecklade i Koreafrågan, enar sig om att ordna krigsfångefrågan på ett sätt som de tycker är i

och för sig humant och lämpligt så finns det inga som helst juridiska hinder för att göra det, och det är bara undanflykt om man hänvisar till sådana hinder.

Herr von **FRIESEN** (fp): Herr tammen! Vi har alla litet var upprörts och känt oro och bestörtning över de stora naturkatastrofer som drabbat vissa delar av Europa, och det har också känts naturligt för vårt folk att inte bara i ord uttrycka sin medkänsla utan också ge mera materiell hjälp.

Men det finns också handlingar, åtgärder, som människor vidtager mot andra människor, våldsdåd, grymhet, ogärningar av olika slag, där vi har anledning att känna oss i lika hög grad upprörda, men där tyvärr våra möjligheter till ingripanden är begränsade. Under en följd av år från början av 1930-talet, bevittnade vi hur Hitler och hans kumpaner förde gangsterväldet inom Europas gränser, hur de bedrev en politik som för alla civiliserade västerländska människor tedde sig upprörande och barbarisk. Även om vi under tiden för den hitlerska maktutövningen inte hade möjlighet att säga så mycket, glädde vi oss litet var över att detta välde störtade samman. Det är emellertid beklämmande att finna, att vi nu har nått den punkt, då andra makter, andra krafter i tillvaron ser ut att driva samma politik, att nå samma grad av fullkomning i omänsklighet som vad Hitler gjorde sig skyldig till. Från andra sidan graven får han nu i dag åtskilliga budskap om ogärningar, inte bara mot tusentals enskilda människor, som har dömts med skenbart domstolsförfarande, utan också mot stora grupper av människor, som har förföljts och hotats med utplåning enbart på grund av sin ras, detta som var så förhatligt och så avskyvärt när det gällde Hitlerregimen. Dessa både regimer möts i dag. Det finns snart inte någon

Meddelande av utrikesministern.

skillnad mellan dem. När herr Johansson i Stockholm här i debatten söker göra gällande, att någon antisemitism icke föreligger i de ryska processerna mot olika grupper, t. ex. Slanskyprocessen och den nya aktionen mot en grupp läkare, av vilka flertalet var judiska, så är det bara ett uttryck för den sedvanliga sofistisk, den oärlighet, som över huvud taget präglar den kommunistiska förkunnelsen. Herr Braconier har här med uttalanden från kommunisterna själva mycket lätt kunnat leda i bevis riktigheten av ett sådant påstående. Man kunde lika gärna komma med andra dokument. Det finns en mycket utförlig stenografisk uppteckning av vad som hände i Slanskyprocessen, översatt till engelska. Jag vågar påstå, att ingen som har läst igenom detta hyser något som helst tvivel om vad det här i själva verket gäller, nämligen att här är det fråga om en antisemitism av värsta nazistiska märke. Herr Johansson i Stockholm skall inte försöka komma med några distinktioner mellan antisemitism och antisionism, som väl för ögonblicket är den tes som predikas därborta. Det går inte att upprätthålla någon sådan skillnad. Gränserna är alldeles för fina, för subtila, för att man över huvud taget skall kunna uppfatta dem.

Det skulle kunna anföras andra dokument i en debatt som denna för att visa, vad de svenska kommunisterna egentligen bär i skölden och vilka deras tänkesätt är, hur de än söker drapera detta i andra talesätt. Jag betraktar uttalandet av herr Johansson i Stockholm, att det inte föreligger någon antisemitism, såsom någonting som uttrycker förhandenvaron av något sorts dåligt samvete. Det är naturligtvis bättre att ha ett dåligt samvete än att inte ha något samvete alls. Det är tydligen inte opportunt att tala hela sanningen för närvarande. Man vet att den svenska allmänheten alltför hårt reagerar inför sådana här förbrytelser

mot mänskligheten och mot mänskliga rättigheter och mot människovärdet, för att man öppet skall bekänna sig till sådana tänkesätt, som ju Hitler faktiskt gjorde.

Men vill man få en bild av de svenska kommunisternas tankevärld, kan man läsa en bok som kom ut för inte så länge sedan, skriven av en förutvarande medlem av det kommunistiska partiet, som heter Björn Hallström. Boken heter »Jag trodde på Stalin». Det är en bok, som i sin knapphet, sin frihet från överdrifter, man kan säga konstlöshet, gör ett mycket starkare intryck än många patetiska deklamationer. Det finns där en liten scen, som är så dråplig, att jag inte kan underlåta att referera den i detta sammanhang. Den är från Hallströms kommunistiska tid, då han satt på tidningsredaktionen och hade ett samtal med en nuvarande medlem av andra kammaren — det var herr Senander. Hallström visade då för Senander några bilder, som man skulle införa i tidningen dagen därpå, föreställande vissa våldsgärningar som hade begåtts. Det samtal som sedan utspann sig mellan de båda herrarna är ganska belysande. Det visade, att det finns en skillnad mellan terror, som utföres av krafter som är motståndare till kommunisterna, och den som bedrives av kommunisterna själva. Hallström gjorde efter detta samtal samma reflexion, som jag tidigare gjort i mitt anförande, nämligen att det egentligen inte är någon skillnad mellan nazismen och kommunismen.

Utrikesministern yttrade i sitt anförande, att denna debatt syntes honom vara en fridfull tillställning och att några större meningsskiljaktigheter inte var tillfinnandes i debatten. Självfallet undantog han då den djupgående meningsskiljaktighet, som måste finnas mellan de demokratiska partierna och kommunismens företrädare här i kammaren. De talar helt olika språk. Det tjänar över huvud taget inte till något

Meddelande av utrikesministern.

att med dem föra en debatt grundad på sakliga överväganden och argumenteringar. Jag har den uppfattningen, att det under vanliga förhållanden tjänar mycket litet till att ge sig in på diskussioner med kommunisterna. De begär ju helt enkelt ingenting annat. De är glada över att få framträda i debatten, att över huvud taget få strålkastarljuset på sig, att få vara med, och många gånger gör man dem en ära, som de inte förtjänar. Emellertid är situationen i en debatt av den art som vi just nu för, alltså en utrikespolitisk debatt, den, att kommunisterna ideligen uppträder med repliker och andra anföranden. Det har den nytta med sig, att den allmänhet som tar del av denna debatt får klart för sig vilken skillnad som råder mellan dessa och företrädarna av den andra uppfattningen. Deras roll i den här diskussionen blir mera att skämmas inför offentligheten än att tjäna det syfte, som våra överläggningar i allmänhet bör ha, nämligen att övertyga och upplysa varandra eller den större allmänhet som till äventyrs lyssnar på debatten.

Herrar kommunister hade några synpunkter på anslutningen till Atlantpakten, som föreföll mer än vanligt rigorösa vid detta tillfälle. Jag hörde med en viss road förvåning hur inte ens en så övertygelsetrogen anhängare av neutralitetspolitiken som herr Pettersson i Dahl, en typisk företrädare för bondeförbundets allmänna utrikespolitiska linje, fann nåd inför herr Hagbergs i Stockholm ögon utan råkade in i ett meningsskifte. Även denna lilla episod var nyttig och välgörande.

Emellertid har så många provokatoriska frågor ställts i detta sammanhang att det kan vara nödvändigt att klargöra inställningen för att inte några missförstånd skall uppstå. Jag för min del fasthåller fortfarande vid den uppfattningen att vår hittillsvarande alliansfria linje är den enda riktiga och förnuftiga. Det finns åtskilliga medlem-

mar, som tillhör samma meningsriktning som jag men som här har en annan uppfattning. Det finns också socialdemokrater som delar den. Efter vad jag hörde alldeles nyss från första kammaren har en framträdande socialdemokrat, som åtminstone jag alltid hör på med största sympati och intresse, nämligen herr Ture Nerman, ganska tydligt ådagalagt sina sympatier för denna västliga försvarsordning. Jag tror emellertid inte att man skall låta den i och för sig naturliga och mänskliga oviljan mot åtskilligt av det som händer på andra sidan järnridån förläda sig till engagemang, som är ur vår synpunkt i hög grad okloka. Ingenting synes mig ha hänt som motiverar en ändring i denna kurs. Man skulle i detta sammanhang också kunna tillägga, att vi ganska tydligt i dessa dagar ser de svårigheter, som framför allt danskarna har av sitt medlemskap i NATO, där ordföranden i Atlantpaktsrådet, den danske utrikesministern, har måst utsättas för en mycket hårdhänt kritik i den danska riksdagen för sitt ställningstagande till förmån för militärt ingripande i områden, som är fjärran belägna ifrån hans eget land. Samma är ju förhållandet också i Norge, ehuru där kritiken kanske inte varit så utpräglad.

Ett utrikespolitiskt ställningstagande av denna vikt och innebörd är så sakligt grundat på en hel rad politiska och militära överväganden, att man inte bör blanda in sina allmänna antipatier eller sympatier för vissa förhållanden ute i världen i den debatten.

Herr talman! Min avsikt var, som också annonserats av herr Ohlin, att jag skulle uppehålla mig huvudsakligen vid Europarådet och därmed sammanhängande frågor. Men innan jag gör det skall jag bara säga ett par ord om ett meningsskifte som förevarit i denna debatt och som rör vårt ställningstagande i FN, nämligen huruvida man skulle dra frågan om de nedskjutna svenska

Meddelande av utrikesministern.

flygplanen inför FN eller rättare sagt på vilket sätt man skulle göra detta.

Det är nog riktigt som utrikesministern sade, att debatten varit fridfull. Jag måste emellertid konstatera, att den som mera markant tog upp den här frågan var dock inte någon av oppositionsledarna, utan det var en medlem av utrikesministerns eget parti, nämligen herr Edberg, som jag tyckte kanske en aning onödigt arrogant började söka sak med de båda oppositionsledarna. Han gick efter den gamla modellen: att slutresultatet har blivit bra beror på att den ståndpunkt, som regeringen intagit i denna fråga, hela tiden har varit den enda riktiga och möjliga. Jag vill till detta endast säga, att jag tror att denna historieskrivning inte är alldeles riktig. Jag har själv i likhet med herr Edberg varit närvarande vid utrikesnämndens debatter i denna fråga, och jag anser mig också kunna bestyrka att den skildring, som både herr Ohlin och mera utförligt herr Hjalmarson har lämnat av vad som har förevarit synes mig vara riktig. Men låt oss inte fortsätta att längre ödsla tid och krafter på en debatt om detta. Saken får väl anses ha förevarit, och det slutliga som kan sägas om hela denna affär är väl helt enkelt, att resultatet — som det så ofta blir i demokratiska församlingar — har blivit en växelverkan mellan regeringens och oppositionens uppfattningar, någonting som jag finner vara helt naturligt.

Utrikesministern uppehöll sig i sin redogörelse här bl. a. vid det, som lett till beslutet om Nordiska rådet, och han talade också om Europarådet. Jag skulle bara ha önskat, att den omiskänneliga värme och sympati, med vilken han talade om Nordiska rådet, också hade räckt till när han talade om Europarådet. Där uppehöll han sig enligt min mening litet för mycket vid de rådande svårigheterna i Europarådets arbete och vid de svårigheter som sammanhänge med Sveriges fortsatta deltagan-

de i detsamma, i stället för att — vilket hade syntts mig naturligare — inta en mera positiv attityd till det mycket märkliga uppbyggnadsarbete, som för närvarande pågår i Europa och om vilket vi tyvärr är alltför dåligt under rättade här i landet.

Jag begagnar tillfället att framhålla, att den svenska pressen enligt min mening alldeles för litet har sysslat med dessa spörsmål, som dock rör förhållanden och händelser, som angår länder vilka ligger ganska nära oss och av vilka vi är i hög grad beroende.

Utrikesministern talade om Edenplanen och framhöll de stora svårigheter som var förknippade med densamma, men han utgick då ifrån att detta var svårigheter som bara rörde Sverige. För min del tror jag, att han i någon mån överdrivit dessa svårigheter, även då det gällde framläggandet av Edenplanen i dess ursprungliga skick. Utrikesministern framhöll också i sin redogörelse, att det inom Europarådet rör sig om delegater, som har en högst privat mening om saker och ting. Här är det inte regeringarna som är engagerade. Det är alldeles riktigt, och det är ett ganska självklart påstående. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att samtliga sex delegater, representerande de fyra demokratiska partierna i den svenska riksdagen, vid höstsessionen i Europarådet var med om att rösta för ett bifall till rådets resolution om Edenplanen.

Nu förhåller det sig ju på det sättet, att hela frågan om Edenplanen under de senaste månaderna har kommit i ett nytt läge. Det är ganska märkligt att planerna på en förbundsrepublik i det centrala Europa, bestående av representanter för de sex länder som ingår i kol- och stålunionen, har avancerat mycket långt. Och enligt den uppfattning jag har efter att ha haft tillfälle att på nära håll följa detta arbete, kommer man med säkerhet att på något sätt se till att dessa planer blir verk-

Meddelande av utrikesministern.

lighet. Då skapas i Europas centrum en federation inte bara för frågor som rör stål och kol utan också en hel rad andra frågor, en varaktig federation av samma typ som finns i Förenta staterna och i vissa sydamerikanska länder. Då har någonting nytt och mycket märkligt inträffat, någonting som vi inte kan vara likgiltiga för, ett tillstånd som kanske kommer att påverka vårt eget ställningstagande.

Jag tror det är angeläget att här framhålla, att dessa federala strävanden i Centraleuropa, vilka svårigheter de än kan komma att ha med sig, bör följas av oss inte bara med uppmärksamt intresse utan också med en viss sympati. Ty liksom vi kan ha sympati för strävanden, som vi själva av olika skäl inte direkt kan vara med om, så kan vi också ha sympati för alla de försök som göres av fria folk att övervinna de svårigheter, som skapas av olika restriktioner, som fortfarande existerar mellan suveräna stater.

Här byggs nu efter ett ganska invecklat system upp en förbundsrepublik med ett parlament bestående av två kamrar och ett exekutivråd, samt en ministerkommitté som i vissa fall skall samarbeta med exekutivrådet. Det byggs också upp ett ekonomiskt och socialt råd, som har mycket stor betydelse, särskilt när det gäller samarbete med Europarådet. Detta är förvisso saker, som är förtjänta av ingående uppmärksamhet från vår sida. Det är också angeläget att erinra om att det finns möjligheter för andra utanför nämnda grupp på sex länder att så småningom vinna inträde i unionen som associerade stater. Detta tillhör självfallet framtiden, men händelserna utvecklar sig så snabbt även i vår egen världsdal, att vad som i dag bara ter sig som en utopi, mycket väl kan tänkas bli verklighet i morgon.

Och när man tänker på den konstruktion som Europarådet kommer att få inser man också, att Edenplanen i dess

ursprungliga form med de faror som den till äventyrs skulle inneburit för Sveriges deltagande, då vi fortfarande är anhängare av den alliansfria politiken, nu jämkats därhän att Sverige på ett mera naturligt sätt kommer att ansluta sig till gruppen av de femton staterna, det stora Europarådet, vars kärna fortfarande kommer att utgöras av de sex.

Väl är det sant att försvarsfrågor kommer att diskuteras även i fortsättningen, och utrikesministern har påmint om att församlingen har antagit en resolution, som innebär en rekommendation till ministerkommittén att studera rapporter även från NATO-organisationen. Jag undrar om man skall fästa så stor vikt vid dessa företeelser och göra dem till ett så allvarligt hinder som man gör från den svenska regeringens sida. Det är nog i själva verket inte så farligt om vi i våra händer får en och annan bok, som handlar om försvarssammanhanget. Det behöver på intet sätt strida mot den alliansfria politik som efter vad jag tror vi alla i denna församling omfattar, i varje fall det övervägande flertalet av oss. Man får inte ha en sådan skuggrädsla bara för ordet försvar eller Atlantpakt, att man alldeles upphör att använda sitt förstånd och omdöme när sådana saker kommer på tal.

För min del såg jag på denna fråga när den kom före i det europeiska parlamentets debatt i höstas på det sättet, att det här gäller att vidga vår kunskap om företeelser, som är av betydelse för oss. Vi får aldrig upphöra att studera och tillägna oss kunskaper. Även om vi i framtiden kommer att bli med i den gemensamma regeringen och ministerkommittén, där också den svenske utrikesministern blir medlem, och även om det där någon gång kommer att uppstå debatt om försvarsfrågor, är det väl inte så farligt att vi också är med; det kan ju inte röra några centrala militära eller strategiska problem.

Meddelande av utrikesministern.

Det är väl ingen människa som tror, att man släpper lös någon mera allmän debatt, allra helst i en parlamentarisk församling, om en sak, som av naturliga skäl måste vara kringgärdad med sekretess. Och som herr Ohlin påpekade finns ju den möjligheten att gå ut från sammanträdet eller att slå dövörat till och att alltså inte delta i dessa diskussioner om de till äventyrs kommer upp.

Jag noterar till sist, herr talman, med stor tillfredsställelse, att utrikesministern i en av sina repliker här i eftermiddag — mycket bestämt föreföll det mig — underströk vikten av att vi stannar kvar i Europarådet. Det är ju också den uppfattning jag har, kanske starkare uttryckt än utrikesministern kunnat eller velat göra i detta sammanhang. Jag skulle betrakta det som en djup olycka för vårt land om vi i någon framtid skulle mäla oss ut ur detta sammanhang, där vi i alla fall har möjlighet att göra oss hörda. Vi skulle då på ett katastrofalt sätt förlora good will bland den fria världens folk, bland folk där vi över huvud taget hör hemma och vilkas språk vi bildligt talat också använder.

Jag tror att arbetet i Europarådet varit värdefullt för de svenska delegater, som beretts tillfälle att på riksdagens uppdrag delta i detsamma, och jag hoppas att det i fortsättningen skall kunna från den ansvariga utrikesledningens sida ställas så att det blir möjligt att stanna kvar där. Jag tror inte att det kommer att resas några allvarliga hinder härför från de andra staternas sida. Jag har den uppfattningen att man anser, att också det lilla Sveriges medverkan i detta sammanhang är betydelsefull för den stora västeuropeiska demokratiens helhet.

Herr förste vice talmannen övertog härefter ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k) kort genmäle: Herr talman! En gallupundersökning i Västtyskland visade nyligen att 49 procent av befolkningen delade Hitlers uppfattning. Det oroar inte herr von Friesen att Hitlers gamla stövelknektar, de som godkände utrotningen av sex miljoner judar, är den västerländska demokratiens stora stöttrupp mot öster. Däremot upprepar han vad som är en propagandalögn och ingenting annat. Varken herr Braconier eller herr von Friesen kan finna något antisemitiskt uttalande i någon kommunistisk skrift. De kan finna uttalanden mot vissa yttringar av ledande sionistisk politik, men jag citerade Nils Lindh, när han säger att det är oriktigt att sätta likhetstecken mellan antisionism och antisemitism. Det sitter judar på viktiga poster i regeringarna i Sovjet, Polen och Ungern. Ilja Ehrenburg fick nyss Stalinpriset och tre ledande artister från Sovjetunionen som nu konserterar i England är judar. Kommunisterna i Israel protesterar mot sionismens politik. Tror ni att också de är antisemiter? Det hela är en propagandalögn och ingenting annat, och herrar Braconier och von Friesen får leta hur länge de vill efter några sådana exempel. De skall inte finna ett enda exempel på att någon i dessa länder förföljes på grund av att han tillhör en viss ras. Däremot fick jag i mitt postfack här i riksdagen nyss ett svenskt antisemitiskt flygblad från Einar Åberg med rubriken »Bakom kommunismen står juden».

Jag gratulerar herr von Friesen, om han vill stödja sig på Björn Hallström, som vi inte behöver ägna många ord. Då är han lika hjälplös som Hjalmarson när han skall gå till utrikespolitisk aktion och bara har Fritjof Enbom att hålla i handen, ty någon bevisning har han inte.

Det var ett olyckligt exempel herr von Friesen valde då han yttrade, att frågan om terror bedöms olika i olika

Meddelande av utrikesministern.

länder. Ty vad är det herr von Friesen och andra har gjort här? Ni anklagar folk för brott som bevisligen icke är begånget, och ni ömmar för fångar som eventuellt någon gång i framtiden skulle med våld motsätta sig att sändas hem. Men man har hittills i debatten icke haft ett ord att säga om det av Röda korset fastslagna faktum, att 3 000 värnlösa fångar skjutits ned med amerikanska kulsprutor. Sover samvetet på den punkten?

Herr von FRIESEN (fp) kort genmäle: Herr talman! Den där gallupundersökningen och de siffror som herr Johansson i Stockholm nyss åberopade är lika sanningsenliga som det mesta som presteras från kommunistiskt håll i denna kammare eller annorstädes. Jag vill gärna medge att det av en olyckshändelse kommer ett och annat sanningskorn in i den kommunistiska förkunnelsen, men det är så svårt att skala ut dem och de har i och för sig inte något värde mot bakgrunden av herr Johanssons falska upplysningar om exempelvis de 49 procenten. Men *även om* denna siffra vore riktig, herr talman, är det inte i främsta rummet vi som känner oss belåtna därmed, utan det är i stället herr Johansson och hans uppdragsgivare. Ty hela den antisemitiska och antisemitiska politik som bedrivs österifrån har till syfte att uppamma nazistiska strävanden i Tyskland lika väl som den har till syfte att locka arabländernas folk. Detta är den kallblodiga beräkning som ligger bakom hela denna politik. Det gör den inte mindre ruskig.

Herr EDBERG (s) kort genmäle: Herr talman! När herr Johansson i Stockholm försökte förneka att man nu ser tecken till en ny antisemitism inom de s. k. folkdemokratierna kom jag — hur makabert sammanhanget än är — att tänka på en schlager som var mycket populär i Frankrike för några år sedan.

Den hette »Tout va très bien, madame la marquise». Den handlade om en dam som ringde hem för att höra hur det stod till hemma i huset, och betjänten svarade: »Allt är utomordentligt bra, madame la marquise.» Först på fjärde frågan bekvämade han sig att svara att en del kanske ändå inte var så bra, att man inte skulle kunna tänka sig det annorlunda. Huset hade brunnit ned, maken hade begått självmord — det fanns som sagt en del som skulle kunna vara annorlunda. Men i stort sett var det bra!

Herr Johansson i Stockholm kan över huvud taget icke finna något som icke är bra inom östdemokratierna. Varken på fjärde frågan eller på den hundra skulle han kunna bekväma sig till att vidgå, att där finns företeelser som ur rent allmänmänskliga synpunkter måste väcka den starkaste reaktion. Han har sitt uppdrag att utföra och han gör det även när han försvarar och söker bortförklara de tendenser till en ny antisemitism, som ändå är uppenbara i en rad av östblocksländerna.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k) kort genmäle: Herr talman! Herrar Edberg och von Friesen får försöka komma med något annat än undanflykter. Jag ber er ge ett enda exempel på att någon på grund av sin ras förföljes i Sovjetunionen och folkdemokratierna. Ett enda!

Sedan vill jag bara påpeka för herr von Friesen: gallupundersökningen var inte kommunistisk. Jag hämtade ifrågasvarande exempel ur herr von Friesens egen partipress.

Herr BRACONIER (h) kort genmäle: Herr talman! Bara några ord. Herr Johansson i Stockholm gjorde med starkt patos gällande att det föreligger inga bevis för att man i Sovjetunionen för någon antisemitisk politik. Jag hänvisade i mitt anförande till moskvatidningen »Den nya tiden». Jag skall nu

Meddelande av utrikesministern.

bara, för att inte uppehålla kammaren för länge, därur läsa upp ett enda citat som visar, hur man där jämställer en hel ras och påstår att den bedriver en kampanj mot alla demokratiens värden. »Sionisterna», heter det, »som understödjer de amerikanska imperialisternas politik, vilken går ut på att släppa löst ett nytt världskrig . . .» etc. Vidare: »Sionismens ledare, som sålt sig åt den amerikanska imperialismen, har ställt sina organisationer och föreningar i det amerikanska underrättelseväsendets tjänst. Processen mot Slanskyv sammansvurna band i Prag helt nyligen har visat detta med full klarhet.»

Alltså: här gäller det framstående kommunistiska ledare, som på grund av att de tillhör sionismen anklagas för att gå emot demokratien och för att anstifta ett världskrig. Man riktar således anklagelser mot rasen, i detta fall företrädd av f. d. kommunistledare, som av kommunisterna tidigare hälsats som frihetshjältar.

Herr STÅHL (fp): Herr talman! Först en kort reflexion i anslutning till det meningsskifte, som nyss har förekommit mellan hans excellens utrikesministern och herr Ohlin om begränsning av de ryska diplomaternas rörelsefrihet. Jag fick det intrycket, när jag hörde utrikesministern, att han band sig mycket hårt för att denna rörelsefrihet inte skulle inskränkas, och jag satt och hoppades att han drevs till den där hårdheten av det rent diskussionsmässiga sammanhanget. Jag vill uttala den förhoppningen, att hans uttalande inte får tolkas så, att han på denna punkt har bundit sig för framtiden, utan att regeringen verkligen har alla möjligheter öppna. Vi behöver ju bara tänka oss, att det skulle uppdagas ett nytt fruktansvärt spioneri som ryska diplomater hade deltagit i, för att inse hur viktigt det är att regeringen verkligen har fria händer att handla och handla effektivt till landets skydd.

Jag skall inte intressera mig för de ryska grammofonskivor, som herrar Johansson i Stockholm och Hagberg i Stockholm spelar här i kammaren. De är så falska och monotona, att de på ett vis får större uppmärksamhet än vad de egentligen är värda. Men jag skulle till detta sista påstående om att det inte finns några bevis för antisemitiska förföljelser i Sovjetunionen vilja säga, att herr Johansson kan gå ut i tidningsrummet och läsa en av dagens morgontidningar. Där berättar en baptistpastor, som nyss kommit hem från Berlin, om den senaste skörden från Östtyskland på 2 500 människor under en dag, som har flytt fullkomligt utblottade i skräck för den välsignade regim som finns där i landet och som herr Johansson är en så varm vän av.

Tidningens sagesman berättar också ganska utförligt om framfarten mot judarna på den östra sidan om järnridån. Herrar von Friesen och Braconier har fullkomligt rätt i att det är rent orimligt, när man här från kommunisthåll försöker låtsas som om det inte skulle förekomma någon antisemitism.

Jag måste också — jag känner mig uppfordrad till det av rent rättvisepatos — säga ett ord om herr Johanssons i Stockholm sätt att referera herr Ture Nerman i första kammaren, eftersom herr Nerman inte är i tillfälle att försvara sig här. Jag hörde också herr Nermans anförande och jag delar inte alls alla synpunkter som han hade. Men herr Nermans anförande var en flammande bekännelse till friheten — jag vågar säga en ganska gripande bekännelse — och det är väl det som gör att herr Johansson känner sig så djupt och illa berörd. Nu säger herr Johansson att herr Nerman har påstått att han vill dra ut i ett befrielsekrig för att förlösa både Kommunistkinas och Sovjetunionens folk. Så uttalar herr Johansson den förhoppningen, att herr Nerman inte får den svenska ungdomen med sig i detta krig.

Meddelande av utrikesministern.

Så refererar herr Johansson i Stockholm herr Nerman, churu herr Nerman uttryckligen — vilket jag efter herr Johanssons anförande ytterligare har förvisst mig om — med mycket stor intensitet betonat att han inte på något sätt avsåg våldshandlingar utan att han hoppades på befrielse och frihet för dessa folk i annan ordning.

När man hör det kommunistiska talet om härligheten på andra sidan järnridån kommer man, herr talman, om man som jag har haft förmånen att delta i Förenta Nationernas höstsession, att tänka på de tjecker, polacker och ukrainare som satt där ute vid denna session. Så fort de öppnade sin mun talade de om Röda armén som befriare i Tjeckoslovakien eller i Polen eller i något annat land. Jag vågar säga att det var samma devota förljugenhet som här talar ur kommunisternas mun. Men det gjorde ett något kusligt intryck när detta tal ackompanjerades av ekot från exekutionsplutonerna nere i Prag, som efter Slansky-processen hade att exekvera den ena efter den andra av ledargestalterna i Tjeckoslovakien, som några år tidigare hade suttit på precis samma stolar, där nu dessa devota delegater satt och talade om Röda armén som befriare.

Herr Johansson och herr Hagberg kan leva högt på att de har råkat födas och bli kommunister i ett fritt land, där det inte är någon risk för att de själva drabbas av det s. k. rättssystem, som finns på andra sidan järnridån. Det är egentligen ganska upprörande — jag kan inte dölja mina känslor, herr talman — att svenska medborgare på detta sätt kan missbruka den frihet, som är dem given.

Men de förstår ingenting av friheten. Jag hade tillfälle att i Amerika träffa en del av de unga pojkar, som kom från Korea, och jag hade också tillfälle att se ganska många, som reste dit ut, och att se anförvanter, som följde sina söner och sina bröder ner till järnvägs-

stationen, när de skulle resa. Jag måste säga, att först då får man en klar bild av vilket offer det ändå är för det amerikanska folket att på detta sätt skicka sina pojkar till det inferno som kriget i Korea av allt att döma är. Den senaste siffran som jag såg på förlusterna för amerikaner där ute var 129 000. Då förstår man att det verkligen är ett offer för friheten, som inte minst vi här i Europa har anledning att med ödmjukhet konstatera och att vara tacksamma för. De pojkar som reser dit ut och de föräldrar och de hustrur som offerar sina söner och sina män för detta krig i Korea, de har upplevat innebörden i det ord som den nye presidenten Eisenhower använde vid sin installation och som redan har blivit bevingat, nämligen att soldatens ränsel dock är lättare att bära än slavens boja. De vet att detta är ett offer som de måste ta för friheten i världen och att det här bittra kriget trots allt måste kämpas till ett slut. För kommunisterna är slavens boja lättare än soldatens ränsel. Det är det, herr talman, som är den stora skillnaden. Och det är den som är frihetsvännernas adelsmärke i jämförelse med den som hyllar sig till slavmoralen.

Jag skulle också, herr talman, vilja säga ett ord i det kapitel som här tidigare har berörts både i regeringsförklaringen och senast av herr Edberg om den förvandling som pågår ute i de stora folkhaven i Asien, Afrika och Latinamerika, de s. k. underutvecklade folkens uppmarsch. Vi har länge hört mullret ur detta folkhav. Men det är alldeles omisskännligt, att vi nu alla blir konfronterade med det. Medvetandet både om de mänskliga rättigheterna och om rätten till en dräglig och människovärdig tillvaro har kommit till klarare uttryck i år än någonsin tidigare. En rörelse är på väg, och den angår oss i mycket hög grad här i Sveriges riksdag. Jag vet inte om de ärade kamraterna här i kammaren har

Meddelande av utrikesministern.

observerat tredje huvudtiteln, som för hjälp i internationella sammanhang upptar ett belopp dels på tilläggsstat för nu löpande budgetår och dels på det kommande budgetårets stat på sammanlagt 8 miljoner kronor. Det är en liten del av det ofantliga som här måste göras.

Men jag har ett intryck av, herr talman, att de uppoffringar som de industriellt utvecklade folken här måste göra är en billig försäkringspremie för att i grevens tid, kanske i elfte timmen, rädda freden och lugnet och det internationella samarbetet ute i de väldiga kontinenter som det här gäller. Indien har 360 miljoner människor, den mohammedanska världen 225 miljoner och Afrikas fastland 150 å 200 miljoner. Det är dessa människor som nu kräver sin rätt på ett annat sätt än hittills.

Jag erinrar om att i debatten om den sydafrikanska rasdiskriminationen i första utskottet i Förenta Nationerna den pakistanske representanten uttalade att de övergrepp, som hade begåtts av en vit befolkning på några få miljoner mot de svarta och även mot den indiska befolkningen, gav de svarta full rätt att göra revolt, att kasta oket av sig och ta sin egen makt.

Jag hittade i en skildring i *Industria*, skriven av fil. mag. Sixten Heppling, några rader som jag skulle vilja läsa upp därför att de bättre än det mesta annat man får se i detta sammanhang konkret illustrerar det här problemet: »Medan den egyptiska jordbruksarbetaren får vara glad för en årsinkomst på 150 kronor, lyfter hans amerikanske kollega en lön som absolut taget säkerligen är 30 eller 40 gånger större. Då den svenske studenten avslutar sina studier och kanske ingår äktenskap, lutar afganens liv mot sitt slut. Medan den irakiske bondens trähacka studsar mot en av torkan sprucken jordskorpa eller den burmanske risodlaren spänner sina söner och döttrar för den primi-

tiva träplogen, brummar 2 400 000 traktorer fram över Förenta staternas åkrar och fält. Ännu innan den svenska flickan slutat intressera sig för dockor, ingår den indiska flickan äktenskap och skulle, om hon kunde läsa statistik, veta att hon kan se fram mot 13 barnsängar, att minst tre av hennes barn kommer att dö före ett års ålder, att ett skall vara dödfött och att ett med en smula tur kanske kan få en chans att lära sig skriva sitt namn.»

Detta är i några korta ord det jätteproblem som närmar sig oss, de utvecklade folken, det problem som aktualiseras för varje dag och som vi måste ta ställning till. Vi har också redan gjort det. Jag påminner om att Internationella banken har till de folk som det här gäller utlånat ett kapital på 1 300 miljoner dollar, och att alla länderna i den västliga delen av världen, utöver vad utrikesministern tidigare nämnde här om fjärdepunktsprogrammet och samväldets hjälpprogram, satsar betydande belopp för att hjälpa de underutvecklade folken till självhjälp.

Det är också anmärkningsvärt, herr talman, att i denna hjälp deltar icke länderna öster om järnridån. Från deras håll kommer intet bidrag, medan de däremot utvecklar en kallblodig energi på att underblåsa varje anledning till missnöje, misstämning och avundsjuka som kan föreligga. Icke minst detta gör att vi på vårt håll måste vara medvetna om behovet att kanske något dämpa den sparsamhets- och försiktighetsinställning, som vi av på många sätt respektabla skäl hittills har intagit.

Detta problem kom att alldeles speciellt belysas vid Unesco-konferensen nu under hösten, där Sverige på grund av en tillfällighet — vår chefsdelegat valdes till ordförande i budgetutskottet, ett för honom och för Sverige mycket hedrande uppdrag — kom att få klä skott för ett besparingsprogram som i och för sig var fullt riktigt och lojalt,

Meddelande av utrikesministern.

därför att det syftade till en försiktigare och måttligare administration, men som ute i världen och även i svenska publikationer har uppfattats som om Sverige här skulle gå i spetsen för en nedskärning av hjälpprogrammet till de underutvecklade folken. Jag håller regeringen räkning för den ökning som har skett i anslagsprogrammet, och jag hoppas att, när vi ganska snart kommer till att rösta om tredje huvudtiteln, det då inte skall bli några meningsskiljaktigheter om att vi här måste göra vårt. Jag satt just i går kväll när jag tänkte över detta, herr talman, och räknade ut att om vi med detta belopp kommer upp till låt oss säga 20 miljoner kronor till internationella ändamål så är det i alla fall inte stort mer än en biografbiljett per år och svensk medborgare. Man kan ju inte säga att vårt bidrag under sådana förhållanden är nedtygande på det svenska folkhushållet. Jag hoppas att de kommittéer, som regeringen har tillsatt för detta ändamål, skall kunna finna uppslag så att dessa pengar kommer till allra bästa användning. Vi måste handla så, att vår roll icke skall behöva ute i internationella sammanhang komma i den felaktiga belysning, som den har gjort vid årets Unesco-konferens.

Att alla anklagelser som har riktats emot Unesco-delegationen därvidlag är felaktiga framgår inte minst tydligt av det klagande, som delegationens ordförande har gjort häromdagen i en tidning där han säger: »I länder som Sverige, fjärran från de aktuella motsättningarna, är det mycket få människor som har insett hur allvarlig krisen i det internationella samarbetet är.» Han tillägger: »Unesco skulle kunna göra mycket mer än vad det nu förmår göra för att skapa en anda av förtroende och good-will mellan de högt utvecklade länderna och de andra. Upplýsning om rasfördomar, kamp mot analfabetismen, skolundervisning som väg till ökad produktion, grundande av biblio-

tek, högre skolor och laboratorier. Om folkopinionen i de länder, som har pengarna, kan vinnas för att överge den hittillsvarande ljumma inställningen till själva grundproblemet: de internationella FN-organisationernas roll i världspolitikerna, då först öppnar sig vägar mot en ljusare framtid.»

Det är glädjande att kunna konstatera, att länderna i väster är medvetna om detta problem och också villiga att göra vad på dem ankommer för att hjälpa de s. k. underutvecklade folken fram till det stadium där de kan hjälpa sig själva. Detta betyder ingalunda att man skall ge efter för allt. Många propåer och hugskott kommer, som vi icke kan ansluta oss till. Men, herr talman, det gäller att vi visar vår goda vilja. Eftersom jag tror att detta är ett av de världsproblem som rullar upp sig just nu och som kommer att dominera det mellanfolkliga samarbetet för årtionden framåt, är det viktigt att vi här i Sveriges riksdag, vi som bekänner oss till friheten och till en fredlig utveckling och till samarbetet mellan alla jordens folk, från början är medvetna om att även vi skall göra vår plikt och att vi skall göra den med glädje.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr HALLÉN (s): Herr talman! Då jag vid fjolårets vårriksdag interpellade regeringen och närmast då utrikesministern i frågan om de främmande ambassadernas rörelsefrihet, fick jag det beskedet att saken skulle övervägas inom regeringen. Sedermera hade ju utrikesministern en konferens med de norska och danska utrikesdepartementen, varvid man beslöt att man inte skulle vidtaga några åtgärder alls. Det beskedet har också framgått av dagens debatt. Jag skall inte förlänga den delen av debatten. Vi har hört skälen både för och emot. Man har som det väsentligaste skälet åberopat att en sådan

Meddelande av utrikesministern.

spärråtgärd emot dessa utläningar från öststaterna är ineffektiv och att de ambassader, som är intresserade av våra försvarsförhållanden, ju kan genom sina svenska medhjälpare bli tillräckligt informerade utan att röra på sig alls. Man måste nog ge utrikesministern rätt däri och även i vad han sade — vilket ingen har sagt emot — om att vi inte skall hemfalla åt någon kitslig och småaktig nälstingspolitik i stil med den som Ryssland för gentemot de främmande ambassaderna.

Jag skulle emellertid, herr talman, vilja framhålla, att även om sådana restriktioner icke har något effektivt värde ur säkerhetssynpunkt har de likväl, vilket flera talare vitsordat, ett psykologiskt värde. En sådan åtgärd skulle flertalet människor i vårt land hälsa med sympati. Den skulle vidare ha en viss effekt med tanke på att det här gäller länder och folk, där man inte respekterar stort annat än det konkreta handlandet. Man får icke underskatta betydelsen av detta. Utrikesministern har sagt, att det vore något slags järnridåfilosofi att genomföra restriktioner för dessa utläningar. Först och främst syftar jag emellertid på de utläningar, som är medlemmar av eller knutna till respektive länders ambassader. Några andra utläningar från öststaterna finns praktiskt taget icke i vårt land. En rysk eller tjeckisk privatperson får ju inte resa hit utan någon form av statligt medgivande.

Utrikesministern sade, att det är nyttigt för främlingar att få en riktig bild av vårt land och att vi inte skall vara rädda för insyn. Det är alldeles riktigt, så länge det gäller främlingar från demokratiska länder, som man kan räkna med kommer att göra objektiva reportage för att delge sina landsmän. Men vi vet, att om de främlingar, som kommer från järnridåns östra sida, gör objektiva reportage och vidarebefordrar dessa till de hemmavarande i tal eller skrift, så riskerar de att förlora livet

eller i varje fall friheten. Under sådana förhållanden har det ur informations-synpunkt ganska liten betydelse om de får resa fritt omkring eller icke.

Jag har alltså, herr talman, den ståndpunkten, att man till den rad fridlysta områden kring permanenta befästningsanläggningar, som vi nu har i vårt land, skulle kunna lägga åtskilligt mera genom att för ifrågavarande länders medborgare avstänga landsdelar, som ur försvarssynpunkt är särskilt betydelsefulla.

Man kan fråga sig, om det tjänar någonting till att diskutera så mycket med kommunisterna som vi har gjort i dag. Men det är lika illa, om man tiger, ty då heter det i deras press, att deras argument står oemotsagda på grund av sin inneboende sanning. Tar man upp deras argument till vederläggning, begagnar de naturligtvis med all rätt kammarens talarstol för att driva sin säregna propaganda, och den är verkligen säregen.

Jag har i min hand ett nummer av Ny Dag från den 3 februari i år. Det framhålles där beträffande översvämningarna i Holland, att holländarna skulle ha klarat sig bättre mot Atlanten, om de icke varit med i Atlantpakten. Kan kammaren tänka sig något mera strålande uttryck för politisk naivitet? Man menar alltså, att holländarna genom att ha fått satsa pengar till sitt försvar har måst försumma sina skyddsanordningar mot Atlanten.

Vi vet, att den ohyggliga olyckan beror på olyckligt sammanfallande atmosfäriska omständigheter. Det var inte bara orkanen utan åtskilligt annat som orsakade en översvämning, som den holländska sakkunskapen på detta område inte ens hade kunnat tro vara möjlig. Det hade varit en annan sak, om man hade debatterat detta i årtal och om folket hade varit delat i grupper, så att några sagt att det varit mycket viktigare att bygga upp skyddsvärnet mot Atlanten än att stärka försva-

Meddelande av utrikesministern.

ret. Någon sådan problemställning har emellertid inte funnits, varför detta är en naiv konstruktion och ingenting annat, men sådant tjänar det inte mycket till att tala om.

En kommunistisk talare i dag nämnde något om att den svenska nyhetsförmedlingen brister — jag tror att det rörde eventuella övergrepp mot koreanska fångar. Hur vågar man från den sidan tala om en bristfällig nyhetsförmedling? Alla människor drar ju på mun, när de får höra talas om den ryska s. k. nyhetsförmedlingen. Jag är övertygad om att man samvetsgrant undanhåller de ryska tidningsläsarna t. ex. alla uppgifter om de politiska valen i andra länder. Har det stått i Pravda, Izvestia eller andra tidningar, att det vid de sista valen i England avgavs 28 miljoner icke-kommunistiska röster och 22 000 kommunistiska? Detta liksom uppgifter om valen i Sverige, Norge, Danmark, Holland, Belgien, ja, kanske även Frankrike och Italien, är säkert gift som icke får meddelas i pressen. Sådant tiger man ihjäl, ty det skulle kunna ha gynnsam effekt på tänkande och opinionsbildning.

Ledamöterna och suppleanterna i utrikesnämnden får i svensk översättning utdrag av nyheterna från den ryska radion. Låt vara att det i Ryssland är avsett för hemmakonsumtion, så är det i alla fall ett häpnadsväckande exempel på den ryska nyhetsförmedlingen. I sanningens namn måste jag erkänna, att denna har modifierats åtskilligt under de sista åren, men för några år sedan kunde man läsa om vilka ohyggliga förhållanden Sveriges arbetare befann sig i. De var inte bara bostadslösa utan de levde i jordkulor och de svält och utsattes ofta för blodiga förföljelser från polisen. Ett underbart sätt att informera sina landsmän om läget i världen! Men det ligger i regimen politik att till allt pris i världen framställa förhållandena väster om järnridån såsom ett helvete, un-

der det att hart när paradisiska eller åtminstone i stort sett utmärkta förhållanden säges råda på den östra sidan.

Utrikesministern ansåg att vi inte skall vara rädda för insyn i vårt lands förhållanden. Jag skulle, herr talman, på tal om järnridån vilja säga, att det kanske inte så mycket är insynen, som man på andra sidan järnridån fruktar, utan fastmer utsynen, d. v. s. att de som lever under denna regim skulle som fria medborgare få resa ut och fritt göra sina iakttagelser. Vi minns t. ex. hur det var vid olympiska spelen. Fastän dessa ägde rum bara några timmars resa från den ryska gränsen, fick frånsett de tävlande ingen människa resa dit från Ryssland. Vore det inte tänkbart att låta dessa Sovjetunionens hjältar, stachanover och andra, som åtminstone att döma av pressen ibland får stora belöningar, utan kontroll och gisslan och allt annat resa ut som fria medborgare? Nej, man utestänger alla från möjligheten till en utsyn över yttervärlden.

Vad jag här sagt är, herr talman, inte bara ett exempel på hur tät och effektiv järnridån är utan också ett exempel på på någonting annat. Det kanske låter som en paradox, men jag vill sluta med att säga att för mig är tillvaron av den bastanta järnridån ett tecken som i det långa loppet ter sig ganska löftesrikt. Den visar nämligen att det finns en makt i världen, som den kommunistiska regimen, i vilket land det vara må, verkligen fruktar, och det är den sakliga, objektiva kunskapen och sanningen. Mot dem kämpar man i det långa loppet alltid förgäves, och jag är absolut övertygad om att efter all den brutala terror och allt det ohyggliga, som vi fått läsa om och som, om det bara till en bråkdel vore sant, ändå är tillräckligt fasaväckande, skall en dag komma, då allt detta försvinner och den objektiva sanningen bryter igenom lika väl på den ena sidan järnridån som på den andra. Vi som bor på den västliga sidan

Meddelande av utrikesministern.

fruktar inte denna insyn. Frånsett våra militära försvarsanordningar finns det ingenting, som vi inte vill låta människor resa omkring och ta del av, utan att de skall behandlas som en fårscock och ha med sig reseledare som ordnar allting. Människor får komma och resa hur de vill här i landet, men det får inte ske i länderna öster om järnridån, ty där fruktar man någonting.

Detta är, menar jag, mitt i dagens dystra läge en hoppfull tendens, som inte skall underskattas.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k) kort genmäle: Herr talman! Min uppmaning att ange ett enda exempel på personer, som förföljts därför att de tillhört en viss ras, försökte herr Bracconier klara av genom att tala om den kritik som anförts mot vissa av sionisternas åtgärder. Har man i Sydsvenska Dagbladet så enkla vanor när det gäller att umgås med fakta?

När herr Ståhl anklagar mig för att jag oriktigt citerat Ture Nerman, är det herr Ståhl som hört fel. Såsom jag sade, hade jag inte tillfälle att lyssna till herr Nermans anförande, men jag citerade ordagrant vad han skrivit i Vecko-Journalen, och herr Ståhl kan få låna denna artikel. Det heter där, att det inte är moraliskt att rygga tillbaka för i nödfall ett krig för att »befria» även ryssar och kineser.

Herr Ståhl uttrycker sig amerikanskt och citerar Eisenhowers ord om den som hellre bär soldatens ränsel än slavens bojor. Jag erinrar om att enligt Dagens Nyheter har 47 000 amerikanska soldater deserterat, därför att de anser kriget i Korea vara ett krig, ett smutsigt kolonialkrig. Det är ju en rätt hög procent i en armé av den storlek som det här gäller.

Vidare talar herr Ståhl om devota hyllningar till Sovjet för att ha räddat världen från nazismen. Men var det inte Sovjet, som gav de största offren i denna kamp? Skulle man inte på 10-års-

dagen av slaget om Stalingrad kunna få även herr Ståhl att erkänna det?

Jag måste erinra herr Hallén om mina gamla tvister med honom för att han inte hållit sig till åttonde budet. Vad jag sagt om den saken står sig. I den artikel ur Ny Dag, som herr Hallén här citerade — jag tar bara detta exempel — säges det att övervinnandet av skadorna i Holland och förebyggandet av nya skador inte kan få samma omfattning som fallet skulle ha varit, om landet stått utanför Atlantpakten och inte behövt anslå så mycket till rustningar. Vidare framhålles i artikeln att det ännu är oklart, om denna naturkatastrof haft så stor omfattning, att intet mänskligt förutseende kunnat räkna därmed. Men det är ett faktum, herr Hallén, att både när det gäller översvämningarna i Holland och vid Po har det långt tidigare förekommit debatt om saken, och säkert skulle åtskilligt ha kunnat göras för att förebygga sådana översvämningar.

Vid den ålder, som herr Hallén nu kommit till, vågar jag inte för hans del hoppas på någon bättring. När han alltid, utan att ta hänsyn till åttonde budet, riktar sina anklagelser mot öststaterna och när han driver sin skrämselfpropaganda, kommer jag att tänka på en annan gammal prost, nämligen den som skrämde folket för yttersta domen. Men han ångrade sig, när han såg hur rädda de blev, och sade: »Kära bröder och systrar! Det torde vara lögn alltihop!» Det återstår för herr Hallén att nu inför sin 70-årsdag komma till samma klarhet om sina egna synder mot åttonde budet i skrämselfns tecken.

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! I ett av de rätt talrika inlägg, som min namne på stockholmsbanken gjort i dag, fälldes ett uttryck som jag kom att fästa mig vid. Han fördömde vad han kallade krigets krafter och tilllade någon stund senare ungefär följande: Alla motsättningar mellan folken

Meddelande av utrikesministern.

kan utjämnas genom förhandlingar, bara viljan därtill funnes. Ja, herr Hagberg i Stockholm, bara viljan därtill funnes! Jag skall tillåta mig att med ett par konkreta exempel belysa herr Hagbergs uttalande, och jag skulle vara utomordentligt intresserad, om herr Hagberg kunde vederlägga något av vad jag kommer att framföra.

På ruinerna av det förolyckade Nationernas förbund byggde vi efter det senaste världskriget Förenta Nationerna, en fredens organisation, hälsad med varma förhoppningar av en hel värld. Det centrala organet i Förenta Nationerna är, som vi alla vet, säkerhetsrådet. Hur fungerar detta säkerhetsråd i fredens, samförståndets och den internationella utjämnings tjänst för närvarande? Måste vi inte tyvärr säga oss, att dess effektivitet blivit högst väsentligt nedsatt på grund av den användning av vetorätten, som en av de permanenta medlemmarna av säkerhetsrådet praktiserar? Jag skall nämna ett par siffror, som kanske inte är alldeles bekanta för kammarens ledamöter men som onekligen, tycker jag, är ganska intressanta och skulle kunna passa i en debatt som denna.

Vid 55 tillfällen har under de senaste åren den sovjetryske representanten i säkerhetsrådet genom sitt veto omöjliggjort ett beslut från rådets sida. Enbart i frågor rörande inträdesansökningar har den sovjetryske representanten nedlagt sitt veto 28 gånger; vid fem tillfällen har han nedlagt sitt veto mot ett inval i Förenta nationerna av Italien.

Jag tar ett par andra exempel! Försöken att göra slut på fientligheterna i Korea har föranlett tre veton från rysk sida. Försöken att få till stånd en internationell kontroll av rustningarna har föranlett fyra veton från samma håll. Förslaget om en opartisk undersökning av de kommunistiska anklagelserna för bakteriekrigföring i Korea har föranlett två veton från samma håll o. s. v.

Man kan knappast, ärade kammarledamöter, säga, att detta vittnar om någon högre grad av förhandlingsvilja.

Jag skall emellertid ta ett annat exempel, som ligger oss en liten smula närmare. Det gäller ett land, med vilket vi traditionellt uppehåller intima och vänskapliga förbindelser icke minst på kulturens fält. Jag syftar på Österrike. Har Ni, ärade kammarledamöter, tänkt på att det arma Österrike alltjämt åtta år efter krigets slut är ockuperat av främmande makter, trots att detta land aldrig befann sig i krig med dessa makter? Har Ni tänkt på att i Moskva-deklarationen av år 1943 högtidligen tillkännagavs av de allierade makterna, att en av de första och mest angelägna uppgifterna efter krigets slut var att återställa det härjade och invaderade Österrikes fulla frihet och suveränitet? Vad har det blivit av detta? Ingenting. Österrike är alltjämt ett ockuperat land; det har alltjämt icke återfått denna sin frihet.

Tidigt år 1946 tog Förenta staterna initiativ till en diskussion om ett fredsfördrag för Österrike. Det dröjde exakt ett år, innan svar på detta initiativ ingick från Sovjetunionen. Sedermera har man diskuterat och det diskuteras fortfarande utan att man nått fram till något som helst resultat. Det kanske förbluffar någon, om jag här nämner siffran, men i själva verket har här hållits icke mindre än 376 fyrmaktsmöten i den österrikiska frågan utan att något som helst resultat i fråga om Österrikes framtida status kunnat åvägbringas. 33 av dessa 376 möten har hållits i utrikesministerrådet, 85 i den s. k. österrikiska fredskommissionen och 258 har hållits av utrikesministerrarnas ställföreträdare. Alltsammans har hittills varit förgäves, alltsammans utan att man fått till stånd något fredsfördrag för Österrike.

Österrike hyser alltjämt inom sina gränser ungefär 100 000 man främmande krigsfolk. Varje människa förstår

Meddelande av utrikesministern.

vilken enorm börda detta måste utgöra för detta så länge och så hårt hemsökta land. Vid åtskilliga tillfällen har man varit utomordentligt nära en överenskommelse, som skulle ha kunnat återge Österrike dess frihet och insätta det i dess suveräna rättigheter, men i sista stund har förhandlingarna strandat på en plötslig förändring i attityden hos den sovjetryske representanten. För några månader sedan var fredsfördraget praktiskt taget färdigt, då man från samma håll helt oväntat förde in frågan om Trieste. Man måste ställa sig det spørsmålet vad frågan om Trieste har med det österrikiska fredsfördraget att skaffa?

Vi läser ofta i en tidning, som står herr Hagberg i Stockholm mycket nära, skildringar av vilken betydelsefull roll han spelar där borta på andra sidan järnridån. Vi har läst referat av långa tal, som han hållit i sammanhang med den senaste kongressen. Man har ingivit oss den uppfattningen, att herr Hagberg är en inflytelserik person. Skulle han då inte, om han nu har denna ställning, kunna använda sitt inflytande och där borta försöka skapa någon resonans för den mening, som han här har givit till känna, nämligen att alla motsättningar mellan folken skulle kunna utjämnas genom förhandlingar, bara viljan därtill finnes?

Man log i förmiddags här i kammaren åt ett inlägg från herr Hagberg i Stockholm. Det var nog, detta inlägg, litet olyckligt formulerat från hans sida. Han förklarade, att enligt officiella uppgifter från östtyska regeringen är invandrarna från väster dubbelt så många som flyktingarna västerut. Kammaren skrattade och jag förstår det väl.

Kammarens ledamöter har möjligen sett i kvällstidningarna i eftermiddag ett telegram, som helt osökt glider in i bilden av den debatt, som här har ägt rum. Det var en ödets nyck att detta telegram skulle komma just nu, och jag kan inte låta bli att här läsa

upp åtminstone ett avsnitt av det. Det gäller ett TT-meddelande från New York: »Sju andraplanskommunister dömdes på tisdagen till tre års fängelse, sedan de överbevisats om att ha stämplat för att med våldsamma medel störta USA:s regering. Fem andra fick 2 år och ytterligare en 1 år.» — Detta är i och för sig inte särskilt anmärkningsvärt, men sedan heter det: »Alla 13 åtalade förkastade ett förslag av domaren, att de skulle resa till Sovjetunionen i stället för att sättas i fängelse.»

Man måste fråga sig — och den frågan ställer jag till herr Johansson i Stockholm eller herr Hagberg i Stockholm — vad denna motvilja från dessa kommunisters sida kan bero på? Varför vill man inte resa österut — resor som är så bildande, lärrika och intressanta? Varför stannar man hellre i ett dollarimperialistiskt fängelse än far över till andra sidan? Kan det, herr Hagberg i Stockholm, möjligen bero på att dessa kommunister i sitt innersta fruktar att, om de accepterade den amerikanske domarens förslag och verkligen avreste till Sovjetunionen, de då måhända kunde riskera att väl där plötsligt — förr eller senare — bli betraktade som sådana amerikanska polisagenter, varom utrikesministern har talat tidigare i dag?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen nr 34, angående försäljning av en fastighet i Västerbottens län; och

till behandling av lagutskott propositionen nr 35, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

§ 3.

Föredrogs den av fröken *Vinge* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående reglerna för tillsättande av huvudmän i sparbankerna.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Onsjö* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående ombyggnad av järnvägslinjen Källby—Kinnekleva till normalspår.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Andersson* i Björkäng vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående hyresättningen för tjänstebostäder.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Nyberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsde-

partementet angående förbättring av musikorganisationen inom försvaret.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Jansson* i Hälefors vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan, att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under första huvudtiteln, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.33 em.

In fidem:
Gunnar Britth.